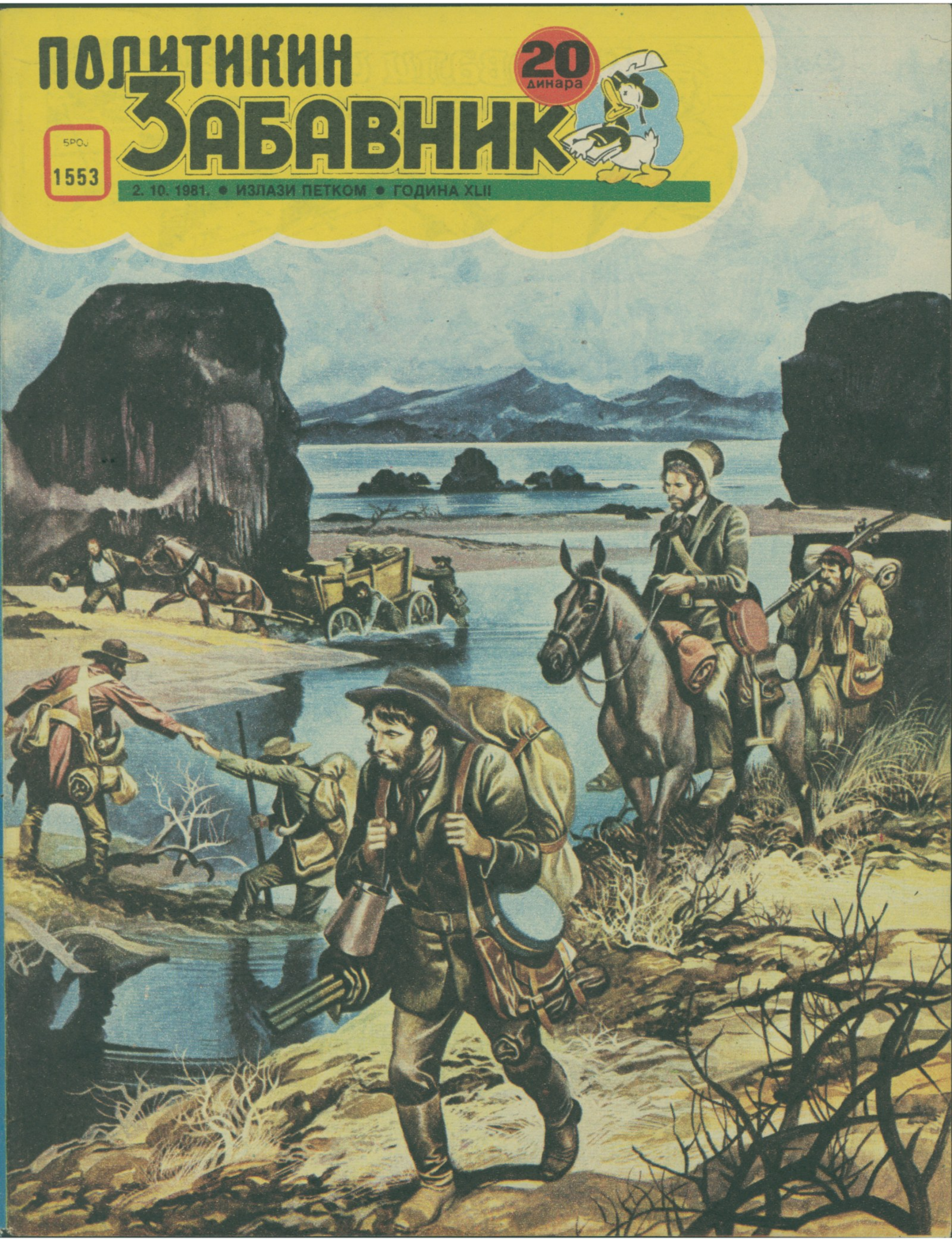
ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
20 динара
5PO.
1553
2. 10. 1981. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLII

Ripley

Веровали или не!

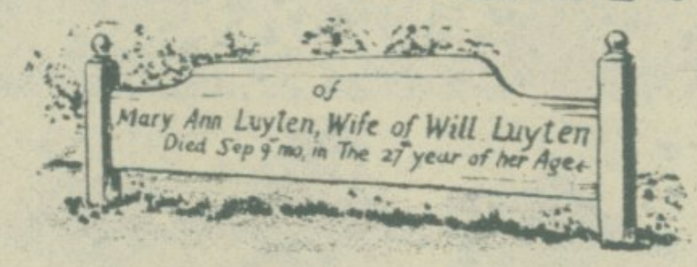

Краљ
ИМРУАЛ-КАИС
АРАПСКИ ПЕСНИК И РАТНИК, БИО ЈЕ УБИЈЕН КОШУЉОМ НАТОПЉЕНОМ У ОТРОВ.

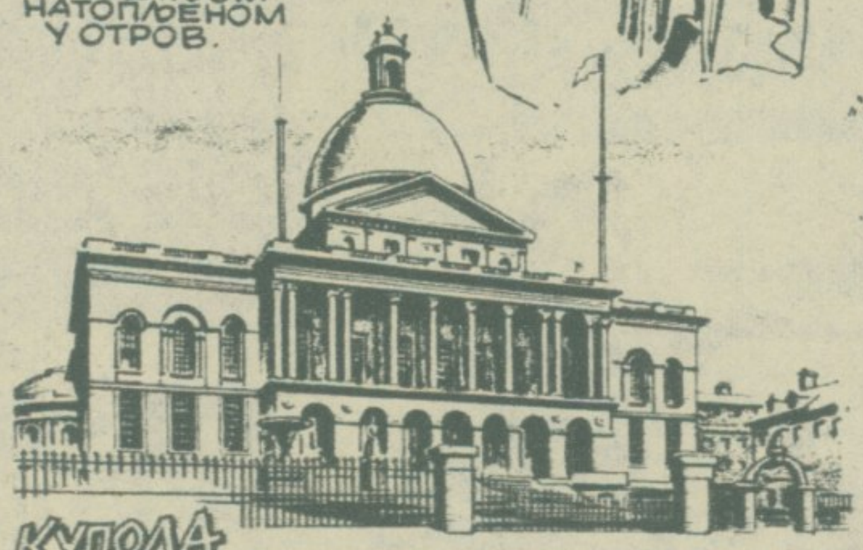

СРЕЋА У НЕСРЕЋИ

КУВАРА СА ЈЕДРЕЊАКА „ОСИПИ" ЈЕДАН ЈИНОВСКИ ТАЛАС ОДНЕО ЈЕ С ПАЛУБЕ. И КАД ЈЕ ВЕЋ МИСЛИО ДА МУ НЕМА СПАСА, ДРУГИ ТАЛАС ГА ЈЕ ЗАХВАТИО И БАЦИО НАТРАГ НА ПАЛУБУ (1852).

НАДГРОБНИ СПОМЕНИК
МЕРИ ЕН ЛАЈТЕН У СТВАРИ ЈЕ ГОРЊА ДРВЕНА ТАБЛА ЊЕНЕ ПОСТЕЉЕ. ОВАЈ НЕОБИЧНИ СПОМЕНИК ОДОЛЕВА ВРЕМЕНУ ВЕЋ 189 ГОДИНА.

КУПОЛА
НА ЗГРАДИ СЕНАТА У БОСТОНУ, ПОЗЛАЋИВАНА ЈЕ 6 ПУТА УВЕК СА ПО 15 КИЛОГРАМА ЗЛАТА У ЛИСТИЋИМА.

ЖЕНКА ОСТРИГЕ
САМО У ЈЕДНОЈ СЕЗОНИ МОЖЕ ДА ПОЛОЖИ 500.000.000 ЈАЈА.

Brassicella wrightii

БИЉКА ИЗ ПОРОДИЦЕ КУПУСА, РАСТЕ САМО НА ЕНГЛЕСКОМ ОСТРВУ ЛАНДИ.

1553

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● у совјетском медицинско-биолошком институту изведен је необичан опит: један добровољац налазио се месец дана у

херметички затвореној просторији, сличној оној у којој бораве астронаути. Успео је да преживи само захваљујући алги хлорели која га је опскрбила неопходном количином кисеоника, а делимично је послужила и за исхрану.

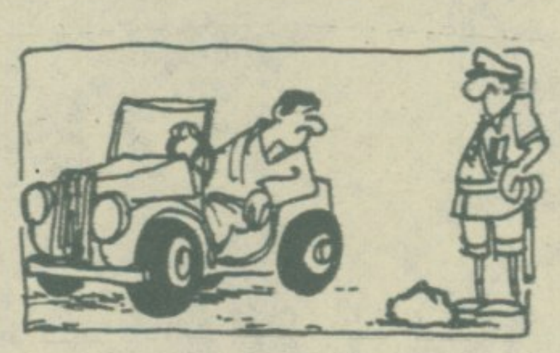
● познато је да се злато веома [illegible] да је тако од само тридесет грама свог метала могуће направити нит дугачку педесет километара.

● научници са универзитета у Тел Авиву установили су да је црна овца, која живи у пустињи, домаћа животиња која даје најјефтиније месо и млеко. Што се тиче исхране, њене потребе су веома скромне и задовољава се оним што може да нађе у пустињи. Исто тако, без воде може да издржи четири дана.

● група немачких научника открила је нов метод чувања воћа и поврћа. Плодови се прскају колоидном супстанцом која ствара невидљиву заштитну опну. Воће и поврће овако може да одржи свежину читавих годину дана и не мора да се чува у хладњаку.

● до возачке дозволе најлакше се, кажу, долази у Египту. Ако будући возач успе да, возећи у „рикверц", прође између два камена сматра се да је с успехом положио испит.

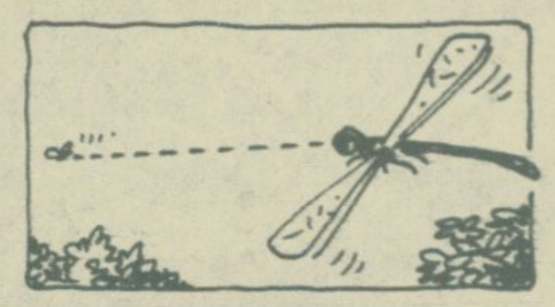
● неке врсте потпорних кавеза недавно су постављене око многих римских античких спо-

меника како би се спречило њихово рушење. Ове скеле ће ту остати неколико година, све док се не нађе трајно решење за заштиту споменика од загађ[illegible] ваздуха, вибрација земљотреса и потреса тла које проузрокује густ саобраћај.

● вилин коњиц може да примети мушицу у лету са раздаљине од преко пет метара.

● мезимица барцелонског зоолошког врта је Пахуљица, горила као снег белог крзна и плавих очију.

● према најновијим статистикама у СР Немачкој сваки други становник има аутомобил, а сваки четврти телевизор.

● соко се на свој плен устремљује брзином од три стотине километара на час, а кад нормално лети у потрази за жртвом не прелази брзину од 70 километара на час.

ОТРАЦА

ОД НОВИНСКИХ БИСЕРА

Понекад ни најбољи вицеви нису дорасли смешним грешкама и глупостима које се појављују, с времена на време, »у озбиљној штампи«.

СТУДИЈА тројице чувених лекара показала је да су приближно два од три порођаја у Сједињеним Државама резултат трудноће...

„Охајо ситизен"

ГАНА ускоро прелази на вожњу десном страном. Промена ће бити постепено уведена.

„Новине Гане"

ЗДРАВСТВЕНИ комитет је одлучио да у октобру вакцинише двадесет телади, а после три месеца их зарази, уз групу од пет-шест невакцинисаних животиња. Касније ће по неколико прла из сваке групе бити убијено и прегледано, па, уколико се покаже успешан, овај третман ће се применити и на људе.

„Аустралијске новине"

ПОРЕД пропратних реакција на овај живин лек, најважнија је смрт пацијента непосредно по примању инјекције.

„Медицински часопис државе Њујорк"

„НЕ ЖЕЛИМО да се понови фарса са прошлог заседања, када нам је бацан песак у очи". — рекао је. „Овог пута желимо нешто конкретније".

„Фулам кроникл"

ЈЕДАНАЕСТОГ јула доживео је напад, али се, захваљујући брижној нези чланова породице и способне болничарке, никада није опоравио.

„Висконсинске новине"

ПРЕДАЈТЕ нам ваш прљаг и послаћемо га у свим правцима!

„Отлас у Токијским новинама"

КАРИЈЕРА уваженог др Чарлса Брауна била је изузетна. Започео је живот у осмој години...

„Оксфордске новине"

УЈЕД бесног пса нарочито је опасан на лицу или врату, рукама, или на било којем другом делу тела.

Новине државе Конектикат

МНОГИ ЋЕ, претпостављам, бити одушевљени приликом да још једном погледају овај филм — уколико су пропустили да га виде када се први пут приказивао.

Из једног филмског часописа

„ЗАШТО сте дошли данас, господине... Ло... Ломакс?" — спотаче се Алиса о непознато презиме. Марк испружи руку и поможе јој да се придигне.

„Женски свет"

СИНОЋ је ухапшена једна особа због сумње да је у вези са јутрошњим убиством.

„Џерсејске новине"

САМО лаик у економији може очекивати да Данска, или било која друга земља, купује од нас тачно оно-лико колико јој продајемо.

Из енглеских недељних новина

ТРЕБАЛО би иселити станаре из старих зграда око станице јер ће се зграде, ако не буду срушене, саме срушити. Киша се попут воде слива низ зидове.

„Нотингем ивнинг пост"

КАКВИ су им утисци о Гордоновој дестилерији алкохола? Чистоћа и вредноћа су две ствари које су их одушевиле. Били су, такође, дирнути веселим расположењем радника.

„Морнинг адвертајзер"

У ЗАВРШНОЈ хорској песми није се чуо први глас јер је певач, приметио сам, био толико глув да није видео диригента.

„Беркширске новине"

КЕТРИН је увек имала среће... Чак је и сунце сијало кад га је први пут угледала.

„Еврибодиз"

„ЕКСПЕРИМЕНАТ са вожњом у једном смеру, који је јуче ујутро довео до великог застоја у центру града, испунио је очекивања" — изјавио је т. Ј. А. Стоув, градски функционер.

„Дејли телеграф"

НЕДАВНА проучавања овог зоолога доказују да се код скакаваца чуло слуха налази у ногама. Животиња би поскочила на сваки удар звучне виљушке. Ова реакција би, међутим, изостала код скакавца коме су ноге одстрањене.

„Корнинг глас магазин"

СТУДЕНТКИЊАМА које се удају за време студија биће ускраћен боравак у колецу. Студенткиње које су већ удате мораће да станују са мужевима или ће се договорити о сличној комбинацији са деканом.

Из листа колеџа Охајо

БОЧИЦЕ са отровном садржином умотајте у чврсту хартију и омотајте их гуменом или лепљивом траком. Уколико имате децу у кући, закључајте их у металну кутију.

„Филаделфија рекорд"

ВОЗЕЋИ бицикл путељком којим је ишао и Ливингстон када је први пут угледао језеро Тангањика, леопард је изненада искочио из шуме и стао пред њу. „Новине из Јорка"

ПРОДАЈЕМ 70 оваца, због старости.

„Политика"

ДЕРИК је стајао са рукама у џеповима и гледао је. Био је прави примерак мужевног Енглеза у белим панталонама и тениским рекетом у снажним препланулим рукама.

„Из црквених новина"

НАШЕ цене су сразмерне квалитету робе и сигурно су најниже у околини.

Оглас у новинама из Дербија

М. Ј.

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ

„ХАРИНГА" ПУТУЈЕ У ШВЕДСКУ

Мирољубиви Данци ставили су на коцку све — и слободу и живот — да би крајем 1943. организовали највеће бекство у Европи.

Нацисти су окупирали Данску 1939. одмах после Пољске али је ова земља била званично од 1940. до 1943. немачки протекторат: влада и краљ Кристијан X задржали су нешто утицаја на унутрашње послове који су искористили, рецимо, да спрече нацисте да не уведу посебан закон против Јевреја. Нерасположење Данаца према антисемитизму није се огледало само у званичном ставу владе већ и у држању читавог народа. Кад су нацисти издали наредбу да Јевреји морају да носе жуте ознаке на одећи, велики број Данаца на челу са краљем Кристијаном појавио се на улицама Копенхагена са жутим тракама на рукавима!

Али, кад су током 1943. почели да губе на фронтовима, а поготову када су савезници извршили инвазију Сицилије, нацисти су постали све нестрпљивији и окрутнији. Страховали су да би савезници могли да се искрцају и у Данској, а нарочито су беснели због саботаже које је организовао покрет отпора у овој малој али слободољубивој земљи.

Хитлер је због свега тога одлучио да у Данској спроведе строжу контролу: 29. августа 1943. Данци су се изненада нашли под немачком војном управом. Ступио је на снагу Закон о ванредном стању, краљ је притворен а влада распуштена. Нацисти су одмах започели хајку на данске Јевреје.

УПОЗОРЕНИ НА ВРЕМЕ

Осамнаестог септембра 1943. у Берлину је потписана наредба о чишћењу Данске од Јевреја. Међу Немцима који су живели у Данској, међутим, било је и таквих који нису били нацисти: чим је сазнао за ову наредбу, поморски експерт при немачком посланству у Копенхагену Даквич обавестио је двојицу данских политичара да ће за три дана, то јест првог октобра ноћу, нацисти спровести рацију по јеврејским домовима. Политичари су одмах обавестили поглавара јеврејске општине, па су се већ следећег дана, док су у синагогама славили своју Нову годину, Јевреји били упозорени на опасност.

Те ноћи, широм земље, есесовске патроле су кундацима и чизмама бесомучно ударале на врата јеврејских кућа, али нико им није отворио. Кад би провалили, затицали су празне домове. Јеврејске породице су се на време склониле, сакрили су их пријатељи Данци, по подрумима, шупама, таванима...

Есесовци су се дочепали само малог броја оних који су и даље наивно веровали да краљ Кристијан има моћ да их заштити, те нису хтели да напусте своје домове. Док су их нацисти зверски ударали и гурали преко кућних прагова, схватили су у каквој су страшној заблуди били. Бесни због неуспеха нацисти су наставили да бесомучно чешљају данске градове и села.

И прогоњенима и њиховим помагачима било је јасно да Јевреји морају што пре да напусте земљу.

Није постојала ниједна одређена личност нити група људи није посебно руководила величанственом акцијом која је уследила. Читав дански народ спонтано је понудио све што је било потребно за заштиту и масовни излазак из земље 6 500 Јевреја. Људи су им отварали врата својих домова, свештеници их скривали у црквама, а лекари и сестре у болницама. Данска полиција патролирала је улицама и пратила кретање есесоваца да би на време могла да упозори на опасност!

Лучке власти, власници бродова, рибари, припремали су бродове за транспорт и свуда дуж обале организовали места за прихватање и укрцавање, пословни људи и индустријалци обезбедили гориво, храну, одећу...

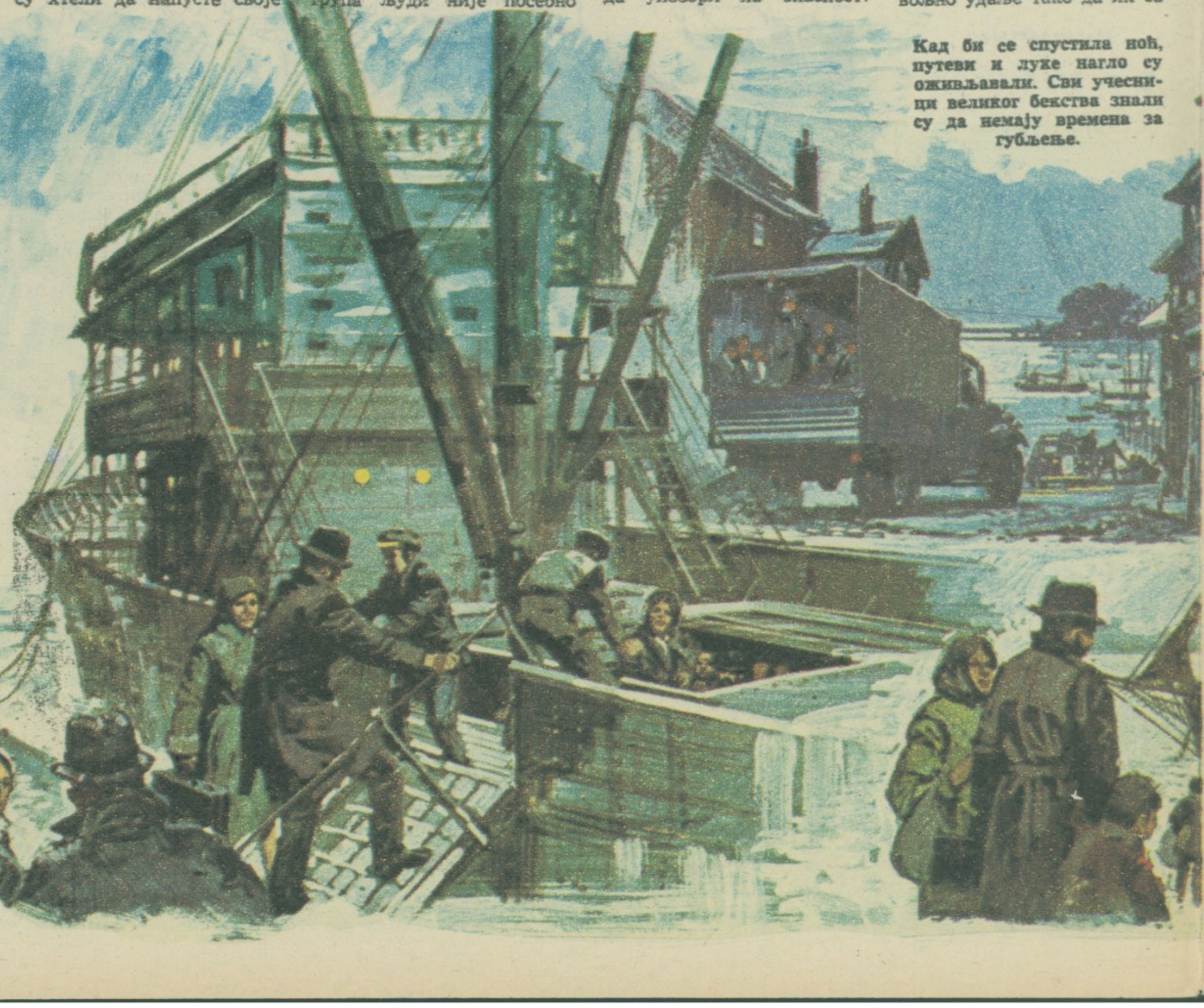
ДА БЕБА НЕ ЗАПЛАЧЕ

Убрзо је све било спремно за кратак али опасан пут до Шведске.

Следећих ноћи, путевима који из унутрашњости земље воде према мору, у колима и камионима са угашеним светлима путовале су јеврејске породице. Дању су се крили у напуштеним кућама и рибарским колибама поред обале или по скровитим местима у лукама. Чекала се ноћ без месечине кад су се прикрали бродовима и брзо нестали под палубама.

Данске луке живеле су својим ужурбаним, тајним животом. У непрестаном страху мајке су чврсто узе се привијале бебе и малу децу јер је сваки дечији узвик или плач могао да донесе несрећу свима око њих. На рукама су преносили изнемогле старце и болеснике.

Када би укрцавање било завршено — а зачудо углавном је све ишло глатко — бродови са стиснутим људским теретом под палубама тихо су, веслајући, излазили из лука. Моторе су палили тек када се довољно удаље тако да их са

Кад би се спустила ноћ, путеви и луке нагло су оживљавали. Сви учесници великог бекства знали су да немају времена за губљење.

Седамдесет трогодишњи краљ Кристијан X: кад су Немци наредили да сви Јевреји морају да носе жуту траку око рукава, ставио ју је и стари суверен и тако се појавио на улицама Копенхагена.

обале више нису могли да примете.

Тајно пребацивање до неутралне Шведске текло је из ноћи у ноћ током октобра, новембра и децембра 1943. Број спасених пео се на хиљаде.

Успеху подухвата допринели су, ма како то чудно звучало, и неки немачки војници који нису били фашисти. Пренебрегавајући наредбе пропуштали су возила пуна Јевреја поред контролних рампи на путевима. Али, у исто време, и међу Данцима се, на жалост, нашао понеки редак издајник, па је неколико група Јевреја пало Немцима у руке.

КО ЈЕ ИЗДАО?

Никада се није сазнало ко је, рецимо, обавестио онај немачки патролни чамац који је одједном, из мрака, искрснуо испред рибарског бродића док је пун Јевреја напуштао луку Табек. Немци су му пресекли пут и засули га ватром. Двадесетогодишњи дански студент Клаус Хајлсен који је управљао бродићем смртно је погођен.

У првим данима октобра група од сто шездесет и три Јевреја скривала се у цркви приморског градића Гилилија чекајући брод који ће их пребацити у Шведску. Овога пута одмах се сазнало ко их је одао јер су тројица данских потказивача заједно са есесовцима дошли пред цркву да посматрају резултат своје издаје.

Сатима су есесовци покушавали да развале тешка црквена врата, јер су изнутра Јевреји и њихови помагачи подигли читаве барикаде. Међутим, било је то безнадежно одмеравање снага. Есесовци су на крају ипак продрли у цркву и све их похватали. Данци су касније пуштени на слободу, али Јевреји су депортовани у Немачку, у концентрационе логоре.

Студент Петер Фин ушао је у такси да би групу својих колега с факултета, наравно Јевреја, превезао од копенхагенске болнице до луке. Међутим, погледавши таксисту, препознао је у њему данског нацисту. Шта сад да ради јер није било сумње да ће их издати. Петер је одлучио да нешто предузме. Замислио је да је заборавио нешто у болници, па је замолио таксисту да застане. Убрзо се вратио са групом болничара у белом који су запањеног таксисту зграбили и стрпали га у — болничку хладну комору. Оставили су га тамо да, на температури од неколико степени испод тачке смрзавања, читаву ноћ размишља...

Сутрадан су га, укоченог и смрзнутог, али још увек живог, изнели и повратили. Чим је отворио очи, почео је да обећава, како то од њега нико није тражио, да никад више неће сарађивати са нацистима.

НАЛМУДРИЛА ГЕСТАПОВЦЕ

Цела Петерова породица активно је помагала масовна бекства. Петерова мајка проводила је сате и сате поред телефона примајући поруке о групама избеглица које су стигле и које треба пребацити до луке. Увек је строго водила рачуна да говорећи преко телефона не употреби речи „Јевреји" или „избеглице". Користила је изразе као „сандук воћа", „гајбица харинги" или „пакло цигарета".

Међутим, „воће" и све „харинге" нису увек биле само јеврејске избеглице. Финови су често помагали борцима из данског покрета отпора који су морали да беже из земље. Тако је било и кад је девојку познату под именом Клинтинг требало спасти кад је после једне акције пала гестаповцима у руке.

Клинтинг се у почетку претварала да је озбиљно болесна надајући се да ће је пребацити у затворску болницу, одакле би лакше могла да побегне. Немци на то нису обраћали пажњу. Клинтинг је онда почела да се претвара да је полудела. Пуштала је крике, гризла и гребла затворске чуваре, поломила је све што је нашла у самици и насртала на сваког ко би јој се приближио. Немцима је најзад досадило, па су је преместили у болницу. У последњем тренутку, пре него што ће је депортовати у логор, другови из покрета отпора успели су лукавством да упадну у њену собу и спасу је. Већ следеће ноћи Клинтинг је заједно са већом групом Јевреја пловила према Шведској.

Док су бегунци по правилу срећно стизали до сигурне Шведске, Финови и остале данске породице које су им помагале остајале су даље живе у сталној опасности. Јохан Јохансен, управник копенхагенске луке Хелеруп, који је бродићима превезао групе и групе Јевреја, израчунао је да се тек 48 часова после сваког бекства може осећати безбедним... После рата у луци Хелеруп постављена је спомен-плоча у знак сећања на Јохансена и све који су помагали велико бекство.

До краја 1943. из Данске је успешно пребачено и спасено 6 500 Јевреја, док четири стотине седамдесет и четворо није имало среће — пали су у руке есесовцима и већина од њих завршила је живот у концентрационим логорима.

У историји организованих масовних бекстава случај данских Јевреја је свакако јединствен. То је уједно и несвакидашњи пример како љубав према слободи и врло развијен осећај за правду могу да покрену читав један народ да устане у одбрану угрожене мањине.

Љ. П.

ПРОТИВ СВИХ ЗАКОНА ФИЗИКЕ

ПРЕМИЈЕРА У МИЛАНСКОЈ СКАЛИ

ЛИЧИ НА ОГРОМНОГ ВИЛИНОГ КОЊИЦА, У ВАЗДУХУ ЈЕ КАО РИБА У ВОДИ, ПОЛЕЋЕ И СЛЕЋЕ ИЗ МЕСТА И ПРАКТИЧНО НЕ МОЖЕ ДА СЕ СРУШИ.

Летење се може, зависно од тачке гледишта, сматрати и најприроднијим и крајње неприродним чином. Кад птица лети, то је сасвим обична појава, док би човек који маше рукама и тако путује кроз ваздух представљао крајње необичан призор.

Човек је, зато, посматрајући птице измислио авион чим је схватио принцип вертикалне силе ваздушног притиска на крила. Хоризонталан лет с непокретним крилима, односно авион, инспирисан је директно природом.

ТАЈНА ИЗУЗЕТНОГ ИНСЕКТА

Али, када летети значи и подићи се увис вертикално с тла без залета, лебдети у месту, обртати се око своје вертикалне осе, кретати се кроз ваздух у свим могућим правцима и, чак, атерирати вертикално на малу површину, ствари се компликују.

У природи не постоје такви примери и само једно живо биће у стању је да изведе све ове маневре. То је вилин коњиц, који и дан-данас представља велику тајну природе, парадокс механике, јер је однос између његове телесне тежине и снаге крила такав да, теоријски, вилин коњиц не би уопште ни могао да лети.

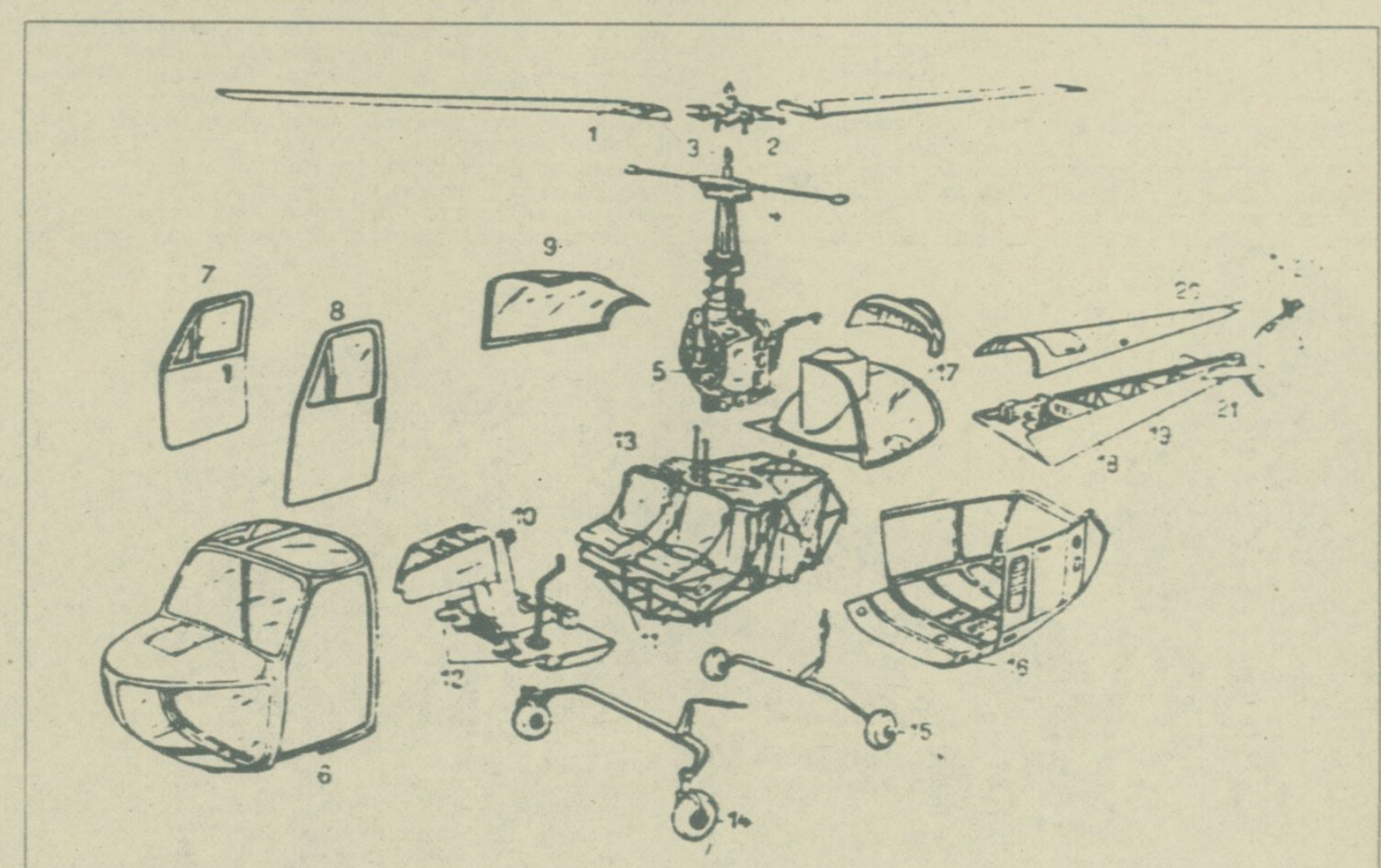
Ако се занемари овај изузетни инсект, не постоји ни један једини пример на који су људи могли да се угледају када је првом међу њима пало на ум да начини летелицу с таквим својствима. Тај први је морао да има фантастичну машту и свет је причекао да се у Италији роди геније Леонардо да Винчи.

Прва идеја о хеликоптеру (име му је 1863. дао Гистав де Понтон д' Амекур од грчких речи: еликс = спирала и птерон = крило) потиче од Леонарда. Његов цртеж из 1448. године приказује справу која би се дизала у ваздух обртањем завојних (спиралних) површина снагом људских мишића. Леонарда интуиција није преварила, само је јурио испред свог времена — знања механике у 15. веку нису омогућавала конструисање хеликоптера.

Први покушаји на реализацији хеликоптера изведени су у другој половини 18. века. Године 1784. природњак Лоној и механичар Бјенвени приказали су Академији наука у Паризу хеликоптер-играчку који је успео да полети. Њихов модел имао је два ротора или елисе на вертикалној осовини а покретао их је механизам на опругу.

С аеродинамичке тачке гледишта хеликоптер-играчка двојице Француза могао је да се вине, мада не баш небу под облаке, али је био хендикепиран чињеницом да у то доба није још постојао ефикасан погонски систем. Изумитељи су имали на располагању или механизме на опругу или сопствене мишиће, па су се, за сваки случај, задовољили прављењем модела и сањарењем.

На сву срећу прошло је само неколико година пре него што се појавила парна машина, велико надахнуће многобројних проналазача. Цео 19. век врви од покушаја да се хеликоптер најзад претвори у стварност. Многи од њих су нехотице застранили и стопили се у експериментима усредсређени на лет са непокретним крилима, тј. авион.

ДА БОЉЕ СХВАТИТЕ: РАСКЛОПЉЕН „БЕЛ 47"
1. Крак ротора 2. Главчина ротора 3. Осовина ротора 4. Полуга за стабилизацију 5. Мотор 6. Предња облога кабине 7. Десна врата 8. Лева врата 9. Горња облога кабине 10. Десне ручне команде 11. Леве ручне команде 12. Ножне команде 13. Постоље мотора 14. Предњи точкови стајног трапа 15. Задњи точкови стајног трапа 16. Доња облога кабине 17. Задња облога кабине 18. Осовина помоћног ротора 19. Задњи део трупа 20. Облога задњег дела трупа 21. Стабилизатори 22. Помоћни ротор.

ВИНУО СЕ КАО БАЛЕРИНА

Рађали су се и хибриди, чудноватe мешавине авиона и хеликоптера који нису успевали ни да се одлепе од тла, а камоли да полете. Личили су на огромне полуделе вилинске коњице од челика који су се махнито вртели косећи елисама све што би им се нашло на путу па чак и сопствене неопрезне изумитеље.

Најзад је, 1877. године, хеликоптер доживео свој летачки деби, а за тако спектакуларан призор није се могло замислити пригодније и свечаније место од миланске Скале, једне од најчувенијих позоришних кућа на свету. У једној дворани полетео је први прави праотац модерних хеликоптера!

Модел за премијеру био је у нацрту и у конструкцији дело Енрика Форланија. Тежио је 4 килограма, покретао га је мотор на пару јачине четврт коњске снаге и имао је два ротора

један спирални налик на Леонардов и један са два крака.

Мада, разуме се, није могао да прими никакав терет, о људској посади да се и не говори, ипак се, природно и грациозно попут какве балерине, винуо изнад сцене.

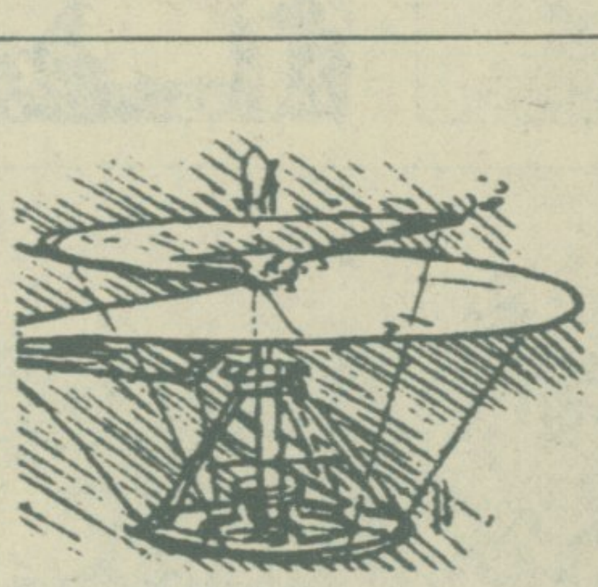
ТВОРАЦ „ВЕСПЕ“ НА НЕБУ

Појава бензинског мотора убрзала је развој хеликоптера и обећавала да ће „машина“ ускоро успети да узлети вертикално и то са људском посадом. Сан се остварио почетком 20. века, убрзо после успеха првих авиона.

Тако се 24. августа 1907. жироплан француског инжењера Луја Брегеа и професора Луја Ришеа са четири четворокрака ротора уздигао на скромну висину од једног и по метра, циновски корак у односу на све раније покушаје. Славље није помутила ни чињеница да је цело време био привезан.

Исте године 13. новембра Француз Пол Корни извео је први слободан лет и то на двороторном хеликоптеру сопствене конструкције достигавши висину од пола метра! Сви ови летови и покушаји данас могу да делују детињасто и смешно, али се баш захваљујући њима хеликоптеру отворио излаз из експерименталне фазе.

И као што су се све најзначајније етапе његовог рођења и детињства одиграле у Италији, било је логично да у домовини Леонарда да Винчија почне са дефинитивним формирањем. Први модеран хеликоптер имао је ваздушно крштење 8. октобра 1930. године на лепом плавом небу изнад Рима.

Цртеж Леонардове спирале, основе данашњег ротора на хеликоптеру.

Његов творац је жив и данас — то је сада 90-годишњи Корадино д'Асканио, један од најбриљантнијих италијанских инжењера нашег века и изумитељ још једне „револуционарне“ машине, пре двадесетак година, суперчувене и данас поново на гласу „веспе“.

Д'Асканио је постигао рекордан лет хеликоптером у правцу од једног километра за пет минута и четрдесет секунди. Рекордних летова је било и после Д'Асканија, али је он један од малог броја људи који су радили на повећању стабилности хеликоптера. Он је знао да је слаба тачка тадашњих модела крут спој између кракова и осовина ротора и изумео је низ оригиналних уређаја како би том недостатку доскочио. У младим данима догодила му се незгода која се по њега завршила срећно, а по прототип трагично јер је у лету изгубио и краке елисе.

НЕЗАМЕНЉИВ АКРОБАТА

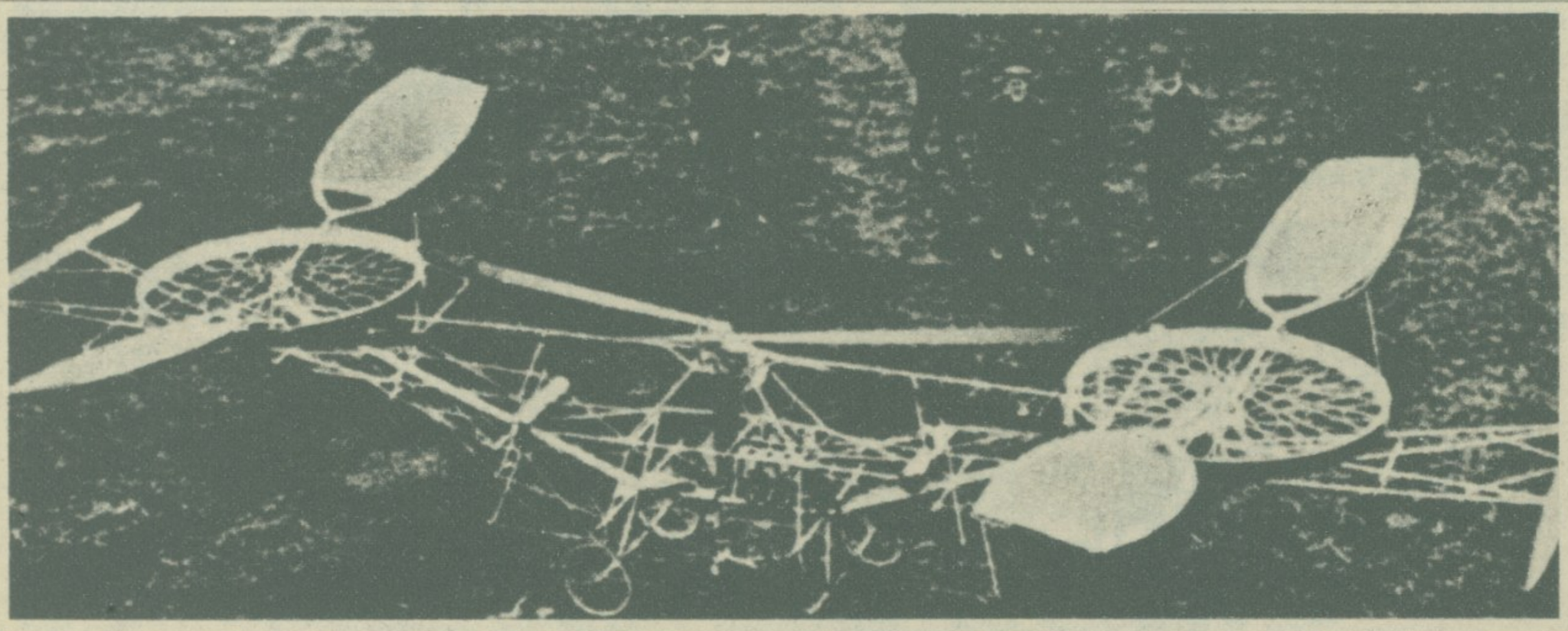
Први практично употребљив хеликоптер конструисао је 1937. Немац Хајнрих Фоке. Његов „Фоке-Ахгелис FW61“ са два упоредно уграђена ротора први пут је приказан у Палати спортова у Берлину. Њиме је достигнута висина лета од 3.425 метара, брзина од 120 километара на час, аутономија лета 1 сат и двадесет минута.

Најпознатији конструктор хеликоптера је ипак Рус Игор Сикорски који је живео у Сједињеним Америчким Државама. Захваљујући његовом неуморном раду на усавршавању хеликоптер је постао превозно средство широке примене.

„Неприродна“ летелица се и после значајних пионирских подвига и даље усавршавала и усавршава се. Данас је део свакодневног небеског призора и мало ко обраћа пажњу на њено зујање и акробације. Због тоталне нестабилности хеликоптерове аеродинамичке структуре пилоти понекад имају обичај да кажу: „Авион је стабилан као слика обешена о ексер а хеликоптер као слика наслоњена на ексер“.

Сигурно је, међутим, једно: хеликоптер практично не може да се сруши у случају губитка брзине. Ако настане квар у мотору или у погонском систему ротора, доћи ће до ауторотације ротора при чему се развија потисак који спречава нагли пад апарата. У том случају хеликоптер пада умереним темпом према земљи, а његов ротор има функцију падобрана. Због свих тих особина он је као летелица постао незаменљив.

З. П.

Прототип Пола Корнија из 1907. године успео је да се подигне на висину од неколико центиметара.

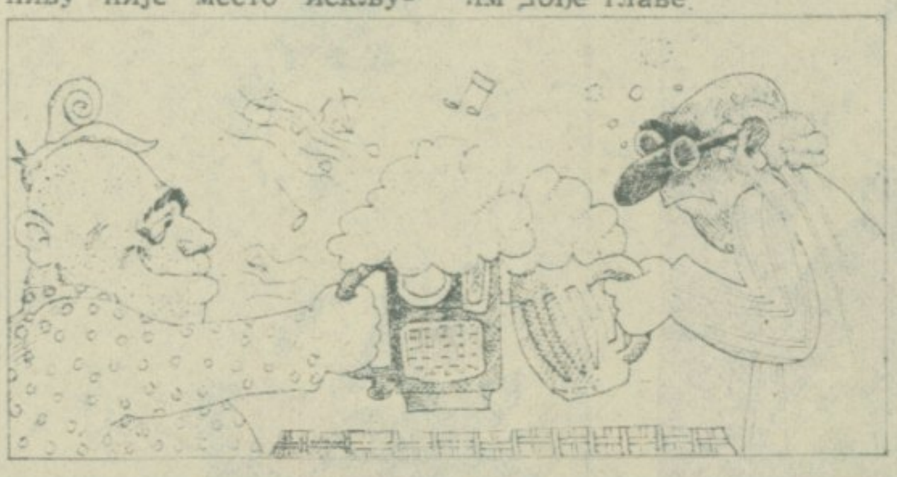
РАДИО НА ПИВО

Није пиво само да се пије. Пиво је и да уз његову помоћ засвирају радио-апарати.

Џими Којлу из новозеландског града Крајстчерча случајно је у чашу пива упало олово из волтметра. Да Џими није био тако трапав, нико никада не би сазнао за јединствену формулу: олово + пиво = довољно електричне енергије за напајање сијалице или неког мањег радио-апарата.

Џими Којл је трапав, али није ограничен: конструисао је „радио на пиво“ који се већ налази у продаји широм Новог Зеланда и Аустралије.

Др Флојд Смит, шеф једне истраживачке групе при америчком Министарству пољопривреде, такође је мишљења да пиву није место искључиво у чаши или кригли. Оно је, тврде др Смит и сарадници, и изузетно ефикасан и јефтин пестицид, нарочито када је реч о пужевима голаћима. Шта то бива када се голаћима да пиво? Па, они га толико воле да не умеју да се зауставе... И то им дође главе.

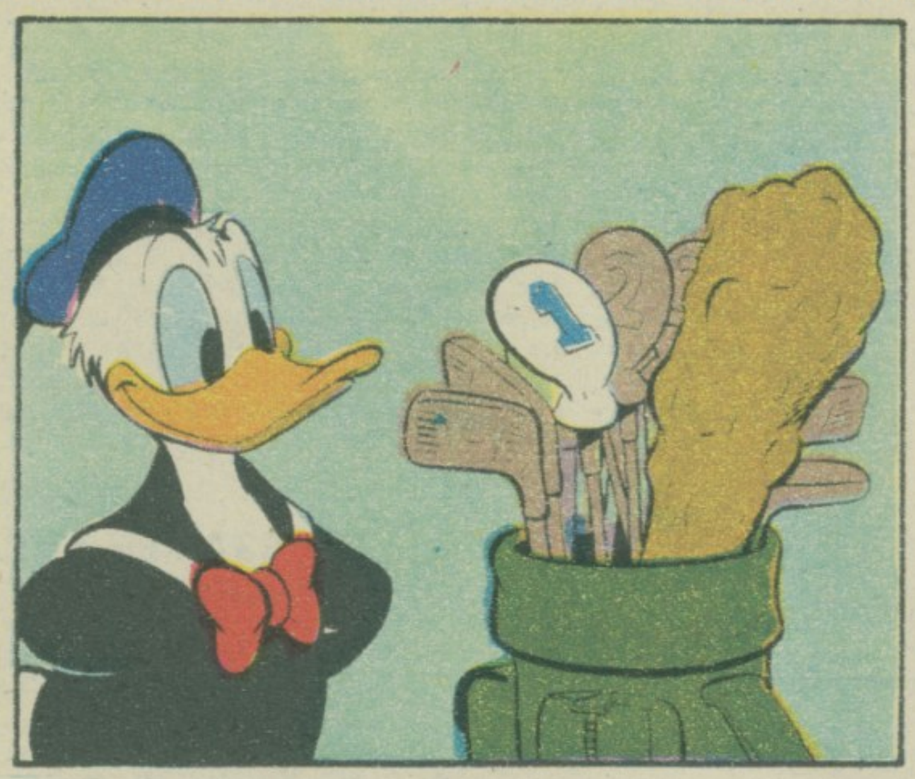
ШТА ЋЕ ДРВЕТУ ТЕРМОМЕТАР

Научници из Сједињених Држава сасвим озбиљно саветују: кад је дрво болесно, измерите му температуру... Баш као и људима и дрвећу, тврде они, температура скаче кад их мучи нека болька.

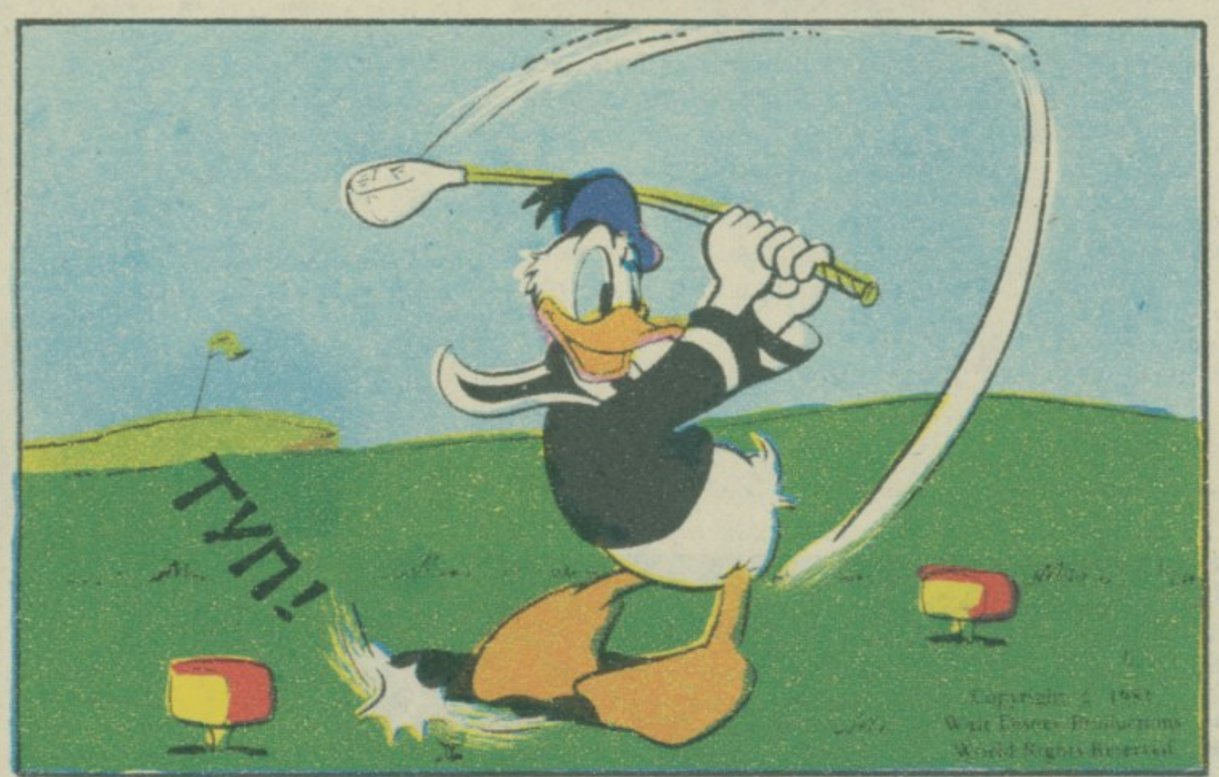
Амерички шумари сада надлећу јелове шуме хеликоптерима опремљеним специјалним апаратима изузетно осетљивим на топлоту. Звркање детектора сигуран је знак да се доле налази дрво коме је потребна нега. На сцену тада ступају „дрво-хирурзи“.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ИЗ СТАРЕ ШТАМПЕ

1001 ВРСТА ХЛЕБА

У Европи постоји знатна разлика у начину мешења и печења хлеба. У том погледу највећа разноврсност среће се на северу.

Тако у Данској и Норвешкој наилазимо на много врста хлеба чији су нам облик и укус потпуно непознати, а још севернije састав хлеба и начин његовог печења сасвим је за нас неуобичајен.

Лапланђани праве свој хлеб од овсене крупе и јелове и борове коре: ситнивши ту мешавину они од ње праве пљоснате лепиње које пеку у затвореној пећи.

У северној Шведској обичан народ пече хлеб само два пута годишње и чува га у смочници. Састав тог хлеба обично је мешавина јечма и овса.

На Исланду велику улогу као додатак хлебу, а и другој храни, игра исландска маховина која расте на стенама и употребљава се како у сушеном тако и у издробљеном облику.

Што се тиче Азије, у Сибиру и северној Кини хлеб се првенствено прави од хељде, док се на Камчатки у брашно додаје брезова или јелова кора.

У јужним земљама наилазимо на сасвим другачије обичаје. У Италији праве хлеб од кестеновог брашна. У Персији за хлеб узимају пиринчано брашно и додају му шећер. Тамо се хлеб пече у пећима дубоко укопаним у земљу и обложеним ћерпичем. У тим пећима наложе тако јаку ватру да се ћерпич усија. Затим тесто у танким слојевима прислањају на спољашње зидове пећи и кроз пет минута хлеб је готов. Персијски хлеб је, кажу, веома хранљив и укусан.

У Египту, Арабији и Малој Азији за хлеб се узима нарочита врста пшенице. У Јапану у Кини пеку хлеб од пиринчаног брашна.

У Венецуели су познате три врсте хлеба — дали хлеб који се увози из Сједињених Држава и сматра се као предмет раскоши, а једу га само богаташи. Друга врста хлеба носи назив арапас и прави се од кукурузног брашна, свињске масти и воде. При томе се ови хлебови, који имају облик јаја, пеку просто на сунцу. Како сунце може да исуши само површину теста, унутрашњост хлеба остаје жива и потпуно несварљива за ненавикнуте стомаке. То је хлеб венецуеланских војника.

Трећа врста венецуеланског хлеба, пизанг, такође далеко заостаје по свом квалитету иза сваког хлеба у Европи, па чак и у Азији.

(1913)

ЈЕДИНСТВЕН НАРОД

На острву Тибурон у Калифорнијском заливу живи занимљиво племе Индијанаца Серис.

Ово острво једно је од највећих и најлепших у Калифорнијском заливу. Становници његови одликују се високим растом и великом спретношћу у спортовима како на сувом тако и на води. Они који су имали прилику да их посматрају на спортским такмичењима на води уверавају нас да ти Индијанци помоћу широких ципела од сирове коже могу у буквалном смислу речи да трче по води. Они су такође вешти ловци и риболовци и имају предивне законе који штите дивљач и рибу од уништавања.

Предање прича да су једном домородачке жене биле приморане да уступе своје место белим и боље развијеним женама. Језгро тих дошљакиња образовало се неколико десетина година од заробљеница задобијених у биткама у заливу и на копну. Због тога су сви припадници племена Серис високог раста, с прозрачном, као цвет бресквe, кожом.

Сериси имају школу али и поред тога свака породица има свој систем гимнастичких вежбања. Домороци ревносно чувају обале од упада иностраних. Никад се ниједна епидемија није раширила међу њима, они готово не знају за болести; и мушкарци и жене одликују се веома добрим здрављем.

Али, и поред тога, независно од стања здравља тела и духа, женама и мушкарцима дозвољено је да живе само до седамдесет година.

(1913)

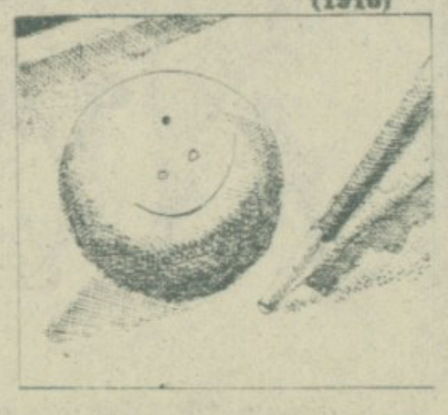

ПОРЕКЛО БИЛИЈАРА

Од безбројних лица која играју билијар тешко да ће се наћи ико ко би ишта знао о пореклу ове игре. С билијаром се догодило нешто слично ономе што и са Хомером: неколико градова присвајају за себе част да су место њиховог рођења. У књизи „Узоран играч“ објављеној 1674. године говори се да је у то време у неким енглеским градовима већ било неколико билијара у гостионицама. У Француској се билијар јавља за време Луја XIV коме је његов лекар саветовао да се бави игром јер она има веома благотворно дејство на здравље.

Два члана париског џокеј-клуба смислили су 1838. године да одиграју партију билијара јашући на коњима. Најтеже је било привићи коње да се по степеницама пењу до билијарске сале. Али, уз помоћ упорности и та тешкоћа била је савлада на. Наоружавши се билијарским штаповима коњаници су почели партију за коју је било одређено да траје четврт часа. Међутим, игра се завршила после десет минута победом једног од играча.

(1910)

„ПИЈАНА ПЛАНИНА“

У западном делу Тексаса (у Сједињеним Државама) недалеко од Форт Дејвиса диже се необична планина. Из те огромне планине избијају нарочита испарења која код људи који се пењу на њу изазивају ошамућеност. Дошавши до средине пута који води на врх планине, путник почиње да осећа јак мирис гаса који подсећа на мирис озона, а производи дејство као алкохолно пиће попијено у великој количини. Путнику је тешко да се испне до врха јер ускоро почиње да се тетура као пијан. Ако би ипак, не обраћајући пажњу на то, наставио да се успиње, ускоро малаксава и пада у дубоку несвестицу.

Постоје ипак људи који успевају да се успну на сам врх планине не изгубивши свест од дејства отровних гасова. Многи од њих тврде да ће често одлазити у ову шетњу да би се наслађивали необичним али пријатним осећањем које изазива удисање гасова што избијају из планине.

(1908)

ШАМПИОНИ БЕЗ МЕДАЉЕ

ФОРМУЛА ГЕПАРДА

За само две секунде овај фантастичан »стартер« постиже убрзање од преко 70 километара на час. Али ако бисмо га натерали да тако настави пола минута поносио би га инфаркт.

Све животиње шампиони у трчању без изузетка живе у Африци. Брзина од 80 километара на час резервисана је за газеле, лавове и гепарде. У афричким саванама, непрегледним травнатим областима где углавном живе, ширина видног поља веома је велика. У оваквом амбијенту један месождер, да не би умро од глади, мора да трчи брзином која је равна брзини његовог плена. Али и плен мора да јури као и његов прогонитељ или још брже како би могао да му умакне. Пошто је равнотежа неопходна, природно је што газела и лав, на пример, постижу исту брзину од осамдесет километара на час.

УХВАТИТЕ ГА!

Случај гепарда је прича за себе. Поставља се питање како неки становници саване уопште успевају да се одрже кад у њиховој околини хара месождер способан да трчи брзином од преко 120 километара на час? Ту се опет умешала природа јер кад се ствари мало боље сагледају испада да се ова гепардова предност делом топи у једном његовом недостатку: он је мачка која нема канџе тако да шапом, баш као ни пас, није у стању да задржи плен. Приморан је да, попут вука, лови чељустима и на отвореном простору, никад у шуми. У ствари, може се рећи: да има канџе као лав, никад не би могао ни да трчи том брзином. Узгред да кажемо да је његова највећа измерена брзина 144 км на час.

Овај фантастичан атлетичар би на стадиону свакако био проглашен за типичног „стартера“, јер за само две секунде постиже убрзање од 72 км на час, што одговара убрзању Земљине гравитације. Другим речима, гепард „лети“ брзином камена који пада на Земљу. Кад би могао да задржи ово убрзање, за четврт часа постигао би брзину којом се лансирају сателити. Чињеница је, међутим, да се гепард брзо замара и ако бисмо га приморали да, рецимо, по-

ПРАВИ ШАМПИОНИ: — На врху лествице животиња тркача стоји гепард способан да развије брзину од преко 120 км на час. На цртежу у средини је хрт — „професионалац“ чије су изузетне тркачке способности постигнуте одабирањем. У дну је дивљи зец који се креће искључиво у скоковима.

ОНИ СУ НАЈБРЖИ

ЛАКИ И ТЕШКИ ТРКАЧИ: Срна галопира лако и грациозно. Сасвим другачији утисак остављају друге две животиње на сликама: носорог и афрички слон. Изненађујуће је, међутим, да упркос огромној тежини носорог трчи доста брзо, чак брже од жирафе. А он је тако јак да је његов ударац рогом раван ударцу аутомобила тежине хиљаду килограма, при брзини од сто километара на час.

ла минута трчи брзином од 80 км на час, покосио би га срчани удар.

Гепард је, несумњиво, један од најчудеснијих тркача који су икада насељавали нашу планету. Ова дивља и поносита звер ипак се може веома лако припитомити — тврди један чувени истраживач: ухватите га (ако можете!) још док је сасвим мали, понудите му мало хране, мазите га, играјте се с њим, и ето једног дивног и верног пријатеља.

ДВОНОШЦИ, ЧЕТВОРОНОШЦИ И — ТРОНОШЦИ

Често се чује да је човек једини прави двоножац. Овакво уверење је погрешно јер се читава породица Dipoida без изузетка креће на задњим ногама — има горње и доње удове, ако се, наравно, изузме реп којим се неке од ових животиња често служе. Њих према мишљењу неких зоолога можемо сврстати и у троношце. Такав је кенгур. Ако се слободно креће, тј. ако га не прогоне, покрете изводи на тај начин што се најпре ослони на предње удове и на реп и истовремено подиже обе задње ноге које му после сваког „корака“ служе као привремени ослонац. Значи, користи све удове.

Нађе ли се у ситуацији да мора да убрза кретање или потрчи, кенгур се служи потпуно другачијом методом: постаје двоножац и креће се у скоковима. А то је већ тренутак кад ова необична животиња постиже и неке рекорде. Кенгур из рода Macropus major може да постигне брзину од 50 км на час и при том изводи скокове дугачке три, четири па и седам метара. Аустралијски природњак Трауто забележио је досад најдужи скок ове животиње: дванаест метара и осамдесет центиметара! Израчунато је да је при оваквом скоку потребно достићи висину од готово четири метра!!! Кенгур све то постиже јер су му мишићи задњих ногу изузетно снажни, што такође важи и за зеца, другог великог тркача и скакача.

Али, занимљивије је у поредити кенгура са неким другим великим скакачима — жабом, скакавцем и бувом: заједничка одлика им је старост врсте. Скакавац и бува се за последњих неколико десетина милиона година нису ама баш ни трунчицу променили. „Старији“ су од жабе или кенгура, али и ово двоје спадају међу најстарије врсте — жаба као амфибија и кенгур као торбар. Запажено је такође да се ова четири шампиона понашају тачно по Галилејевим механичким законима: најмањи скаче највише. У ствари, кенгур је у стању да прескочи раздаљину која одговара седмострукој величини његовог тела. Код жабе је та раздаљина шездесет пута већа; скакавац прескаче стотину својих дужина а бува чак две стотине. Човек се овде доста ниско пласирао. У најбољем случају дужина његовог скока тек нешто мало премашује четвороструку просечну дужину његовог тела. Из овог произлази да бисмо, у случају да нас је природа обдарила скакачким квалитетима буве, постигли један тешко замислив рекорд — рекорд над рекордима! — скок чија би висина износила 500 метара. Са седам оваквих скокова попели бисмо се на сам врх Мон Блана.

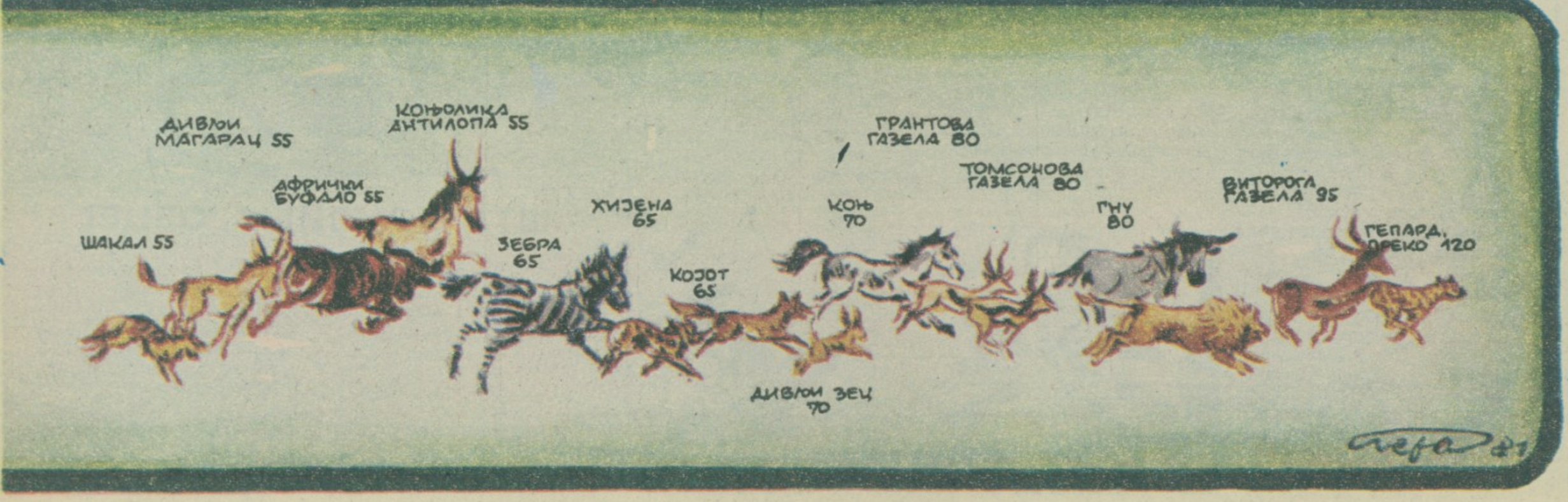
ЗОО-ПАДОБРАНЦИ

Као што је познато, такозвани скок у празно својствен је само мајмунима, нарочито гибонима који, скачући с једне гране на другу, уопште не страхују од тога да ће да погреше — сваки њихов неуспео скок углавном се завршава на некој нижој грани. Штавише, неки мајмуни уживају у слободном лету и као од шале скачу у понор дубок и до двадесет метара.

Један други шампион истих особина је веверица која у ствари своје скокове у празно изводи прилично лукаво: брзину пада ублажује широким репом. Неке егзотичне врсте ових животиња, док лете, личе на праве правцате падобранце: њихово заравњено тело и кожица разапета између ногу веома успешно дочаравају куполу падобрана. Оваквих веверица највише има у Азији, Африци и Океанији. Ипак, једна врста која живи само у Аустралији лети највише од свих. То је Scoinobates volans, а њен најдужи забележени лет износи готово шест стотина метара!

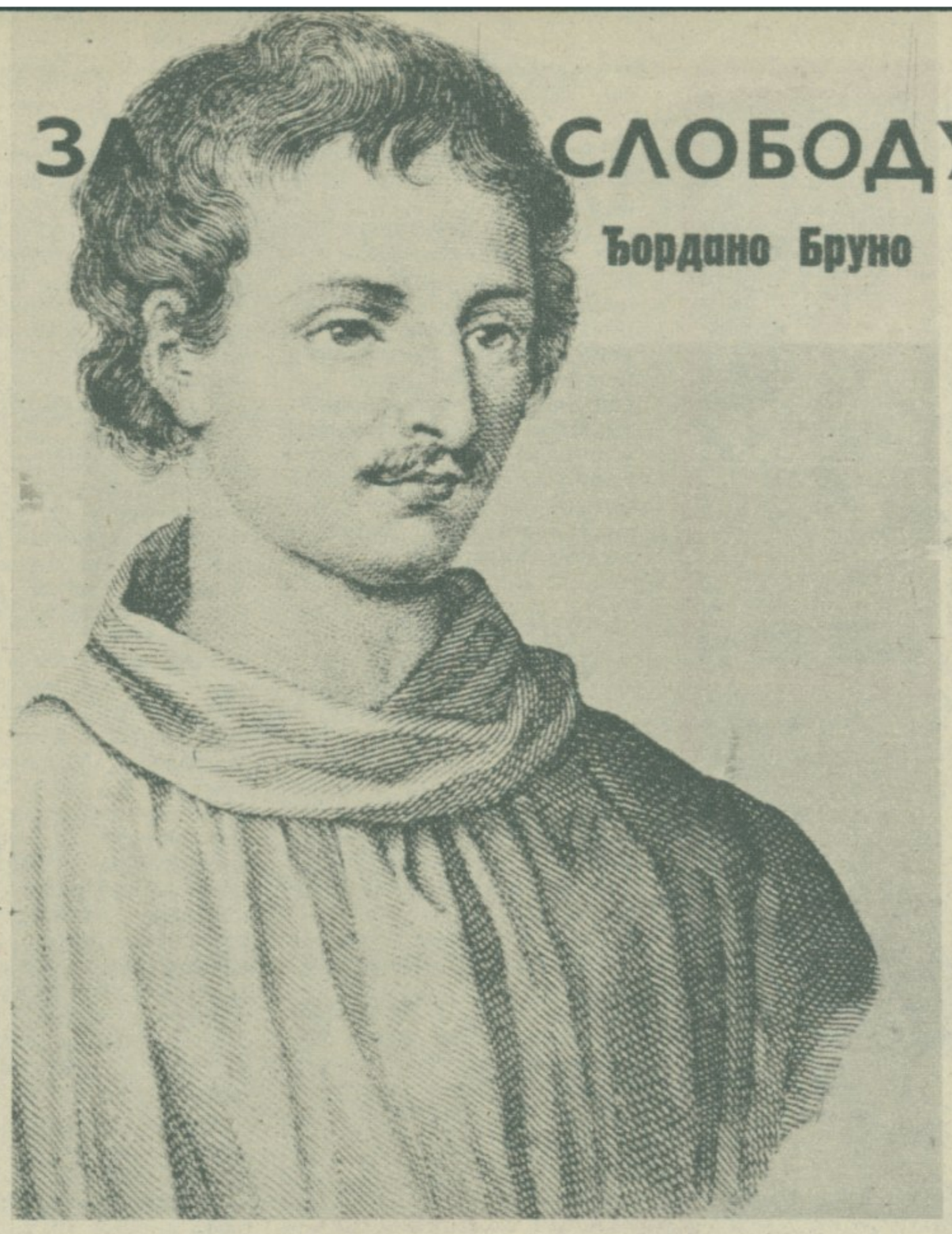
Ова летећа животиња на неки начин подсећа на човека који је кренуо у освајање свемира. Кад будемо схватили која је то тајанствена сила подстакла израстање мембране између веверичиних шапа, вечито немирна природа више неће скривати од нас ниједну своју тајну.

Д. Б.

БОРАЦ ЗА СЛОБОДУ МИСЛИ

Ђордано Бруно

НЕЋУ ДА СЕ

Многи знају да је Ђордано Бруно, филозоф у свештеничкој ризи, трагично завршио живот на ломачи због тога што се неопростиво замерио цркви. Његова највећа кривица била је љубав према слободној размени мисли — што је у 16. веку било строго забрањено. У најкраћим цртама, живот Ђордана Бруна изгледао би овако: школован за свештеника збацио је мантију тако рећи чим се замонашио, а тада је почело његово лутање Европом које је трајало деценију и по. За то време предавао је на катедрама чувених универзитета, упознао славне људе тадашњег времена — филозофе, свештенике, владаре. На почетку последње деценије 17. века направио је кобну грешку. Вратио се у родну Италију, где га је инквизиција бацила у тамницу.

Живот Ђордана Бруна, како се из ових неколико редова већ види, био је буран, као и његова мисао — једна од најснажнијих у историји. Он спада у личности за чије је име свако чуо, мада данас многи не знају какав је и колики био његов утицај у политичким збивањима пре четири века.

Ево како је изгледала ситуација у Европи Ђордана Бруна, а то значи у последњој трећини 16. века.

БУРНО ДОБА

У Енглеској се 1558. године догодила смена на престолу: Елизабета I названа касније „краљица-девица" наследила је своју сестру Крваву Мери. Обе су биле кћери Хенрија VIII који је отказао послушност папи и католичкој цркви 1534. године прогласивши се поглаваром англиканске цркве. Па док је Мери настојала да своју монархију опет „преобрати" у католичанство, и то окрутним мерама тако да је умрла омражена и од народа и од племства, Елизабета I је била много вештији политичар, а наставила је линију оца.

У другим земљама тадашње Европе било је и много крвавије него у Мериној Енглеској. Французи су се, за владавине Шарла IX, на ужасан начин решили протестаната: у Бартоломејској ноћи 1572. године поклали су добар део поклоника те вероисповести, што је у историји забележено као једна од најкрвавијих катастрофа.

Шпански монарх, фанатични Филип II, сањао је о томе да створи „Свету империју", велико католичко царство, док је на другој страни Женева била срце калвиниста, а у Немачкој је већина следила лутеријанство.

То су, изузев Шпаније, земље у којима је боравио Ђордано Бруно за време свог изгнанства и у којима је његова мисао остављала дубоку бразду.

Како је од скромног доминиканца постао филозоф чији је глас грмнуо управо против цркве?

НИГДЕ МИРА...

У италијанском градићу Ноли у Напуљском краљевству родио се 1548. године дечак Филипо Бруно. Као четрнаестогодишњак отишао је у Напуљ на школовање: похађао је предавања у нижој доминиканској школи, а када је завршио, ступио је у самостан САН ДОМИНИКО МАЂОРЕ да настави универзитетско школовање. Тамо је постао доминиканац и добио монашко име — Ђордано.

Међутим, већ тада се замерио самостанским старешинама јер је постављао питања у којима се изражавала сумња у теолошке поставке. Уз то, Ђордано је почео да проповеда о људској слободи и тада је „превршио меру": прогласили су га за јеретика. Било је питање тренутка када ће га ухватити инквизиција и да се то не би догодило, млади доминиканац је — побегао у Рим.

Било је то на почетку пролећа 1576. У вечном граду Ђордано Бруно је боравио у самостану Минерва. Али, случај га је уплео у неко убиство и младић је морао да се склони. Пешачио је прво по Либурији заустављајући се од места до места, па по северној Италији, док није стигао до Венеције. Али, ни ту се није много задржао. Опет је пошао на пут, од села до села, од града до града. У то време Италија је била расцепкана на многе државице — краљевства, војводства, принчевства... Готово да је

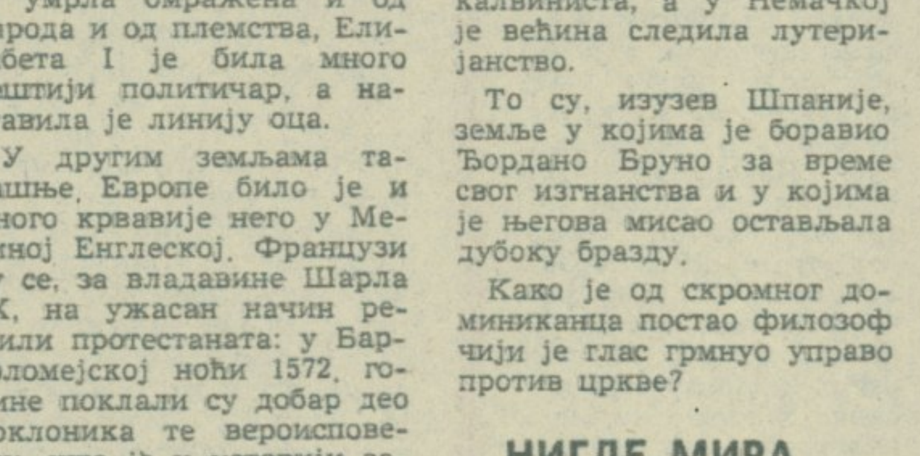
МИР, ПОПУЖА ГОВОРИ

Ћелију најчувенијег јапанског затвореника Окуали Танбуруа једном недељно дупке напуне чувари централног токијског затвора. Шта се потом дешава? Пошто завлада задовољавајућа тишина, Окуали окупљенима одржи предавање...

Чему то лопужа може да научи чуваре реда и закона? Па, „Успешном бекству из затвора и како га извести", проблематика у којој од Окуалија Танбуруа тешко да има већег стручњака. Педесет четворогодишњи затвореник је апсолутни рекордер Јапана по броју бекстава из затвора: прописано одлежавање казне „ванредно је прекидано" равно тридесет и пет пута.

И тако, већ неколико недеља, чувари седају у клупе, а Танбуру их упознаје са триковима који им — како сами признају — никада на памет не би пали.

Окуали своја предавања држи у специјалној, суперобезбеђеној ћелији. Нису ни чувари наивни.

ШТА ТО ШИША ОВЦЕ?

Није Аустралијанцима лако. У пролеће треба ошишати сву силу оних мерино и осталих оваца.

Научници из Квинсленда, међутим, тврде да су на добром путу да заувек укину мукотрпан посао стрижења. Произвели су, наиме, инјекцију после које овце саме одбацују своје руно. Инјекција, доказано је, не оставља никакве последице на здравље оваца, а одгајивачима штеди труд и време. Силан изум сви кажу. Невоља је једино у томе што стручњаци још никако да постигну једно — да наведу овце да „локнице" збаце у жељено време...

ИАКО ЈЕ ЗНАО ДА ПРКОШЕЊЕ ИНКВИЗИЦИЈИ ЗНАЧИ СИГУРНУ ЛОМАЧУ, ЂОРДАНО БРУНО ДО КРАЈА НИЈЕ ПОПУСТИО ПРЕД ПАПИНИМ ИСЛЕДНИЦИМА.

ПОКАЈЕМ!

сваки град био држава за себе. Тако је и могао да измакне инквизицији напустивши дефинитивно Напуљ и Рим.

Лутање је престало привремено када је Ђордано 1578. прешао Алпе и зауставио се у Женеви. Тамо је збацио доминиканску мантију и почео да се издржава радећи лекторске послове: као учен човек знао је добро латински, језик на којем су се у то време још писале књиге, нарочито научне расправе, па је Ђордано Бруно припремао рукописе за штампу.

Али, није дуго остао ни у Женеви. У пролеће 1581. отишао је у Париз на двор Анрија III који га је прогласио својим личним „учитељем". Непосредно пре тога Ђордано Бруно је на универзитету у Тулузу стекао звање доктора филозофије.

У Паризу је Ђордано објавио и своје прве радове. У пролеће 1583. он опет креће на пут: Оксфорд, један од најгласовитијих европских универзитета. Бивши доминиканац предавао је неко време на Оксфорду, а затим се запутио у Лондон. Објавио је још неке расправе и задржао се у енглеској престоници око две године. Тада се вратио у Париз. Право прогонство тек је имало да почне!

ЗАШТО ЈЕ ПРИХВАТИО ПОЗИВ?

Својим предавањима на универзитету Камбре Ђордано Бруно се замерио француским властима па је јуна 1586. хитно напустио земљу Анрија III. Овога пута пошао је у Немачку, прво у Марбург, па у Витенберг, град у коме су настала бројна његова дела и где је добио катедру. Али, ни две године нису прошле, а Ђордано Бруно поново је морао да бежи! Јер, у овом немачком граду преовладало је калвинистичко уверење — а са калвинистима је он још одавно био у завади, откако је боравио у Женеви.

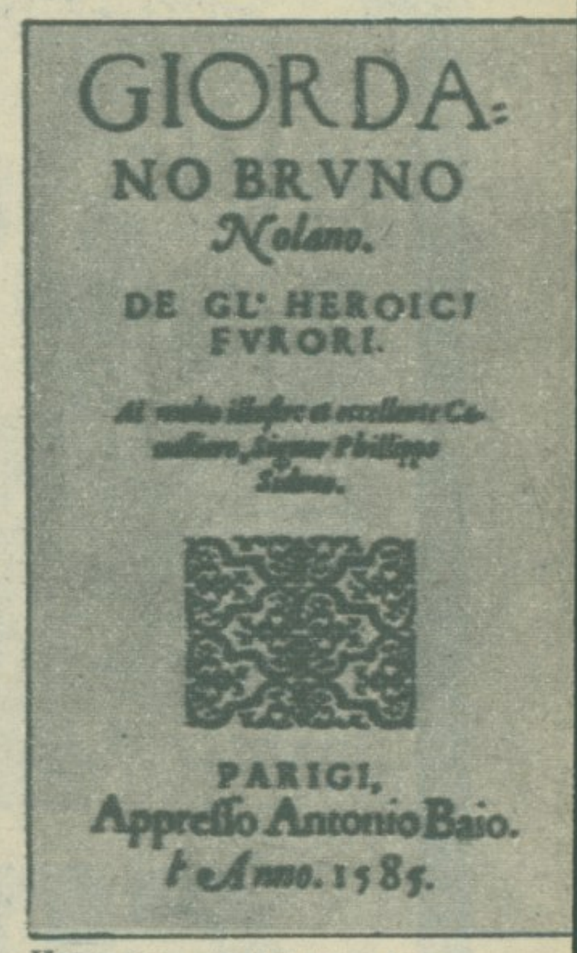
Из Витенберга је Ђордано Бруно отишао у Праг, закратко, а затим се вратио у Немачку, у Хелмштет. Ни ту није нашао мира. Тамошња протестантска црква га је изопштила и он поново бежи... у Франкфурт, година је 1590.

Док је чекао да се из штампе појаве три његове велике песме на латинском, стигло му је писмо из Венеције. Високи племић Зуане Монћениго позивао је филозофа — прогнаника у своју палату да му буде учитељ. Нудио је веома високу плату. Новац никада не би примамио Ђордана Бруна да се врати у земљу у којој је инквизиција била јача него икад. Шта онда? Да ли је желео да се у његовој родној земљи чује његова мисао — тако нова и дрска у то време — која је одбацивала црквене догме, одбацивала бога као личност, природу сматрала вечном и бескрајном материјом?

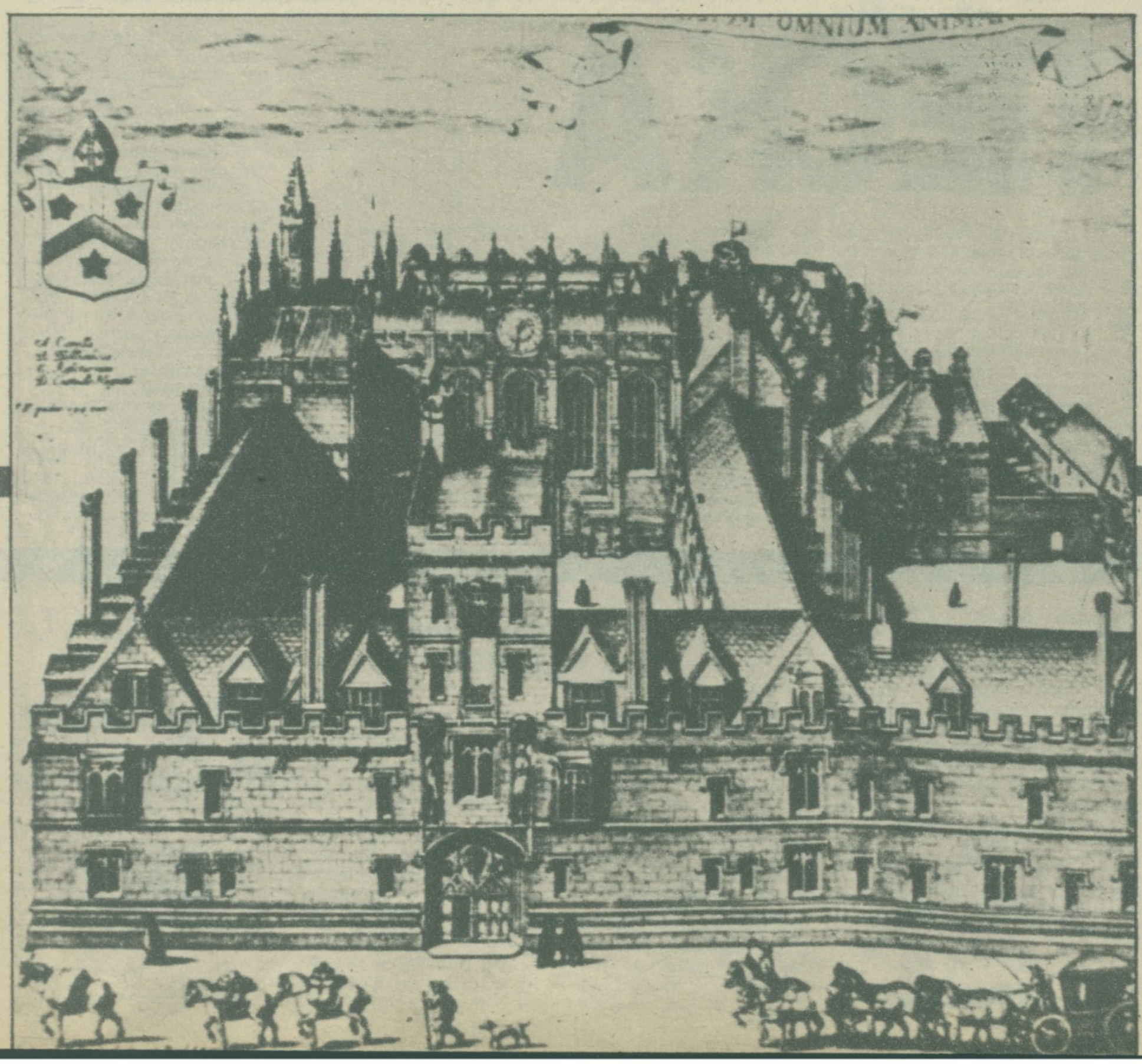
Остаће заувек тајна зашто се, у ствари, Ђордано Бруно одазвао на Монћенигов позив. Повратак у Италију био је за њега кобан. Монћениго га је проказао инквизицији која није оклевала да га ухапси. Та страшна црквена институција кињила је Ђордана Бруна пуних седам година не би ли се „покајао" и одрекао својих ставова. Последње саслушање инквизитори су обавили 21. децембра 1599. године. Ђордано Бруно је одговорио: „Нећу да се покајем и не знам зашто бих имао да се кајем".

У суботу 17. фебруара 1600. на римском Тргу цвећа жив је спаљен. И кроз векове ломача Ђордана Бруна остала је као симбол људске постојаности и жртве за слободу мисли.

М. К.

Насловна страница једне Брунове расправе штампане у Паризу 1585. године.

На овој старој гравури приказан је Оксфорд у време када је на њему предавао италијански филозоф

МАЛИМ ЗЕЛЕНИМ ПРИСТУП СТРОГО ЗАБРАЊЕН

Становници француског града Шатонефа немају разлога да разбијају главе око могућности да им се једног лепог дана или ноћи у башту спусти нека ванземаљска летилица. Градски оци су се наиме, још 1954. године побринули да донесу закон којим забрањују „летове, атерирање и узлетање ваздушних бродова, тзв. летећих тањира, односно летећих цигара, било које националности".

Јасно!? ...

СВЕТ ОД ПЕСКА

Од њега се праве пивске боце, мостови, часовници, компјутери, али и вештачки зглобови, носеви, срчани залисци...

На плажи трчимо по њему, деца праве куле од њега, научници изучавају старост планете... Људи су га користили за мерење времена.

Овако скромно почињемо причу о песку који је данас у свету једна од најтраженијих сировина. У неким земљама његова вредност, нарочито земљишта где се експлоатише, може да се мери с нафтоносним пољима. У многим државама, постоје прави индустријски гиганти који се баве, и то врло уносно, прерадом песка.

Шта се све чини са том „најсвестранијом" сировином садашњице? Енглески мистичар Вилијам Блејк још је у 18. веку сматрао да човек може „читав свет да види у зрну песка". Није ни слутио колико је био у праву: овај чудесни минерал није ништа друго до распаднути камен а тиме и основна материја од које је састављена наша планета.

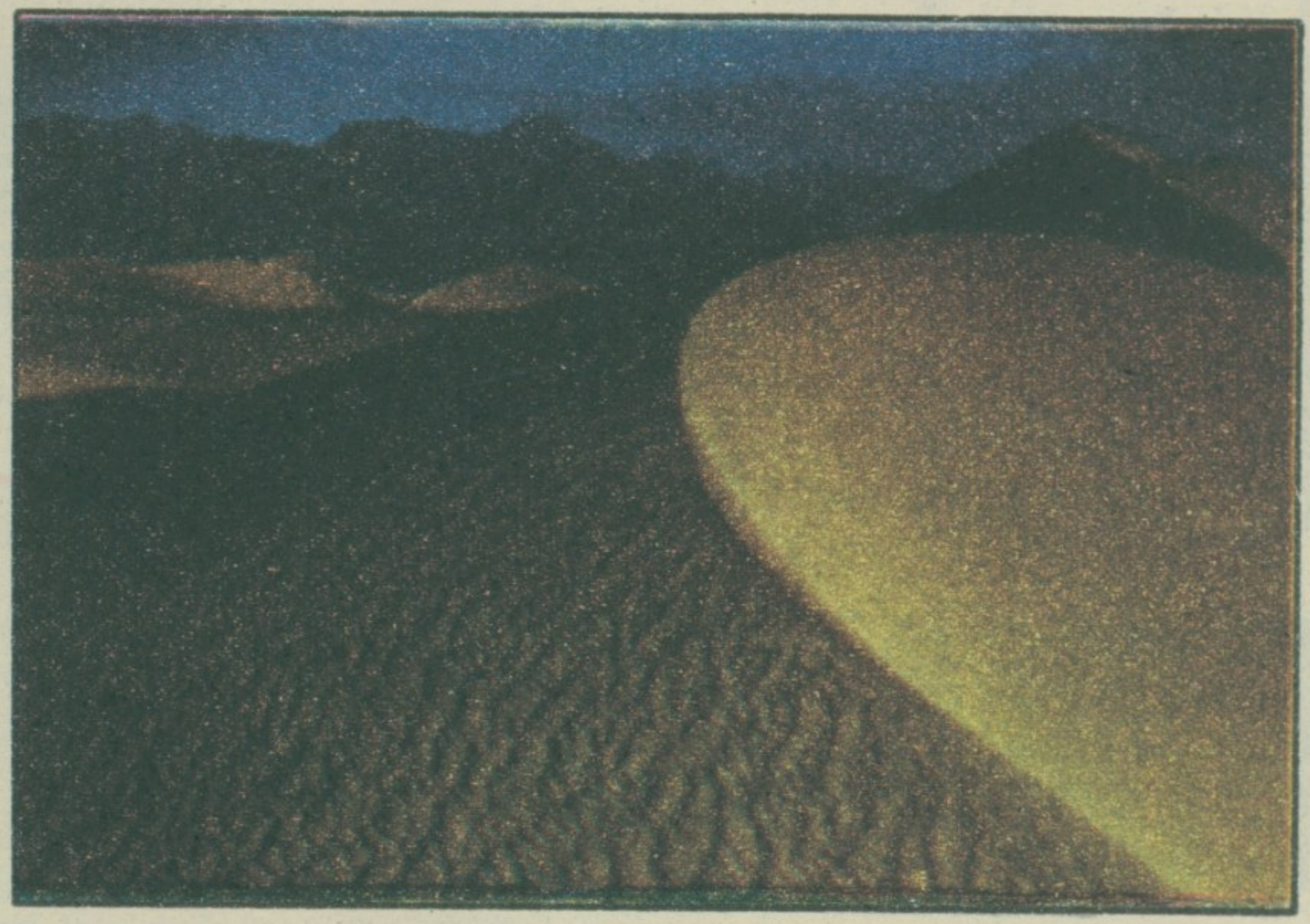
Песак по саставу може да буде од лискуна и фелдспата, од базалта вулканског порекла, као што је то случај на црним обалама Хаваја или, пак, од коралних зрнаца као на Бермудима, чак и од честица дима или шљаке из високих пећи. Обично се, ипак, ради о кварцу, природном једињењу силицијума и кисеоника — два елемента с којима се у природи најчешће срећемо.

НАЈТАЧНИЈИ САТОВИ

Кварц, који чини чак 65 процената Земљине коре, од давнина је веома тражена сировина. Човек каменог доба брусио је од обсидиана (тамно природно стакло настало вулканским топивим процесима од песка и камена) врхове за стреле, накит. Стари Месопотамци и Феничани су затим пронашли како да од песка направе стакло. У тим крајевима археолози су ископали глазирану керамику стару преко 4000 година!

Данас се стакло прави од тачно одређене мешавине песка, креча, соде и ломљеног стакла која се загрева у великим пећима за топљење на температури од око 1500 степени С. Отопина се затим прерађује дувањем, извлачењем, пресовањем, ваљањем или ливењем у најразличитије артикле (сијалице, ветробранска стакла на аутомобилима, стакла за наочаре, боце итд).

Купујући кока-колу у својој самоуслузи и не помишљате да је производ испред вас у амбалажи чије се три четвртине састоје из песка! Као и производња стакла и техника ливења метала иде у далеку прошлост — најмање 5000 година. А ту песак, опет, игра важну улогу. Без њега ливнице никада не би биле у стању да произведу безброј артикала — од славина у кухињи до блокова мотора.

У једној сасвим другој области човек користи способност кристала обичног кварца да треперењем изазива одређене фреквенце. Већ код првих радио-апарата треперави кварц је управљао фреквенцом таласа упућених у етар. Они „играју" важну улогу не само на радио-таласима већ и у телевизијској и радарској техници. У производњи сатова омогућавају највећу тачност — кварцни часовници.

Средином нашег века научницима је пошло за руком да добију синтезу ланаца молекула силици-

ДЕДА ИМА ТРИ ГОДИНЕ

Становници архипелага Мергун у Индијском океану, јужно од Бурме, са сваком годином постају — млађи. Тајна овог „еликсира младости" веома је једноставна. Новорођенчету одмах дају шездесет година. На први рођендан одузимају му једну годину, на други још једну и тако даље. Кад има две-три године, човек већ може да се дичи унуцима. А ако дође до нуле, постаје мудар и уважен члан заједнице. А шта даље? И даље је просто: додаће му десет година од којих поново на сваки рођендан одбијају по једну. А ако то није довољно? Даће му још десет. Таквог човека који је добио један, два или три додатка на живот називају „двапут", „трипут", „четири пута рођен".

ШТА ЈЕ ПУШИО РАМЗЕС?

Све донедавно сматрало се да је Стари свет сазнао за дуван тек после историјске пловидбе Колумба који је из прекоокеанских земаља донео семе и сушено лишће дувана као и индијанске луле за пушење. Француски научници, међутим, сматрају да ово мишљење треба преиспитати и — исправити. Приликом проучавања мумије Рамзеса II у Паризу у његовом телу откривени су трагови никотина што намеће закључак да је овај египатски фараон, који је живео 2700 година пре Колумбовог рођења, био страствен пушач. Ако мишљење француских стручњака буде потврђено, искрснуће питање: да ли су у другом миленијуму пре наше ере гајили дуван у Евроазији и северној Африци, а ако нису — откуд он фараону?

јума и атома кисеоника, што је довело до развоја једне потпуно нове групе вештачких материја — тзв. силикона.

КОБАСИЦА ЗА СИЛИКОН-ЧИП

Силикони се производе у течном, чврстом, пластичном или желатинираном стању, а користе се у најразличитије сврхе: као политура за намештај или средство којим се превлаче даске за пеглање, за заптивање крово-ва, заштиту васионских летелица од дејства високих температура, за спречавање лепљења хлеба за дно плеха, а пошто га човечији организам не одбацује употребљава се и као материјал за производњу вештачких зглобова, носева, груди, срчаних зализака...

У техници силицијум налази највећу примену у електроници, пре свега у облику специјалних силицијумских плочица, које представљају основне елементе за производњу данас толико тражених компјутера и микропроцесора. Индустрија „гаји" вештачке кристале за ове плочице. „Силицијумска клица" величине обичне оловке потапа се у суд за топљење заједно са силицијумском отопином добијеном из песка и ту се врти све док се материјал не распореди у карактеристичну кристалну форму.

Финални производ овог одгајивачког процеса који траје око десет часова је силицијумска шипка. Она изгледа као кобасица, која се затим сече у танке комадиће, на њих се наносе мали кружићи за спајање уз помоћ ултраљубичастих зрака. На крају се ови колутићи деле у плочице не веће од зрна брашна, од којих свака, за обично око невидљива, носи одређене електронске елементе за уградњу.

СУПРОТНО БИБЛИЈИ

И поред овако широке примене, фабрике, лабораторије и ливнице троше једва пет процената годишње добијеног песка. Преко 95 одсто одлази у грађевинску индустрију. Упркос библијском упозорењу (кућа се не сме градити на песку јер ће је ветар одувати, већ на камену), наше индустријализовано друштво даље иде у ширину и у висину захваљујући песку. Човек га меша са водом, шљунком, цементом и тако настаје бетон који има невероватно широку примену (од градње кућа, мостова, брана и улица, па све до производње готових делова као што су блокови, цеви, носачи и зидни елементи).

Ипак, можда је једна вредност песка на коју се ретко помишља већа и од индустријске и од грађевинске, а то је еколошка улога овог ситног праха. Фина зрнца песка на морској обали већ су сама по себи техничко чудо. Ниједна сила која делује на стење Земљине коре нема толику постојаност и снагу као ударање морских таласа о обалу. Током историје Земље многе стеновите обале претвориле су се тако у пешчане. Борба копна и мора приведена је крају пошто су зрнца песка практично неразорива. Песак везује воду снагом капилара и тада делује као нека врста заштитног душека. Можда управо зато човека толико привлачи та чаробна линија где се срећу копно и море.

М. Ш.

СКУП ИЗЛАЗ

Директор циркуса у америчком граду Карлтону у жељи да привуче гледаоце који нису баш много марили за овакву врсту забаве окачио је једног дана на улазу таблу „Данас улаз бесплатан". Разуме се да је народ навалио и испунио шатру до последњег места. Али, када се представа завршила, гледаоце је на излазу дочекало неколико атлетски развијених људи мрачног лица који су без речи показали на другу таблу: „Излаз — три долара".

БОЛЕСТИ 20. ВЕКА

Савремена медицина победила је многе болести које су још у 19. веку сматране неизлечивим. С друге стране, наш век донео је болести о којима лекари минулих векова нису могли ни да сањају.

Шта, на пример, кажете о „слушном дерматитису"? То је кожна болест ушију изазвана честим и дугим телефонским разговорима. Телефон је узрок још једне савремене болести — „телефонске звоњаве у ушима" која се такође јавља као последица дугих телефонских разговора.

Чести летови авиона на дугим линијама могу да изазову разна обољења доњих делова тела. Познато је, на пример, да стјуардесе које стално лете често пате од болести коју на западу називају у жаргону „џет тами", то јест, „реактивни стомак". То је у ствари оток трбуха који је последица бављења на великим висинама.

Телевизор је такође узрок неких обољења. Фанатични гледаоци телевизије често „зараде" болести очију, ногу и врата. Према класификацији коју је предложио амерички лекар Е. Планкет, та обољења се тако и називају: тв-очи, тв-ноге, тв-врат.

И најзад аутомобилизам. Код возача аутомобила најчешће се јављају болови у петама, коленима, леђима и мигрена.

Фармацеутских средстава против ових тегоба још нема, али ће сваки лекар саветовати: не водите сувише дугачке телефонске разговоре, мање седите пред телевизором, боравите више на свежем ваздуху и идите пешке.

ПИШТОЉ СА ТЕВСКОГ ПОЉА

БЕЗ ДОКАЗА НЕМА НИ ЗЛОЧИНА

Једне јануарске ноћи 1953. године два маскирана мушкарца напала су адвоката Бернда Сервеа и његовог пријатеља Адолфа Хулекремера док су седели у адвокатовим колима паркираним у Ротердамској улици крај реке Рајне у Диселдорфу. Један од нападача нагло је отворио врата аутомобила и без речи пуцао адвокату у главу. Други је нешто промрмљао и дршком пиштоља онесвестио Хулекремера. Обе жртве су опљачкане: обојици су нестали новчаници, а Сервеу и златан прстен и сат. Серве је остао на месту мртав, Хулекремер се чудом спасао.

Истрага је утврдила да је адвокат убијен из пиштоља „парабелум М 08" коришћеним у првом светском рату и полиција је позвала све људе који су тих дана случајно нашли било какво оружје да га донесу и помогну откривање убице.

Међу донетим пиштољима налазио се само један типа „парабелум М 08", сав зарђао и без ударне игле. Пронашао га је и предао полицији неки трговац старим гвожђем. Експерти су га прегледали, искључили из комбинације због запуштеног стања у коме се налазио, лупили на њега етикету с датумом и местом где је нађен и стрпали га у полицијску архиву. Случај је стављен ad acta.

ТАНАНА НИТ КАЛИБРА 5,6 ММ

Три године касније Диселдорф је био захваћен таласом убистава. Новембра 1955. полицији је пријављен нестанак Фридхелма Береа по занимању пекара и његове веренице Тее Кирман. Пар је последњи пут виђен у аутомобилу паркираном у Ротердамској улици крај Рајне у раним јутарњим сатима. Нестанак је пријавила породица девојке.

После четири недеље полицији је јављено да из језерца у шљункари у Калкуму, око шеснаест километара од Диселдорфа, вири кров некаквог аутомобила.

Полиција није имала појма о чему се ради док аутомобил није извучен и на задњем седишту нађена тела несталог вереничког пара. Обоје су имали смрскане лобање, а обдукција је утврдила да су у шљункару доведени у несвесном стању и да је смрт наступила дављењем. Истрага је установила да су жртве и опљачкане.

Само четрдесетак дана касније, фебруара 1956, двадесет шестогодишњи возач Петер Фалкенберг и његова девојка двадесетогодишња дактилографкиња Хилдегард Васинг нису се вратили кући са игранке. Исте те ноћи на периферији Диселдорфа изгорела је штала пуна сламе. У згариштту су нађена и два готово угљенисана тела која је полиција ипак успела да идентификује. Био је то нестали пар убијен, како је утврђено, у колима и потом пренет у шталу где је подметнут пожар.

Аутомобил је пронађен у старом делу Диселдорфа. На задњем седишту било је много крви. Обдукцијом је установљено да је мушкарац први рањен, али не смртоносно, и дотучен ударцима у главу. Девојци је била сломљена лобања. Судски патолог је упозорио на извесну сличност путање метка као у случају убиства адвоката Сервеа, из 1953. године.

Истрага је ову претпоставку одбацила с образложењем да је метак испаљен из пиштоља другачијег калибра. Осим тога, по мишљењу полицијских истражника у случају Серве мотив убиства била је пљачка док је овај по свој прилици дело неког манијака.

Калибар пиштоља код убиства Фалкенберг био је неуобичајен — 5,6 mm — а још 23. јануара јављено је из Висбадена да је у Будерих опљачкана једна часовничарско-јувелирска радња и да је лопов, поред остале робе, однео и један пиштољ калибра 5,6 mm. Тако је полиција у Диселдорфу имала у рукама извесну танану нит, али није успела да је следи.

ДРУГА „ДИСЕЛДОРФСКА НЕМАН"

Напади су се наставили и становници Диселдорфа су се присетили — а у томе су им помогле и новине — времена када је градом харао такозвани „Диселдорфски монструм", у ствари Петер Куртен који је између 1913. и 1929. године убио дванаест и напаствовао преко стотину жена пре него што су га ухватили и то само захваљујући сведочењу његове сопствене супруге. Наметао се закључак да диселдорфска полиција никада, а ни сада, не зна свој посао и у граду је завладала паника.

Маја 1956. опет су двојица разбојника напала један пар у аутомобилу. Младић је приморан да преда новчаник, а девојка је при покушају бекства сурово претучена.

Једне недеље увече, почетком јуна 1956, лугар Ерих Шпат је обилазећи свој рејон шуме Мересбуше угледао неког човека у зеленом радничком комбинезону како се шуња око паркираног аутомобила у коме је седео млади пар. Лугар је, слутећи о чему се ради, пришао колима с упереном двоцевком, пару у колима наредио да напусти шуму, а човека у радничком комбинезону натерао да изиђе на друм. Ту је зауставио једног мотоциклисту и замолио га да хитно позове најближу полицију.

Приведени се звао Вернер Бост, имао је двадесет пет година, по занимању металац, ожењен и отац двоје деце. У тренутку хапшења код њега је нађен шаржер кога није успео да се ослободи пошто њен Бост нађен је украдени мотоцикл добро замаскиран травом, мали шатор и ташна с мантилом.

Нешто даље у шуми полицајци су пронашли пиштољ калибра 9 mm, неколико двоцевки, доста метака и једну тестеру. Затим још један пиштољ и делове ручно направљеног аутомата. У Бостовој кући налазио се још један пиштољ, а у подруму разне хемикалије, доста сумпора, цијанида и арсена.

ДЕТЕКТИВ ЗА НЕРЕШЕНЕ СЛУЧАЈЕВЕ

Све је то међутим било недовољно да се неко оптужи за низ монструозних убистава. Бост је осуђен на шест месеци затвора због крађе мотоцикла и шатора и недозвољено улажење у приватне парцеле шуме. Казну је издржавао у локалном затвору где се, као и током истраге, држао као невино оптужен. На суду је тврдио како је ишао у лов и случајно зашао на туђе земљиште.

Комесар Штадман је, упркос недостатку доказа, осећао да је Бост човек кога траже и плашио се да ће, чим се поново нађе на слободи, покушати да уништи све трагове, односно материјалне доказе који би га, евентуално, могли извести пред суд осумњиченог за убиства. Тада је доктор Венер, шеф диселдорфске полиције, одлучио да из Дортмунда позове у помоћ свог старог пријатеља Матијаса Ејнка да „размрда" истрагу.

У Савезној Републици Немачкој Ејнк је словио као детектив који решава такозване нерешиве случајеве од којих су сви дигли руке. Специјалност су му биле убиства и од педесет случајева које је дотад решавао само у једном није успео да открије злочинца. Упркос томе Ејнк је увек говорио да непогрешиви детективи постоје само у криминалистичким романима.

Ејнк је допутовао у Диселдорф и провео читав месец дана само у проучавању онога што је постојало у вези с убиствима.

Радио сам сваког дана од доручка до после поноћи — испричао је једном репортеру. — Затим сам се сатима превртао по кревету. Сан ми није долазио на очи, прогониле су ме чињенице које никако нису могле да се уклопе. Најзад сам знао напамет сваку ситницу и могао сам, пробуђен усред ноћи, да изрецитујем сваки детаљ из безбројних досијеа.

На крају се, уопштено посматрано, све свело на две битне чињенице: с једне стране крајње сумњиви Бост, с друге напади у којима су учествовала два мушкарца. Прва је, на изглед, искључивала другу.

Полицајци су још једном послати да претраже шуму Мересбуше, стопу по стопу. Том приликом нашли су млекарску канту и у њој накит опљачкан у јувелирској радњи у Будериху. На једном предмету откривен је отисак Бостовог прста.

БОСТУ ИСТИЧЕ КАЗНА

Инспектор Ејнк је тада саслушао Бостову жену Хану и од ње сазнао да се Бост дружио с извесним Францом Либеком, доста повученим човеком и редовним посетиоцем служба божијих у локалној цркви.

Обе главне личности ове истините приче су и данас живе. Једна је славно детективско име, друга махнити злочинац који никада није признао кривицу.

Франц Либек је пронађен и позван у полицију.

На питања инспектора Ејнка Либек је спремно одговарао. Рекао је да Боста познаје из фабрике у којој су заједно радили и заједно ишли на спортско гађање. Франц није знао чиме се Бост бавио приватно. Овај човек је деловао веома искрено и Ејнк је намеравао да укине надзор над њим кад је сазнао за један детаљ: од када је Бост ухапшен Франц Либек је господи Бост сваке недеље достављао одређену суму новца!

То није морало да буде ништа необично, али је Ејнк на основу тог мршавог трага испословао одобрење за претрес Либековог стана. У њему је нађен део робе опљачкане у златари у Будериху и Либек је ухапшен због прикривања крадених ствари. Он је, најзад, признао да је робу добио од Боста „на чување", али да није имао појма да су ствари опљачкане.

Одбрана му није много вредела и тако се иза решетака нашао и Франц Либек, а Вернеру Босту је полако истицала казна. У таквој, готово безизлазној ситуацији, изненада се појавио драгоцен детаљ.

Радници су оправљајући жичану ограду на гробљу у Будериху нашли у шипрагу тајно склониште. У залетованим конзервама и теглама од џема налазио се украден накит, сатови и делови оружја. На трњу шипрага хитно позвани иследници приметили су комадиће неке тканине. У лабораторији је касније утврђено да потичу са Бостовог капута.

Један од нађених пиштоља био је увијен у новине са чланком о убиствима и укрштеним речима које је, како се испоставило у даљој истрази, решила једна рођака Бостових док је код њих била у гостима.

У једној од тегли за џем нађено је парче ужета. Криминалистичка лабораторија у Висбадену утврдила је да је уже исто као оно којим је усмрћена Хилдегард Васинг чије је тело нађено у запаљеној штали.

„СВЕ МИ ЗАТИТРА ПРЕД ОЧИМА!"

Инспектор детектив Ејнк се усредсредио на први злочин чије су жртве били адвокат Серве и Адолф Хулекремер и затражио је да види сваки примерак оружја нађеног 1953. године. Тако му је у руке дошао и пиштољ „парабелум М 08" са етикетом: „Нађено на Тевском пољу". Ејнк је поскочио — тамо се налазила кућа у којој је становала породица Бост! Истрага је својевремено пропустила ту кључну појединост. Пиштољ је испробан у лабораторији у Висбадену и необориво је доказано да је метак испаљен из њега усмртио адвоката Сервеа.

Располажући овим доказом Ејнк је могао Босту да продужи боравак у затвору и то управо кад му је истицала шестомесечна казна. Онда је закључио да је дошло време да га и лично саслуша. Ево шта је о том сусрету у затворској ћелији испричао детектив Ејнк:

— Чим сам ушао, извадио сам из џепа новински исечак са извештајем о Бостовом првом саслушању. Тутнуо сам му исечак под нос. Он је повикао: „Шта сад хоћете од мене! Она прва полиција је утврдила да сам невин!" Правио сам се луд. Нешто касније био је спреман да призна како је онај пар у колима, када је и ухваћен, хтео мало да заплаши. А онда му се омакло: „Кад видим мушкарца и жену заједно, све ми затитра и поцрвени пред очима".

Пошто му у затворској ћелији није ништа титрало пред очима, Бост је вешто избегавао одговоре и Ејнк је увидео да преко њега неће стићи до праве истине. Размишљајући шта да ради Ејнк је закључио да би требало да се мало боље упозна са животом и карактером свог противника.

У Министарству за социјално старање пронашао је податке о Бостовом детињству. Сазнао је да је ванбрачно дете, да је мајку напао ножем и да је у више наврата боравио по домовима за малолетне преступнике. Иначе, био је веома интелигентан и добар ђак. Студирао је хемију и рат је прекинуо његово успешно школовање. Хемија му је помогла да научи како се справљају разни отрови и све остало што је могло да послужи за уништавање људског рода који је, према њему, у детињству, био тако суров.

ФРАНЦ ЛИБЕК — СВЕДОК ОПТУЖБЕ

Једнога дана детективу Ејнку је јављено да са њим жели да разговара Франц Либек. У присуству свог адвоката Франц је први пут описао како је Вернер Бост убио адвоката Сервеа и како је он нашао Хулекремеру да се прави мртав пре него што га је ошамутио ударцем у главу и тако му спасао живот.

Франц Либек је описао и остала убиства којима је присуствовао а изјавио је и да га је Бост наговарао да убије његову жену Хану, страхујући да би она, ако би једног дана био ухваћен, могла да буде незгодан сведок.

Либек је иследнике одвео у подрум Бостове куће и показао им ампулу с отровом скривену у једној цеви. Била је намењена Бостовој жени и требало је да јој је да Франц како би изгледало да је извршила самоубиство због полицијске истраге и скандала у вези с мужем.

Франц Либек се заиста здружио с Бостом у фабрици и налазио се у његовој власти, па је, страхујући за сопствени живот, дозволио да га Бост умеша у своје работе. Али, Франц никад никог није убио. За Боста је стално говорио да је веома опасан и да често није „сасвим при себи".

Вернер Бост је упорно порицао кривицу када је поново, на основу нових доказа и сведока оптужбе Франца Либека, изведен пред суд. Осуђен је на доживотну робију, најтежу казну у СР Немачкој где је смртна казна укинута.

Франц Либек је, као саучесник под одређеним околностима, добио шест година затвора.

Вернер Бост се жалио на пресуду, али ју је Врховни суд потврдио. Он и данас седи у затвору.

Детектив Матијас Ејнк је у СР Немачкој славно полицијско име. Он данас ради у Истражном одељењу у Диселдорфу, а када затреба, помаже и колегама у другим градовима.

Р. Ј.

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

КАЖИ АААААА!

ДАААА

ЧИМЕ СИ ГА ЛЕЧИЛА?

ПА... ОБИЧНИМ ЛЕКОВИМА!

ПРВО ЈЕ ДОБИО СИРУП ОД КРОМПИРА, ЗАТИМ МЛЕВЕНО КРИЛО ОД СЛЕПОГ МИША... АЛИ НИШТА НИЈЕ ПОМОГЛО!

ТО БИ МОГЛО ДА БУДЕ ОПАСНО! ЈА МИСЛИМ ДА ЈЕ ОН ПАО ПОД УТИЦАЈ...

© 1981 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

... ЗЛИХ ДУХОВА!

НА СРЕЋУ, ЈА ТУ БОЛЕСТ ЛЕЧИМ СА ВЕЛИКИМ УСПЕХОМ...

У ИМЕ СВИХ ШУМСКИХ ДУХОВА... ВИЛЕЊАКА... И ВЕШТИЦА...

6-21

DIK BROWNE

ЗЛИ ДУХОВИ – НАРЕЂУЈЕМ ВАМ: НАПОЉЕ! НАПОЉЕ! НАПОЉЕ!

ПЛОП!

ПЛОП!

ПЉОП!

БЦЦ!

1553

ЛОВАЧКА АЛИ ИСТИНИТА

МЕДВЕД

БЕСПОМОЋНО СМО ПОСМАТРАЛИ РВАЊЕ ЛОВЦА И РАЗБЕСНЕЛЕ ЗВЕРИ. НИКО СЕ НИЈЕ УСУДИО ДА ПУЦА: МЕТАК БИ ЛАКО МОГАО ДА ПОГОДИ ЧОВЕКА.

Кад је крошње старих букава најзад облило плаво септембарско јутро, из дубодолине се огласише хајкачи:

— Е-хеј, ето их! Сад ће, сад ће, таман на нишан!

Из повика групе ловаца задужених за хајкање (гоњење звериња халабуком, пуцњавом и огњем) јасно се издвајао глас Јована Милетића за кога кажу да уме у свако доба године и дана једноставно да „измисли“ медведа. Нико у околини Фоче, па и даље, не зна као он где се мечка крије, како јој се на пушкомет доћи може и лако одстрелити. Због тога га фочански ловци и зову Јоцо Међедар.

Ослушкујући хајку Перо Чајевић, дугогодишњи председник ловачког друштва „Бакић“ у Фочи и искусан ловац на високу дивљач, лактом дотаче свог госта, војног аташеа једне државе са севера Европе где су медведи чести, и то они бели.

Странац је понео оружје које не маши, насупрот нашим ловцима са капислараима, двоцевкама — шкљоцарама, често ручно прављеним! Септембар је, година 1961, Врановске Стијене на садашњем путу од Фоче ка Сарајеву. Ловци су на узвисини тако да се пропланци виде као на длану. Медведи наилазе. Шта се затим догодило? Прича се да замало...

СВИ СУ ПОТРЧАЛИ

Али, Чајевића није лако навести на разговор о лову. Или тачније: он данима може да вам прича о шуми и дивљачи, али не о убијању. Прави ловац — тврди он — и најопаснију звер штити, помаже јој, храни је. Иако и најхрабријем ловцу срце често сиђе у пете кад пред собом угледа господара планине, медвед је немоћан пред карабином. И у својим ловачким доживљајима Перо с нескривеном тугом прича о мечкама. Шта би човек без вукова, срна, тетреба. Каква је то шума без звериње и птице, вода без рибе? Пустош... На крају ипак започиње причу:

— Гледам их одозго, са тих Врановских Стијена, изнад зелене Бистрице пуне пастрмки — сећа се са осмехом. — Четири медведа, снажне животиње, крзна које у јесен има златасти одсјај. Долазе тачно испод нас, не слутећи да упадају у клопку, у полукруг из кога излаз води право на метке. Хајкачи према којима звери иду изгледа су позаспали после дежурања целе ноћи. Биће да је и ракија учинила своје... Али, ми то тада нисмо знали.

С пушкама сваког часа спремним на пальбу аташеа и ја гледамо испод себе. Ускоро ћемо бити очевици страшне драме.

Од хајкача једини је био спреман Светозар Продановић. Кад се пред њим указао први медвед, љут од буке, пуцњаве и пламена, Светозар је опалио оба метка из своје двоцевке и то тек кад му је животиња пришла на неколико корака. Одозго са Стијена видели смо како мечка посрће. Међутим, иако погођена она је урличући наставила према Светозару. Човек је покушао да из ловачког опасача извуче два метка и напуни пушку, али звер је била бржа. Муњевито се усправила на задње шапе и, док је он рукама заклањао лице, бацила му се с леђа за врат.

Аташе је изгубио живце и врисну. Сви смо беспомоћно посматрали рвање ловца и разбеснелог медведа. Нико се није усудио да пуца: хитац би лако могао да погоди човека. Одједном: пали су и он и звер остајући да леже непомично. Потрчали смо.

Призор који смо угледали био је језив. Медвед је већ био мртав, а ловац је лежао онесвешћен са лицем и леђима обливеним крвљу. Од канџи су му на потиљку и низ леђа висила четири крвава каиша коже...

Гост је узбуђен одмах наредио свом возачу да рањеног ловца превезе у болницу где се овај убрзо опоравио. Понудили смо му кожу медведа, драгоцен ловачки трофеј, он је само одмахнуо руком. Али, постали су пријатељи, касније је опет долазио међу фочанске ловце...

ПУЦЊИ У ПЛАНИНИ

— Да вукови воле јагњад зна се то, али ја мислим да је њима најслађе младо ждребе — Перо Чајевић прича други доживљај. — Сазнам од сељака са Јахорине да вукови кољу ждребад. Одем на планину. Јун педесет и неке. Сељаци очајни: у том планинском беспућу коњ је за њих једина могућност да набаве храну, сиђу до града, оду лекару...

Спремим оружје и прикријем се на ивици пропланка где су вукови заклали ждребе од којег су остале само кости. Ставим двоцевку преко колена, а парабелум са „дугачком деветком“ набијем за појас. Месечина осветљава колски пут и оближњи поток. Очекујем вукове, знам да би требало да дођу до оних остатака ждребета. Но, нисам ни слутио да ћу те ноћи имати један од најузбудљивијих сусрета у свом животу.

Изненада, зачуо сам шуштање с десне стране. Мислим: вукови, и нечујно усмерим цев пушке у том правцу. Чекам их да изиђу на чистину и да пуцам. Међутим, уместо вукова, одједном се на месечини указују два мечета.

Никад то нећу заборавити. Нисам више мислио на вукове, забсравио сам чак и то да се мечићи никад не појављују сами и да им у близини мора бити и мајка. А она је једна од најпажљивијих и најљућих мајки у целом животињском свету. Био сам се потпуно занео, све док на два-три метра од себе нисам чуо језив урлик и угледао огромну, тамну прилику...

Најежене коже, и сам урличући од страха, неколико тренутака гледао сам разљућену звер која се готово наднела нада мном. Онда сам муњевито, инстинктом којим се брани голи живот, потегао из појаса парабелум и насумце у животињу испуцао свих девет метака. Планина је одјекнула од пуцњева, зачули су се људски гласови и псећи лавеж.

Не гледајући да ли је погодио мечку, још дрхтећи целим телом, Перо се по месечини запути у село.

После неколико дана — наставља ловац причу — чуо сам да је пред чеком Моше Пијаде цркла мечка. И то — капиталац. Медведи су и тада били под заштитом, а по свему судећи изгледа и овај убијени хицима из аутомата. Уследила је истрага: ко, када, како. Чим сам чуо за то, одем код другова који су водили истрагу, покажем оружје и кажем: ја сам. И испричам све. Кад је друг Моша чуо целу причу и оно како сам се уплашио, само се насмешио. Разумео ме јер је знао шта је то прави лов и сам био добар ловац. Међутим, ја се од свега још најживље сећам оних округлих мечића на месечини...

Иван Лончар

БИМ И БУМ

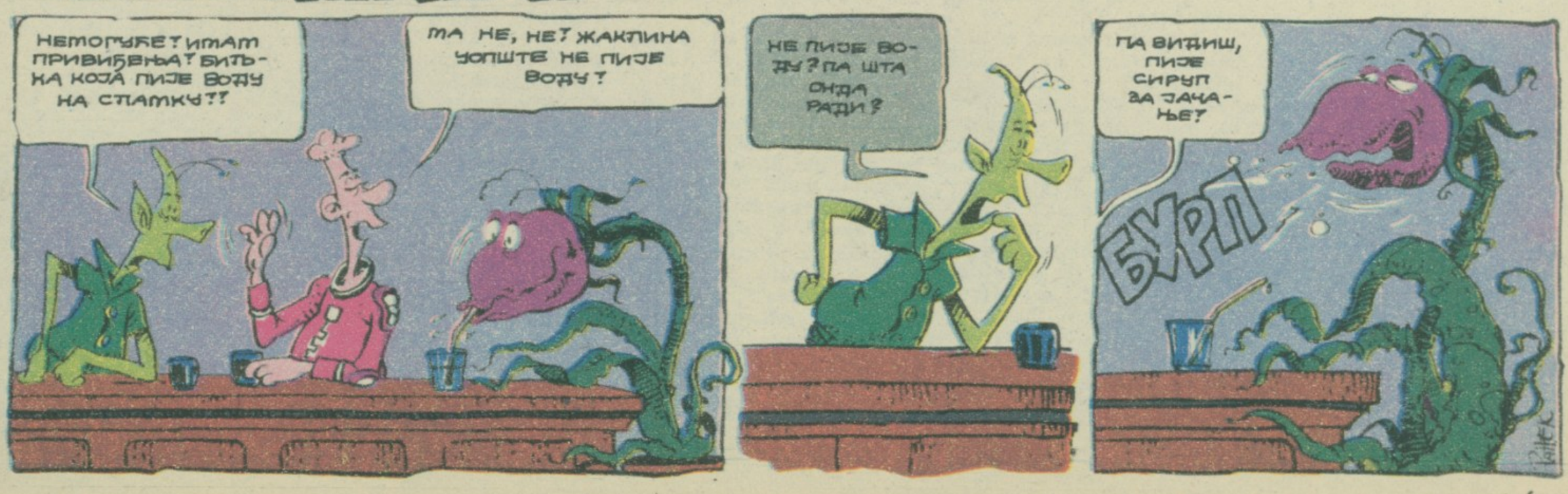

СВЕМИРОНИЧАРИ

ЦРВЕНИ ДРАКАР

II ДЕО

У ЈЕДАНАЕСТОМ ВЕКУ ВИКИНЗИ СУ БИЛИ СТРАХ И ТРЕПЕТ ЗА ЕВРОПСКЕ НАРОДЕ ПОРЕД АТЛАНТИКА И У СРЕДОЗЕМЉУ.

НА СВОЈИМ ДРАКАРИМА СТИГЛИ СУ ДО ОБАЛА ЕНГЛЕСКЕ, ШКОТСКЕ, ИРСКЕ, ИСЛАНДА, ШПАНИЈЕ И ГАЛИЈЕ, ГДЕ СУ ПЉАЧКАЛИ И УБИЈАЛИ...

ДВА КОЊАНИКА СУ ЈАХАЛА ОБАЛОМ СЕВЕРНОГ МОРА. У ДАЉИНИ СЕ НАЗИРАЛО ОСТРВО ВАЛХЕРЕН...

БИ-ХА!

ТИТУРЕ, ГАЗИ? ГЛАШИШ ДИВЉАЧ?

ПРЕСРЕЋАН САМ...

...ШТО ТЕ ПОСЛЕ ТОЛИКИХ ГОДИНА ВИДИМ И ШТО САМ ЗАТЕКАО КОД ТЕБЕ ЖИВУ И ЗДРАВУ СВОЈУ КУМИЦУ БЕРТИЛДУ...

И ЈА САМ СРЕЋАН ШТО ТЕ ВИДИМ, ТИТУРЕ! И МОЈА ЖЕНА, ДА ЈЕ ЖИВА...

1553/1

УМРЛА ЈЕ ПРЕ ОСАМ ГОДИНА, АЛИ ТУ ЈЕ МАЛА БЕРТИЛДА...

ГЛЕДАЈ, РУТХАРЂЕ?

ОБЛАЦИ ДИМА?

У ПРАВЦУ ЗАТКА? НЕСРЕЋА...

МОЖДА ГОРИ ТРАВА...

СУВИШЕ ЈЕ ВЕЛИКИ ДИМ! НЕСРЕЋА, ТИТУРЕ!

ГОСПОДАРУ, ВИКИНЗИ ПЉАЧКАЈУ, ПАПЕ...

А БЕРТИЛДА?

ОДВЕЛИ СУ ЈЕ...

ДВА ФРАНАЧКА КОЊАНИКА!

ОСТАВИ СЕ ГЛУПОСТИ И УКРЦАВАЈ СЕ! ПОЧИЊЕ ОСЕКА!

АА?
РУТХАР-ДЕ?

ПРИЈАТЕЉУ?
НИЈЕ НИШТА... АЛИ БЕРТИЛДА...

НЕ БРИНИ, ВРАТИКУ ЈЕ?

НАСУКАЛИ СМО СЕ?

О-РУК?
УСПЕ-ЛО?

БРЗО, ДИЖИТЕ ЈЕДРА?

ШТА ЈЕ ОНО-ТЕ?!
ЧЕКАЈТЕ, НИТКОВИ?

ПРЕКАСНО, ДРУШКАНЕ?

ПА ОНАЈ ЛУДАК ЈЕ НА ПАЛУБИ?

ПЛАТИКЕТЕ МИ СКУПО?

Титуров штит у последњем тренутку задржао је секиру...

... и срушио се на запрпашћеног викинга...

Из унутрашњости брода провирила је девојчина...

Титуре? Титуре?

Тимур је за тренутак пустио противника...

Бертилда? Дошао сам по тебе?

Чекај, човече?

Баци оружје, ако хоћеш да девојчина остане жива?

То је моје кућче и обећао сам њеном оцу да ћу је вратити?

Да је вратиш?! Шта ти је?!

Титуре? Кажи нешто!!!

КАД СЕ ТИМУР ОСВЕСТИО, ДРАКАР ЈЕ БИО ДАЛЕКО НА ПУЧИНИ...

ТИМУ-РЕ! НАЈ-ЗАД!

ГДЕ САМ?

ВЕЋ ПОЛА ДАНА ПЛО-ВИМО НА СЕ-ВЕР...

НИСУ ТЕ УБИЛИ... НИСУ ТЕ НИ ВЕ-ЗАЛИ...

РЕКЛИ СУ ДА ЋЕШ БИТИ РОБ, А НИСУ ТЕ ВЕЗАЛИ ЈЕР НЕМА КУД ДА СЕ ПОБЕГНЕ?

ПОСЛЕ ВИШЕ ДАНА ДРА-КАРСЕ ПРИБЛИЖИО ОБА-ЛИ... ПОЧЕЛО ЈЕ КУПАЊЕ И УЂЕШАВАЊЕ...

ДУНИ У РОГ!

УСКОРО СЕ И С КОПНА ЧУО ЗВУК РОГА...

СТИЖУ?

ВРАЋАЈУ СЕ?

СТАНОВНИЦИ СЕЛА РАДОСНО СУ ПОЛЕТЕЛИ КА ОБАЛИ...

... ДОК СЕ ДРАКАР ПРИБЛИЖАВАО КОПНУ...

ВЕЖИТЕ БРОД?

ДОБРО ДОШАО, ОЧЕ?

СИНЕ?

ШТЕТА ШТО НИСИ БИО С НАМА, ТОРВАЛДЕ?

КО СУ ОВО ДВОЈЕ?

РОБОВИ? МАЛА ЋЕ ПОМАГАТИ ЖЕНАМА, А И ЗА ЊЕГА ИМА ПОСЛА?

ТИМУРЕ?

НЕ БОЈ СЕ, БЕРТИЛДА? ТУ САМ?

ЧИТАВОГ ДАНА ТИМУР ЈЕ ИСТОВАРИВАО ПЛЕН ИЗ ДРАКАРА, А ЗАТИМ ДОНОСИО ДЕБЛА ИЗ ШУМЕ...

ЈЕДНОГ ДАНА УРЕДАО ЈЕ МАЛУ БЕРТИЛДУ С ПОСУДАМА ПИВА...

БЕРТИЛДА, ВЕЧЕРАС, КАД СВИ ЗАСПУ, ЧЕКАЈ ТЕ ИЗА ШТАЛЕ...

Исте вечери...

Бертилда, овде сам...

Понео сам мало хране? Бежимо?

Дивно? Али куда?

У зору, двоје бегунаца било је одмакло далеко од насеља...

Никде никог не видим?

Баци поглед тамо, Титуре!

Викинзи? Откриле су да смо побегли?

Ено шта ће нас спасти? Вода ће нас однети одавде...

Ох, што је леденa?

Завучи се у оно грање!

Тимур је повукао дебло у матицу...

НЕМА ИХ, АЛИ НЕ МОГУ БИТИ ДАЛЕКО?

КИЈА МИ СЕ, ТИТУ-РЕ!

НЕ, ТО БИ НАС ОТКРИ-ЛО!

СТРУЈА ЈЕ БРЗА! УТАЋИ ЋЕМО ИМ...

КАКВА ЈЕ ТО ТУТЊА-ВА?

ТУТЊАВА? ЧУДНО...

Речна струја постајала је све бржа на свом путу до фјорда...

ДОБРО СЕ ДРЖИ! ВОДО-ПАД!

Стигавши на ивицу водопада, дебло се заглавило...

ПОЛАКО ДА СЕ НЕ ПРЕВРНЕМО, БЕРТИЛДА... СКОЧИ НА ОБАЛУ!

ЗА ТО ВРЕМЕ ДОЛЕ У ФЈОРДУ...

ХА-ХА! ЕНО НАШИХ БЕГУНАЦА!

ПОТЕРА СЕ НАСТАВИЛА... ИАКО ЈЕ БИО ДАН, СЛАБО СЕ ВИДЕЛО ОД ТАМНИХ ОБЛАКА...

ВЕРУЈЕТ ДА СМО САД СЛОБОДНИ, БЕРТИЛДА...

СТРКАВА СЕ, НЕЋЕТО ИХ ВИШЕ НАБИ...

А СПРЕМА СЕ И ОПУЈАТ ОНИ ТО НЕКЕ ИЗДРЖАТИ!

ПРОШАО ЈЕ ЈОШ ЈЕДАН ДАН И ОПЕТ ЈЕ ПАЛА НОЋ...

НАЋИ ЋЕМО САМО КОСТИ НАШИХ БЕГУНАЦА...

ТРЕБАЛО ЈЕ ДА ЗНАЈУ ДА СЕ ОДАВДЕ КОПНОМ НЕ МОЖЕ ПОБЕЋИ!

Почела је страшна олуја која је подигла огромне таласе...

Ноћас ће бити гадно невреме?

Чујете, пси лају...

Као да неко долази...

Тренутак касније, врата су се отворила...

Вратио сам се на вашу милост и немилост: дајте овом детету топлог млека...

Један час касније...

Храбар си, Тимуре, али по нашем закону морамо те казнити...

После страшног шибања, Тимур је провео ноћ онесвешћен и везан за стуб...

У ЗОРУ, СИН СТАРЕШИНЕ, ТОРВАЛД, ОСЛОБОДИО ЈЕ ТИТУРА...

НЕКА ТИ ЈЕ ОВО ЛЕКЦИЈА, А САД НА ПОСАО!

КАКО ЈЕ МАЛА?

МНОГО ЈЕ ПЛАКАЛА, АЛИ САД ЈЕ ДОБРО!

ДВА ДАНА КАСНИЈЕ...

БЕРТИЛДА?

ТИТУРЕТ

КАКО СИ?

САД ЈЕ ДОБРО? ТОЛИКО САМ ПЛАКАЛА ЗБОГ ТЕБЕ?

БИЛО ПА ПРОШЛО? АЛИ СТАЛНО МИСЛИМ НА ТВОГ ОЦА КОЈИ НАС ЧЕКА...

И ЈА СТАЛНО МИСЛИМ И ПЛАЧЕМ?

ХОЋЕШ ЛИ ДА ВЕЧЕРАС ОПЕТ ПОКУШАМО БЕКСТВО?

ХОЋУ?

Папа је ноћ и Тимур се неопажено искрао...

...и кренуо на договорено место на обали фјорда...

Обећаци заклања-ју тесен... то је добро?

Ево ме, Тимуре

Ух, што си ме уплаши-ла?

Девојчица је ускочила у чамац...

Сакриј се! Неко је тато изишао!

Чији су? А сад на пут, Бертида!

Барка се брзо удаљила у измаглици...

Откад веслаш... јеси ли се уморио?

Морамо изићи из фјорда пре зоре!

Чујеш ли нешто?!

Дракар! Открили су наше бекство!

ОТВОРИ ОЧИ, СИНЕ! НА МОСТУ ТРЕБА ДА ИХ СТИГНЕМО!

ЧУЈЕШ ВОДОПАД, ТИТУРЕ?
ТО НАМ ЈЕ ЈЕДИНА НАДА!

НЕ ВИДИМ ИХ? ДОБРО СУ ОДМАКЛИ!
МОРАМО ИХ СТИЋИ ПРЕ НЕГО ШТО ДОПЛОВЕ НА ОТВОРЕНО МОРЕ!

СКРИВЕНИ У ЧАМЦУ ИЗА ВОДОПАДА, ДВОЈЕ БЕГУНАЦА ПОСМАТРАЛО ЈЕ КАКО ДРАКАР ПРОПЛАЗИ...

САД МОЖЕМО ДА ПРОДУЖИМО!
НИКАКО! МОРАМО ЧЕКАТИ ДА СЕ ВРАТЕ КАКО СЕ НЕ БИСМО СУСРЕЛИ!

БИЋЕ НАМ ЛАКШЕ... МАГЛА СЕ СПУШТА!

ДАЉЕ, У ПРАВЦУ МОРА, ГУСТА МАГЛА ОБАВИЛА ЈЕ ФЈОРД...
НЕБЕТО ИХ НАБИ! ВРАТИМО СЕ!

ЧУЈЕШ? ДРАКАР СЕ ВРАЋА!

ПУТ КА МОРУ ЈЕ СЛОБОДАН, БЕР-ТИТИДА?

А ТИ МАГЛА ЈЕ БИЛА СВЕ ГУШ-ЋА...
МИСЛИМ ДА СМО ДОБРО ИЗТАКЛИ?

ТРЕБАЛО БИ ВЕК ДА СМО НА МО-РУ, ТИТУ-РЕ?
ЈОШ МАЛО...

АЛИ, ГДЕ СМО?
НЕ ЗНАМ, АЛИ ПРОДУЖИЋЕ-МО ОВА-КО?

СВАЊИ-ВА?
И МАГЛА СЕ РАЗИЛА-ЗИ? БИЋЕ ЛАКШЕ...

НАЗИРУ СЕ ПЛАНИНЕ...

ОНДА СЕ ПОДИГАО ВЕТАР И МАГЛЕ ВИ-ШЕ НИЈЕ БИЛО...
ТИТУРЕ? НЕМОГУЋЕ? МИ СМО У СЕТИ?

СКАНДИНАВСКИ БОГОВИ НЕ ЖЕЛЕ, ТИТУРЕ, ДА НАМ ПОБЕРНЕШ?

ЈЕДАН ЧАС КАСНИЈЕ, ПОНОВО ВЕЗАН ЗА СТУБ, ТИТУР ЈЕ ОЧЕКИВАО ОДПУКУ САВЕТА. ОДЈЕДНОМ...

РУНОЛФ? РУНОЛФ И ЊЕГОВ ЦРВЕНИ ЗМАЈ?

СПРЕМИТЕ ПИВО! ТРЕБА ИХ ЛЕПО ДОЧЕКАТИ!

ЗДРАВО, ВИКИНЗИ? КО ВАМ ЈЕ ОВАЈ ЗАРОБЉЕНИК?

РОБ КОЈИ ЈЕ ПОКУШАО ДА ПОБЕГНЕ?

ОДЛИЧНО! БИЋЕ ЗАБАВЕ!

ПРЕДЛАЖЕМ ТИ ИГРУ КИТА, ТОРВАЛДЕ?

ДОНЕСИТЕ ХАРПУН!

ТИ ЋЕШ БИТИ КИТ? НА ЗНАК, СКАЧЕШ У ВОДУ И ПЛИВАШ?

И ОНДА?

ТОРВАЛД И ЈА ЋЕМО БИТИ ЛОВЦИ!

ТИТУР ЈЕ БАЦИО ПОГЛЕД НА ШИЉАК ХАРПУНА И ЈЕЗА ТУ ЈЕ ПРОШЛА ТЕЛОМ...

ОЧЕ, СПРЕМНИ СМО?

ЗАПАМТИ ДА СИ НАЈБОЉИ У СЕЛУ? ТРЕБА ДА ПОКАЖЕШ РУНОЛФУ ШТА ЗНАШ?

А ТИ, ТИМУРЕ, АКО СТИГНЕШ ЧИТАВ НА ОНУ ОБАЛУ, ТИ СИ ПОБАУ, А ТОРВАЛД ЈЕ КИТ?

САД?

РУНОЛФ ЈЕ БРЗО ВЕСЛАО...

И ОДЈЕДНОМ...

ПРОТАШИО ЈЕ?

ЗАР СТЕ ТИМУР, КАО СТРАНАЦ, ДА ПЛИВА ТАКО БРЗО ?!

НЕ ВРЕДИ ВИШЕ ПОКУШАВАТИ, ТОРВАЛДЕ?

САМО ЈОШ ЈЕДНОМ...

ОХ? ОПЕТ ЈЕ ПРОМАШИО ?

ДАЈ МИ ТАЈ ХАРПУН? ЈА КУ?

БРЖЕ, ТОРВАЛ-ДЕТ СТИЖИ ЊЕГО ГА!

ДО ВРАГАТ ТИТУР ЈЕ ОПЕТ ИЗБЕГАО ХАР-ПУНТ

РАЗЈАРЕН, РУНОЛФ ЈЕ ЈОШ ЈЕДНОМ ПОКУШАО...

ТИТУР ЈЕ СТИГАО НА ОБАЛУ!

ЧДЕСИЋУ ЈА ТЕБЕТ

ИАКО ЈЕ ТИТУР ИЗИШАО НА ОБАЛУ, РУНОЛФ ГА ЈЕ ПОНОВО ГАЗАО...

ОВО ВИШЕ НИЈЕ ИГРА! РУНОЛФ ЈЕ ИЗИШАО ИЗ ЧАМЦА!

ТРАС!

РУНОЛФ СЕ САМО ЗАТЕТУРАО И СРУЧИО НА ЗЕМЉУ...

ЕВО МЕ, ВИКИНЗИ? ИЗБЕГАО САМ ХАРПУН И САД САМ ЈА ЛОВАЦ?

ИМА ПРАВО, ПОБЕДИО ЈЕ?

САД СИ ТИ КИТ, ТОРВАЛДЕ?

ДАЈ ТИ ТАЈ ХАРПУН? САМ ЋУ ВЕСЛАТИ...

У ВОДУ, ТОРВАЛДЕ, И НЕКА ТИ ТВОЈ ОДИН ПОМОГНЕ?

БУДИ ХРАБАР, СИНЕ?

УПЛАЗИ У ВОДУ, ВИКИНЖЕ?

ХАЈДЕ, ТОРВАЛДЕ? ТАЈ ПАС ЋЕ ЈОШ ПОМИСЛИТИ ДА СЕ БОЈИШ?

ЗБОГОМ, ОЧЕ?

ОДМЕРЕНИМ ПОКРЕТОМ ВЕСАЛА ТИМУР ЈЕ БРЗО СУСТИГАО ТОРВАЛДА...

КАКО ЈЕ ТАЈ МЛАДИЋ БРЗ И ВЕШТ... ОХ, МОЈ СИН...

ТОРВАЛД ЈЕ ОЧАЈНИЧКИ ПОКУШАВАО ДА ПОВЕЋА БРЗИНУ, АЛИ УЗАЛУД...

ТИТУР ПОДИЖЕ ХАРПУНТ САД КЕ ТИ ПРОБОСТИ СИНА?

АЛИ, ТУТУР ЈЕ ОПРЕЗНО ЗАКАЧИО ВРХ ХАРПУНА ЗА ТОРВАЛДОВЕ ПАНТАЛОНЕ...

ЕВО, ВИКИНЗИ, КАКО ЈА ЛОВИМ КИТАТ БЕЗ КРВОПРОЛИЋА!

ПОВИЊИ ДИВЉЕЊА ПОЗДРАВИЛИ СУ ОВАЈ ПОДВИГ...

ХВАЛА ТИ, ОДИНЕ, НА ВЕЛИКОДУШНОМ НЕПРИЈАТЕЉУ!

ОДМОРИ СЕ, ТОРВАЛДЕ, ПА НАС, ЗАТИМ, ОДВЕЗИ У ЛУКУ...

ЗАШТО СИ ТИ ПОШТЕДЕО ЖИВОТ?

ПРЕЗИРЕМ ВАШЕ СУРОВЕ ИГРЕ!

ХАЈДЕ ДА БУДЕМО ПРИЈАТЕЉИ!

ХОЋУ, ТОРВАЛДЕ?!

ВЕЧЕРАС ДОБИТЕ НА ВЕЛИКО СЛАВЉЕ!

НЕ БРИНИ, ДОБИЋЕМО СА РУНОЛФОМ!

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ГОПАЈ

By Bud Sagendorf

ЕНО КИКЕ ! БИЈЕ СЕ !

А ЈЕ Л' ПОБЕЂУЈЕ ?

ОН МЛАТИ ТРОЈИЦУ МАМЛАЗА !

ТО ЈЕ МОЈ КИКА !

АКО ТАКО НАСТАВИ, ПРЕТВОРИЋЕ СЕ У ТАБАЋИЈУ ПОПУТ ТЕБЕ !

ПА ШТА МИ ФАЛИ ?!

ИСТИ ЈЕ КЛО И ТИ ! БИЈЕ СЕ ЗБОГ НАЈМАЊЕ СИТНИЦЕ ! РЕЋИ БУ ЈА ЊЕМУ...

!

ЗДРАВО, ОЛИВА ! ОНА ТРОЈИЦА СУ РЕКЛИ ЗА ТЕБЕ ДА СИ К'О МОТКА ЗА ВЕШ... ПА САМ ИХ СРЕДИО !

© 1981 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ЈА... ОВАЈ... НИСАМ... ЈА...

?

?

?

ЗНАШ... ОЛИВА ЈЕ НЕШТО ХТЕЛА ДА ТИ КАЖЕ !

А ШТА ТО ?!

1553

BUD SAGENDORF

5-17

ВЕЛИКА НАГРАДНА ИГРА

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ТУНИС

Тунис је независна република у северној Африци, између Алжира и Либије. На северу и истоку Тунис излази на Средоземно море а крајњи југ прелази у Сахару.

То је земља контраста са остацима културе бројних народа и нација. Најстарије становништво Туниса бавило се ловом и номадским сточарством а доласком феничанских трговаца (око 1 000. пре н. е) и трговином. Према предању, Феничани су 814. пре н. е. на овом тлу основали Картагину — највећу трговачку насеобину Средоземља тог времена. После пропасти Картагине (146. пре н. е) Тунис су освојили Римљани и овде створили своје највеће латифундије на којима су као робови радили доморо-ци. Ова земља је и у својој даљој историји мењала господаре који су иза себе остављали трагове своје културе, грађевинарства. Последњи завојевачи били су Французи чија је војска 1881. продрла у Тунис и ставила га под свој протекторат као колонију. У време другог светског рата Тунис су окупирали Немци и Италијани, које су 1943. истерале савезничке трупе. После рата ослободилачки покрет Туниса, уз морално-политичку помоћ арапског света и осталих напредних снага, успева да се марта 1956. ослободи француске доминације.

Тунис је аграрно-индустријска земља у развоју, са око 6 милиона становника. Језик је арапски а новчана јединица динар који се дели на 1000 милијема.

ТУНИС

Главни град Републике Тунис је Тунис. То је морска лука на обали Средоземног мора а налази се у непосредној близини старог града Картагине. Тунис има бројне џамије, споменике, научне институте, музеје и универзитете, његови музеји чувају најбогатију колекцију мозаика на свету. Контраст широким градским авенијама представља стари део града, Сук са покривеним, дугим и уским уличицама начичканим радњама у којима влада неописива гужва.

АРАНЖМАН „СЕДМОДНЕВНИ БОРАВАК У ТУНИСУ"

Полазак из Београда понедељком преподне.
Повратак у Београд понедељком пополне.
Све време боравка предвиђено је за одмор.
Они који желе да упознају и друге градове Туниса могу уплатом у динарима у свом месту боравка да обезбеде такве излете.
Смештај у хотелу „Танфоус" који има свој ресторан, а све собе располажу купатилом. Поред тога у хотелу постоји отворени базен, тенис-игралиште, мини-голф и др.
Аранжман предвиђа пун пансион.

КОРИСНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Путници се сами пријављују на полазном аеродрому. Водич дочекује групу на аеродрому у Тунису. Језик споразумевања — поред арапског и француског немачки, енглески и италијански.
Новац — мењају се све конвертибилне валуте. Динари се не мењају. АДРЕСА ПРЕДСТАВНИШТВА JAT-a- Rue de Marseille 22/II, тел. 257-400 или 244-759.
АДРЕСА АМБАСАДЕ СФРЈ: 4, Rue de Libertis, тел. 281-032, 282-740 или 282-602.

JAT

ВАС ВОДЕ У СВЕТ

ТАЧНИ ОДГОВОРИ НА ПИТАЊА ШЕСТОГ КОЛА

1. Универзитет Ломоносов основан је 1755. године.
2. Трг на коме се налази Љењинов маузолеј зове се Црвени трг.
3. Стари град у близини Туниса зове се Картагина.
4. Међерда је највећа река у Тунису која се недалеко од града Туниса улива у Средоземно море.

Завршено је шесто, и последње, коло ВЕЛИКЕ НАГРАДНЕ ИГРЕ „ЗАБАВНИК И ЈАТ ВАС ВОДЕ У СВЕТ". Одзив наших читалаца био је заиста велик — стигло је преко 90 хиљада ваших одговора! У протеклих шест кола срећним добитницима припале су 444 вредне награде од којих су 12 путовања у аранжманима ЈАТ-овог Ер-лифта. Најбројнији учесници игре били су млади и то они испод 18 година, па је, према пропозицијама игре, њих десет отпутовало у Амстердам и од 27. до 30. августа упознало неколико градова Холандије. У главном граду Холандије обишли су Национални и Ван Гогов музеј, кућу Ане Франк и фабрику дијаманата. Возећи се каналима „забавниковци" су упознали многе знаменитости Амстердама. Обишли су такође и ове градове: Алсмер, Делфт, Ротердам и Хаг, а главна атракција пута била је посета Мадуродаму — забавном парку у коме је макетама представљена цела Холандија. Пред повратак у Југославију наши путници били су гости Туристичког савеза Амстердама.

Шесто коло је завршено 14. септембра. У нашу редакцију је до тог датума стигло преко осам хиљада ваших одговора. Између оних који су тачно одговорили на сва четири постављена питања специјални жири извукао је имена награђених које објављујемо у овом броју.

СРЕЋАН ПУТ У МОСКВУ И ТУНИС!

ПРВЕ НАГРАДЕ добили су:

ПЕТОДНЕВНИ АРАНЖМАН »ИЗЛЕТ У МОСКВУ«

Небојша Михаиловић, Бориса Кидрича 13, 38300 Пећ

»СЕДМОДНЕВНИ БОРАВАК У ТУНИСУ«

Сретен Стојановић, Основна школа 12312 Смољинац

ОСТАЛЕ НАГРАДЕ добили су:

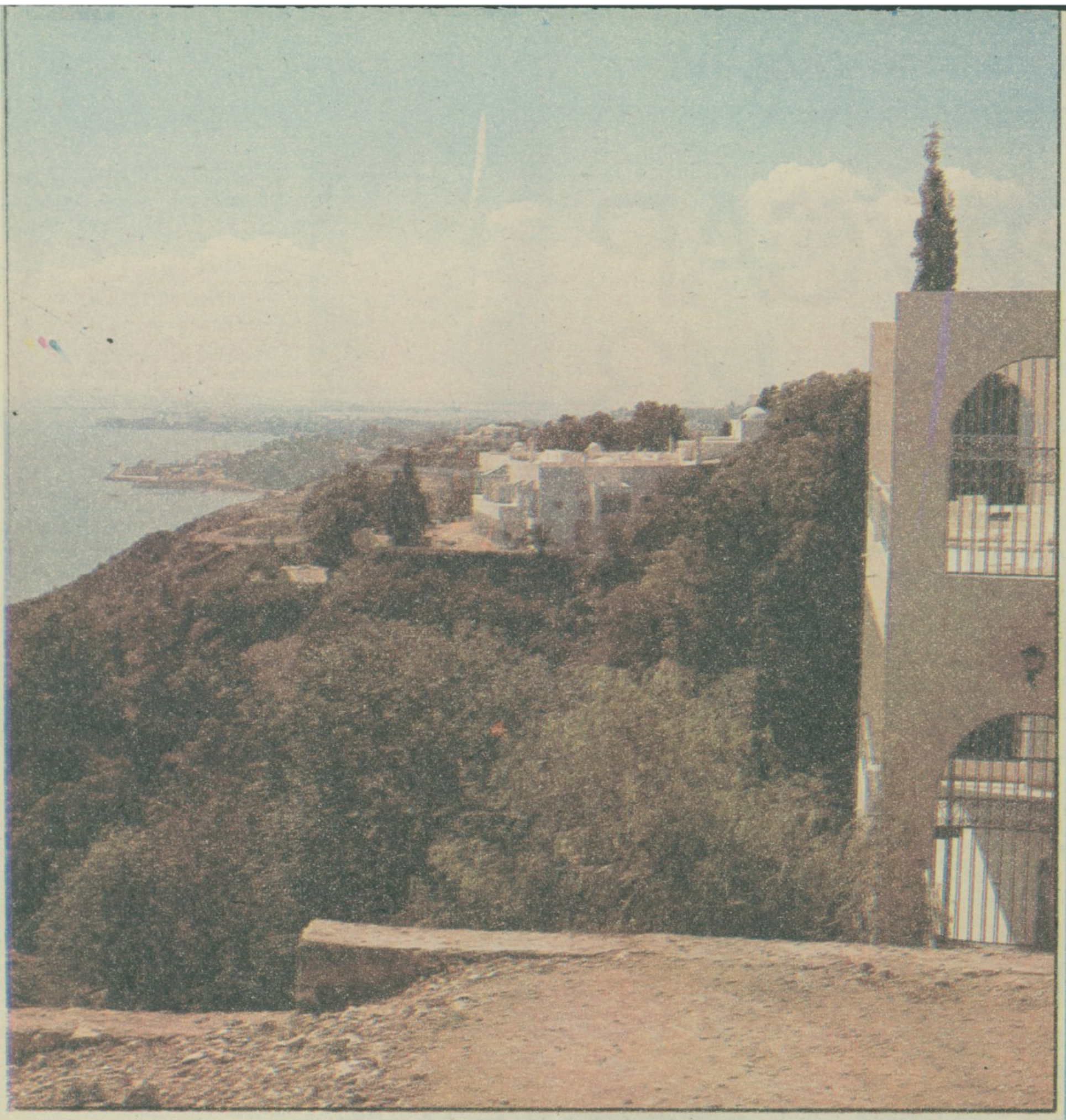
ЏЕПНИ РАЧУНАР:
Биљана Алексић, М. Тита 78/II, Босанска Крупа

2 ЈАТ-ове СПОРТСКЕ ТОРБЕ:
Жељко Флего, Гајева 39, Винковци и Зоран Цветковић, Мића Радаковића 7, Земун

ГОДИШЊУ ПРЕТПЛАТУ НА „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК":
Милан Вељковић, Реље Крилатице 30, Нови Пазар

ГОДИШЊУ ПРЕТПЛАТУ НА „МИКИЈЕВ ЗАБАВНИК":
Тања Јевремов, Маршала Тита 61, 21239 Ђурђево

2 КОМПЛЕТА ЈАТ-ових ОЛОВАКА:
Хуба Андроцки, Дожа Ђ.

6, Србобран и Милорад Андрић, Петра Драпшина 2, Панчево

2 КОМПЛЕТА ЈАТ-ових ЗНАЧАКА:

Слађана Шкорић, Јовице Трајковића 4/16, Ср. Митровица, и Јадранка Невјестић, Грозд 7ц 11/II Травник

2 КОМПЛЕТА ЈАТ-ових ПРИВЕЗАКА:

Бисерка Стајић, Селевац, и Драган Вујовић, Петра Лековића 4/I, Београд

5 КОМПЛЕТА „МИКИЈЕВОГ ЗАБАВНИКА":

Срђан Симовић, Бл. Николића 38, Лесковац, Новак Алаин, Прешернова 11, Марибор, Татјана Пантелић, Хусињоких рудара 37/6, Београд, Игор Веселиновић, П. Драпшина 54, Шајкаш и Владимир Апшковић, Ј. Гагарина 131, Нови Београд

5 КОМПЛЕТА „ДЕНИСА":

Зденка Новчић, Др Левија 4, Требиње, Дамир Сарајић, Моше Пијаде 5, Требиње, Јадранка Баучић, Савска 3, Загреб, Драгољуб Пурић, Курсулина 13, Титово Ужице и Јасминка Авдагић, Албина Херљевића 27, Тузла

10 НАГРАДА У КЊИГАМА:

Златко Вудровчан, Х. Знидаршића 3/20, Сплит, Алекса Алферјев, М. Тита 53, Томашевац, Спира Гичић, С. Ковачевића 84, Лесковац, Милован Танчић, Лесковачка 1, Српски Милетић, Ненад Петровић, Георги Димитрова 53, Врање, Мојца Флек, Н. Х. М. 25, Севница, Миљојко Илић, село Врбовац, Блаце, Јадранка Митровић, Раде Кончара 8, Сисак, Стево Смиљанић, Стеријина 19/21, Вршац и Наташа Миловановић, Октобарске револуције 8, Тузла

20 КОМПЛЕТА ЗНАЧАКА „ЗАБАВНИКОВИХ" ИЗДАЊА:

Едина Бисе, 1 мај 44, Доњи Вакуф, Зоран Кулевски, 13 јули 32, Битољ, Владимир Рајић, Балзакова 36/96, Нови Сад, Мирко Анђелић, Змај Јовина 9, Сремска Каменица, Исидор Кецић, Железничка 17, Самаила, Жељко Ђумић, ЈНА 41 Ц/3, Приједор, Андреја Безјак, Цанкарјева 23, Марибор, Зоран Тошић, Васа Раичковића 20, Титоград, Оливера Јочић, Маршала Тита 69/III Параћин, Зузана Филип, Ђ. Јовина 46, Стара Пазова, Ненад Стајић, Акташ А-3 8/70, Приштина, Светлана Лукић, И. Мажуранића 10, Мужља, Мајда Штимец, Рашка 24, Кочевје, Иван Антић, Бориса Кидрича 1/II, Куршумлија, Михаило Стојановић, Вреоци, Дивна Пекић, Трг М. Тита 15, Алибунар, Горан Брајсовац, Коче Рацина 7, Врање, Милан Матијевић, Др Драгише Мишовића 45, Чачак, Андреја Мијач, Маршала Бирјузова 21, Београд и Силвија Црнковић, Миљановићева 1/а, Осијек

21 МАЈИЦА СА ИМЕНИМА „ЗАБАВНИКОВИХ" ЛИСТОВА:

Михаило Бојовић, Гојка Гарчевића 1/II, Никшић, Милош Вељковић, 9. бригаде 25/3, Бор, Франко Милотић, Братства и јединства 38, Пазин, Бранко Милиновић, Иве Лоле Рибара, 19, Славонска Пожега, Драган Минић, Расадник II Б-5 VII/31, Крушевац, Борис Крунић, Јурија Гагарина 141/151, Нови Београд, Лидија Николић, Коче Рацина 7, Врање, Предраг Мирановић, Булевар Лењина 20, Титоград, Биљана Медојевић, Лала Вукасовића, Бијело Поље, Ненад Томићевић, С. Бачанина 7, Нови Пазар, Весна Бобић, ЈНА 65/III, Ковачица, Гордана Вукојичић, II корнетска 36, 11060, Београд, Катица Марковска, Влада Кантарџијева 2, Ђевђелија, Дејан Цветковић, Максима Ђуровића 16, Лесковац, Драгана Миличковић, Слободана Шкеровића 18, Титоград, Љубинско Бореновић, Маршала Тита 2, Ђурђин, Драган Гошевски, Косте Новаковића 5/9, Скопље, Драган Костадиновић, Рујица 20, Раковица, Светлана Ковачевић, Мачванска 32, Шабац, Марија Шиндева, Сутјеска 49, Штип и Иван Арсић, Ријечка 9, Београд

Награде ускоро стижу поштом а прибонагрђенима шаљемо обавештења и документа за путовање уз срдачне жеље за срећан пут.

Главне награде овог кола изнукао је Светолик Митић, познати редитељ многобројних документарних ТВ серија.

4 питања - 444 награде!

ГУСАР ИЗ РИГЕ

Изненада, у сасвим мирној позицији, жртвовао би фиґуру и тиме излуђивао ґротивника.

Михаил Таљ био је, као и Васја Смислов, првак света мање од годину дана. Али, његова владавина шаховским светом трајала је много дуже: изванредни резултати и партије учинили су га идолом милиона људи у свету а и данас се тешко може изрећи ласкавији комплимент неком шахисти него ако га упоредите са Таљем. Играти у „Тальевом стилу" значи борити се за комбинацију и лепоту против бастиона теорије које је совјетски велемајстор рушио као куле од карата.

Они који дубље познају шах нашли су многе замерке и „рупе" у комбинацијама Михаила-Мише Таља. Међутим, сва та оспоравања морају да падају у воду пред резултатима које је постизао у доба своје највеће шаховске снаге. Тражећи сличан пример у историји критичари Тальеве игре имали су обичај да га пореде са Емануелом Ласкером. „Гусар из Риге" није делио то мишљење али је у шали одговорио:

— Не, ја нисам Ласкер! Он је био изгубљен у свакој партији а ја тек у свакој другој!

ДВАНАЕСТОГОДИШЊИ МАЈСТОР

Михаил Нехемијевич Таљ рођен је у Риги 9. новембра 1936. Шах је научио у раној младости кад и читање и писање. Био је, како се то обично каже, „чудо од детета", надарен за науку, музику, шах...

Титулу националног мајстора стекао је већ у 12. години а у 21. постао је и шампион СССР! Исте, 1957. године, ФИДА му је признала титулу велемајстора. Следеће године у Риги одбранио је титулу и квалификовао се за Међузонски турнир.

То такмичење одржано је у Порторожу. Таљ је надмоћно победио и први пут се пласирао за турнир кандидата.

Против земљака Смислова, Петросјана и Кереса, нашег Глигорића, Американца Фишера, Исланђанина Олафсона (садашњег председника ФИДЕ) и велемајстора Пала Бенкеа, тада без држављанства, борио се на Бледу, у Загребу и Београду.

ОН МЕ ХИПНОТИШЕ

Пре почетка Турнира кандидата највеће шансе даване су Васји Смислову, бившем праваку света и Паулу Ересу, „вечито другом". Таљ је рачунао другачије.

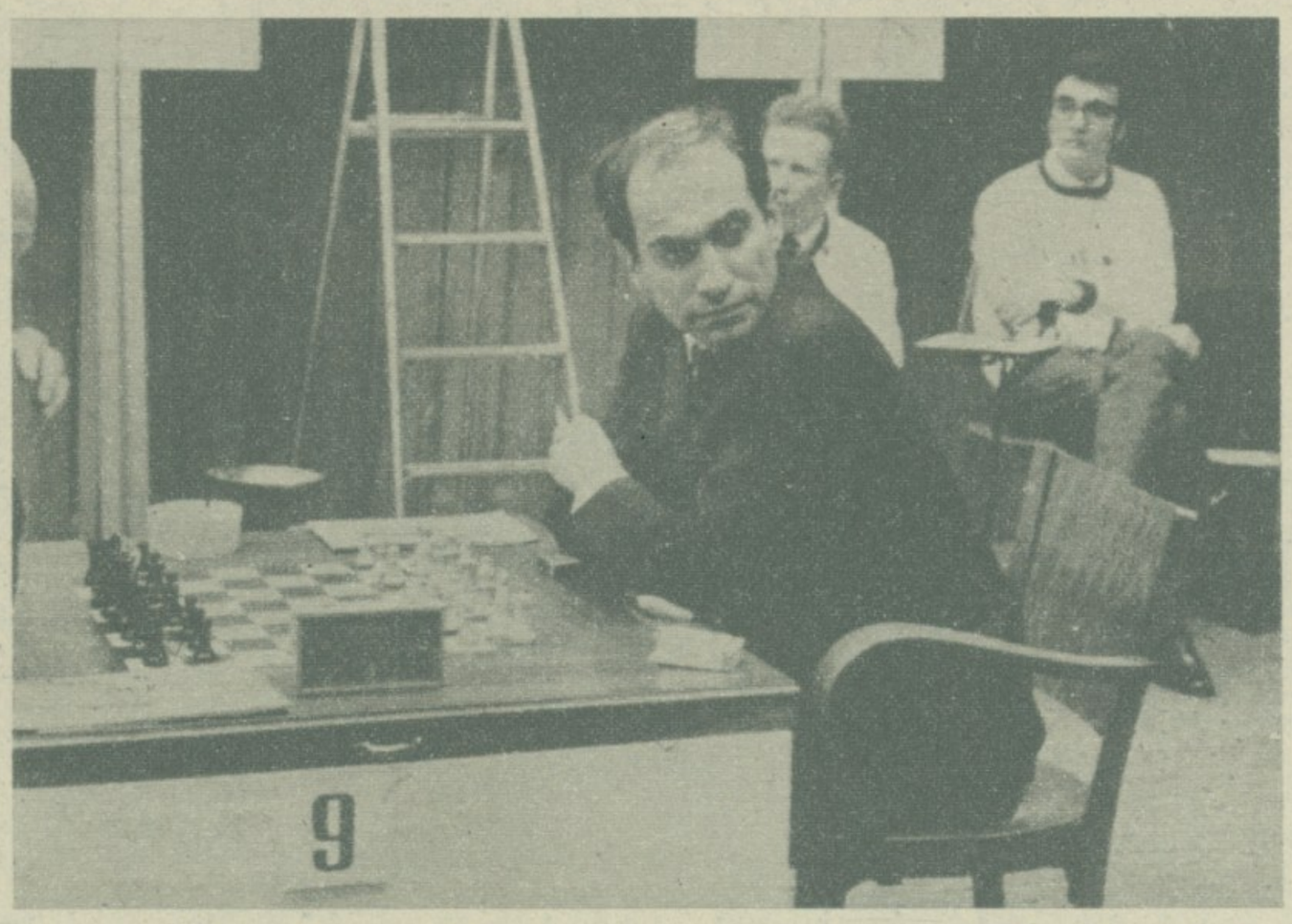
Знајући да му опасност прети од совјетских велемајстора, он је унапред одредио да оне слабије по снази третира као „топовску храну". Храбро је прогнозирао по четири победе у мечевима са Фишером, Олафсоном и Бенкеом!

Тако је и било: Роберта Фишера, шеснаестогодишњег америчког велемајстора, победио је у сва четири сусрета. Са сузама у очима Боби је жалио за тим „нулама" тврдећи: „У три партије сам боље стајао!"

Пал Бенке, који је 1956. године напустио родну Мађарску, после трећег пораза од Таља изјавио је, са сним озбиљно, како га овај „хипнотише"! Због тога је Олафсон и Глигорић само они нису плакали ни носили црне наочаре.

Таљ је освојио 20 од 28 могућих поена што је, с обзиром на састав турнира, застрашујући биланс поготову ако се има у виду да је добио чак и 16 партија а изгубио само четири и то једну од Смислова и три од Кереса.

— Дошао сам да победим и то сам учинио — изјавио

— Не, ја нисам Ласкер! Он је био изгубљен у свакој партији а ја тек у свакој другој.

тор инжењер Андрија Фудерер је записао: „Он зида више види за таблом него други и ту му је главна снага".

ТРИ КРУГА ОКО СТОЛА

Победом на турниру кандидата Михаил Таљ стекао је право на меч за титулу против Михаила Мојсејевича Ботвиника. Било је интересантно како ће начин игре „малог Мише" деловати на „великог Мишу", познатог као сталоженог и врло чврстог играча кога ретко шта за таблом може да изненади. Хоће ли Таљ и против њега заиграти своје победничко коло"? Наиме, када би из само њему познатих разлога изненада жртвовао на табли неку фигуру у сасвим мирној позицији, имао је обичај да устане од стола и направи три круга око противника. Наравно, психолошки ефекат је био онај за плочом а не ово кружење. Запањени противник у већини случајева није ни обраћао пажњу на то шта ради Таљ.

Иако је прегледао око 800 партија „Гусара из Риге", Ботвиник по свему судећи није успео да открије слабости у његовој игри. Покушао је то за таблом али узалуд. Таљ, тада је имао 24 године и био двоструко млађи од светског шампиона, није одустао од свог начина игре и глатко је поразио дотадашњег шампиона са 6:2 у победама уз 13 нерешених партија.

Као најмлађи у дотадашњој историји шаха попео се на шаховски Олимп. Тада нико није могао ни да наслути да ће врло брзо изгубити не само шаховску круну већ и своју шаховску снагу.

НИКАД ВИШЕ

Звезда Михаила Таља угасила се нагло како је и заблистала. Он, који је жарио и палио по турнирима, био ненадмашан у брзопотезном игрању, имао идеје о којима су исписане читаве студије, клонуо је после непуних годину дана.

Користећи своје право на реванш Михаил Ботвиник је 1961. године поразио Таља са 10:5 у победама иако је изгубио прву партију. Била је то својеврсна сензација јер се веровало да ће Михаил Таљ годинама владати шаховским светом.

Да ли је Таљ заиста био само метеор на шаховском

небу? То је тешко рећи јер он још увек и игра и побеђује на врло јаким турнирима. Али како објаснити његов дебакл у другом мечу са Ботвиником? Говорило се да је у питању озбиљно обољење бубрега које је Таља битно одвојило од шаховских остварења и донело му друге бриге. Сам Таљ је рекао: „Нисам никакав фанатик већ обичан човек". Признање сопствене слабости или алузија на гвоздену вољу коју је за таблом испољавао Ботвиник?

Већ на идућем, Петом турниру кандидата одиграном у Куракау, Таљ је иступио са такмичења пре последњег круга због болести. Исте године, на Конгресу ФИДЕ у Стокхолму, измењен је систем такмичења и уместо турнира уведени су мечеви кандидата.

Таљ се поново умешао у борбу за шаховску круну 1965. и доспео до финала. Поразио је Мађара Лајоша Портиша са 4:1, Данца Бента Ларсена са 3:2, али је у финалном мечу њега поразио Борис Спаски са 4:1 пошто је добио прву партију.

Поново је у кругу кандидата 1968. кад у Београду побеђује нашег Глигорића са 3:1, али већ наредни меч губи од Корчноја са 2:1 уз седам нерешених партија.

Од тада протиче 12 дугих година. Многи су већ готово и заборавили на Михаила Таља кад он 1979. најављује свој велики повратак: осваја пету титулу првака СССР, побеђује на јаком турниру у Монтреалу заједно са светским шампионом Карповом, бележи још низ значајних резултата.

Поново је међу кандидатима за светског првака али, већ у првом сусрету, губи од Лава Полугајевског чак са 5:2! Међутим, како сам каже, не одустаје од борбе за светску титулу. Уосталом, има тек 44 године живота и огромно искуство иза себе.

Родољуб Марковић

ОБИЧАЈИ, НАРАВИ, ТРАДИЦИЈА

НЕ ПЕРИ НОГЕ У ЈЕЗЕРУ!

Хиљадама година стварали су своје обичаје Араканци, становници Бурме који насељавају западне обале Бенгалског залива. Природне појаве, искуство, обичаји, сујеверје — од тога је током векова састављен својеврстан кодекс неписаних закона. Тако по њему, на пример, пољски радови почињу искључиво у недељу. Одмах после орања ратари су обавезни да на крају њиве на широким листовима поставе три зделе пиринча, затим посаде клице јуте, на одређено место ставе шаку пресованог слатког пиринча и тек тада може да почне сађење пиринча. Араканци, поред осталог, строго воде рачуна да палцем не показују биљку јер, по њиховом веровању, неће дати плода. Исто је тако забрањено рукама показивати величину плодова — постоји опасност да уопште не порасту.

У народу је широко распрострањено веровање да је пре одласка у риболов потребно поклонити се духовима мора. За време пловидбе „не ваља" звиждати, изговарати погрдне речи, изражавати усхићење због срећног избора места за риболов и задовољство због великог улова. Араканци сматрају да рибари једног села не смеју да развијају једра на својим бродовима пролазећи поред другог села, тада морају да користе неку врсту весала.

То није крај аракан-ских веровања кад је реч о води. Ако је дрво, на пример, пало преко потока, не сме се користити за градњу куће брвнаре. А ако се, којим случајем, догоди да несрећни градитељ у току градње умре, његови потомци су дужни да целокупан грађевински материјал поклоне будистичком манастиру.

Становници западне обале Бенгласког залива лошим предзнаком сматрају покривање чаша и посуда с водом за пиће које се обично стављају испред куће за жедне пролазнике. Што се тиче покривања посуда са водом, домороци овог дела Бурме имају још један обичај: у туђу кућу никад не треба ући са непокривеном посудом.

Свадбене церемоније вероватно су најразноврсније на кугли земаљској, разликују се чак и од атара до атара. Код Араканаца свадба мора да се обави до воденог фестивала у априлу, а обред самог чина венчања почиње с наступом бурманске нове године. Ту је још једна обичајна зачкољица: ако се, случајно, у многољудном дому једног од будућих супружника очекује рођење детета, свадба се одлаже.

Араканци се никад не умивају водом која се чува у пијаћим судовима, никада не перу ноге у језеру да га не би замутили! Да ли је то можда због стоке која неће да пије замућену воду, не зна се поуздано, али је познат један други обичај везан за марву: нити се купује нити продаје ако је беле боје, правило не важи једино ако је белодлака животиња одрасла у тору трговца.

Овај по много чему необичан народ води посебну бригу о гостима, пре свега о њиховој исхрани: све што је и теоријски квариво не износи се пред госта да се случајно не би разболео у домаћиновој кући.

Традицију, како је то већ уобичајено, најстроже поштују старији, млађи су склони да је потисну у корист савремених назора. Међутим, на обалама Бенгалског залива, тврде упућени, и млади су чврсто везани за обичајна права својих предака и строго их поштују!

БИТКА ДОБИЈЕНА—СИРОМ

Године 1821. Бразил је насилно присајединио суседни Уругвај. Али, Уругвајци нису хтели да се помире с губитком слободе, па су повели рат за независност. За време тог рата вођена је једна од најнеобичнијих битака у историји. Бој се водио на мору између једног уругвајског брода и бразилске ескадре. Борба је била жестока и баш кад је наишао одлучујући тренутак, на уругвајском броду нестало је топовске ђулади. Срећом, у товарном простору брода нашао се сир, много сира лоптастог облика и одговарајуће величине. Досетљиви уругвајски капетан наредио је да се топови напуне сиром а затим је командовао: „Пали!" Већ прва салва разнела је на комаде главну катарку бразилског командног брода. После друге салве посада на том броду била је веома проређена, а трећа салва је већ била упућена за бразилским командним бродом који је, што је брже могао, напуштао битку праћен осталим бразилским бродовима.

ПОБУНА У ПЛАВИМ ПЛАНИНАМА

ТРИЈУМФ

Случајно пронађено злато у аустралијској реци Тарон довело је до „златне грознице“ сличне оној калифорнијској, али и до бурних догађаја у којима је пала крв.

Аустралијанац Едмонд Харгрејвс био је један од многих који су се разочарани вратили из Калифорније у време јењавања златне грознице. Све што је имао потрошио је на путу и сада је опет стајао на тлу Новог Јужног Велса, са торбом истраживача у којој му је остао још само ручник и — сито за испирање злата из реке. Није имао среће као толики други у Калифорнији да нађе на златну жилу која би изменила његов живот.

Можда је Харгрејвс размишљао о томе шта да почне у Аустралији док му је поглед лутао по пејзажу. Испред њега су се уздизале Плаве планине. Пропали истраживач одједном је застао „као громом погођен“. Каква сличност! Па оне су исте као калифорнијске златоносне планине, прошло му је кроз главу и луда мисао која му је тог часа пала на памет одмах је почела да га узнемирава, да се усађује, да му трује душу. Али — што да не, то можда уопште није лудо — одлучио је у себи Харгрејвс и упутио се ка Плавим планинама потпуно решен да ту покуша још једном оно што му у Калифорнији није успело: да нађе злато.

СТРОГО ЧУВАНА ТАЈНА

То је почетак приче о аустралијској златној грозници која је почела 1851. године кад је Едмунд Харрејвс доживео тренутак да је могао да каже како је рођен под срећном звездом. Јер, у реци Тарон поред места Батерста у Плавим планинама он је пронашао златну жилу! Није могао знати да је влади већ одраније било познато да се овај племенити метал налази по брдима и бреговима Плавих планина, била је то тајна строго чувана од јавности. Сада је Харгрејвс и нехотице изазвао одмотавање клупка драматичних догађаја.

Вест о злату у реци Тарон брзо се раширила и прилике су намах почеле да личе на калифорнијске из године 1849. Права златна грозница захватила је најмањи континент на свету.

Власти су сада одлучиле да окрену ствари опет у своју корист па су расписале награде за оне који пронађу злато у довољној количини да би се могао отворити рудник. Није се дуго чекало: откривене златне жиле биле су просто запањујуће величине, нарочито у близини места Кланс, Андерсонс Крик, Баниљонг, Баларт, Бендиго... Већ у првој години аустралијске златне грознице (1851) ископано је тог драгоценог метала у вредности од милион фунти, а да су жиле биле тек само „начете“. (У десет година колико је трајала „грозница“ само на овом месту добиће се злата у вредности од око 60 милиона фунти!)

Тада су почеле невоље.

СВЕ СЕ ПЛАЋА ЗЛАТОМ

Плаве планине постале су матична тачка и за Аустралијанце и за остали свет. Десетине хиљада људи наједном су похрлиле овамо, сви са истом визијом у глави — да ће баш њих хтети срећа, да злата, уосталом, има у количинама невиђеним до тада ни у сну. Ниједна прича о чудесима Плавих планина није им звучала толико фантастично да би било ко од тих ловаца на срећу одустао од дуге пловидбе. Залив Порт Филип постао је тесан за грдне бродове који су свакодневно пристизали крцати: ускоро је на овом далеком делићу света било „и од птице млека“ — али и све више копача.

Становништво Новог Јужног Велса и Викторије, области у којима се налазило злато, чак се учетворостручило! Разуме се, била је ту „шачица“ правих срећника који су брзо постали милијардери и гомила осталих који су из дана у дан постајали све сиромашнији. Цена злата достизала је вртоглаве суме, али уједно је и земљиште добило вредност као да је од злата... И сва остала роба, до намирница. За оне што нису били срећне руке, а у такве су спадали и рудари запослени у туђим рудницима, живот је постајао све тежи.

Власти су брзо после откривања злата у Плавим планинама одлучиле да спрече све већи прилив дошљака па је донет закон по којем је свако морао да добије дозволу да би могао да копа. А дозвола је коштала 18 фунти — тричава сума за већ богате, али недостижна за оне који нису успели и којих је било највише. Увођење дозволе изазвало је револт међу рударима и копачима тако да су прве побуне избиле већ почетком 1853.

НЕОЧЕКИВАН ПРЕОКРЕТ

А када су се огромне количине злата већ делимично исцрпле после три године грознице и када је, да би се до њега дошло, копање у живом камену Плавих планина постало све теже и ризичније, побуна рудара прерасла је готово у устанак.

НАШИ ЉУДИ У РУДНИЦИМА ЗЛАТА

Енглески поморац Џемс Кук више пута је између 1670. и 1777. године пловио до Аустралије, тада још недовољно познатог дела света. Он је нове земље и ставио под британски суверенитет и цео источни део континента назвао Нови Јужни Велс. Нешто касније Енглеска је ову земљу употребила за депортовање својих кажњеника. У јануару 1788. искрцао је капетан А. Филип нешто преко хиљаду затвореника и основао прву европску насеобину на месту данашњег Сиднеја.

Колонија је у почетку преживљавала тешке дане јер је Енглеска није помагала. Тек за време гувернера Мекејрија (1809—1821) почела је да пристиже помоћ из Енглеске. Са кажњеницима и слободњацима боље се поступало, а ратарство и сточарство почели су да се развијају. Од 1830. отприлике, то више није била само кажњеничка колонија, а почев од 1840. једна за другом све области Аустралије престају да служе за депортовање кажњеника. У многим областима почиње да се гаји разноврсна стока.

Међутим, проналазак злата 1851. изазвао је читав преокрет у економском и друштвеном животу Аустралије. Огромне масе исељеника појуриле су према овом континенту, а из неких његових области прелазили су стари колонисти у подручја богата златом. За десет година становништво је порасло од 400 хиљада на милион и двеста! Било је случајева да је и по 10 хиљада људи у једном месецу долазило у Аустралију. У то време многи наши људи, већином Хрвати из Далмације, а затим Македонци, Срби и Црногорци такође су се доселили у Аустралију и запослили се у рудницима злата...

(Енциклопедија Лексикографског завода)

ПОРАЖЕНИХ

Почело је у руднику Јурика (крај Баларта). Око сто педесет рудара, под вођством Ирца Питера Лејлора, Италијана Рафаела Карбонија, још два Немца и других, утаборило се на улазу у јаму, иза дрвених ограда и подупирача. Било је то последњих дана новембра 1854. године, непосредно после митинга на тргу у Баларту кад су рудари побацали омражене дозволе за копање на гомилу и запалили их... Поред укидања скупих дозвола рудари су тражили и да британске власти пусте четири њихова друга, али захтевали су и политичку реформу — независност од Велике Британије и увођење републике.

Рудари су истакли и своју заставу која се разликовала од британске. Остали су тако забарикадирани у руднику све до зоре 3. децембра. Тада је одред коњице навалио на побуњенике. Били су то „црвени мундири" — како су, због боје униформе, називани британски војници. Није им било тешко да пробију барикаде на улазу у Јурику и тада је настала борба прса у прса. Епилог те кратке и неравноправне борбе био је око тридесет мртвих рудара и четири војника. Међу више од стотину ухапшених рудара налазиле су се и вође побуне, осим Питера Лејлора. Он је успео да побегне иако је био рањен и да се сакрије код пријатеља.

Ухапшени су оптужени за велеиздају и изведени пред суд. Закон је за то предвиђао смртну казну. Али, народ је листом био уз рударе, па их је порота ослободила кривице! Већ и то је била огромна моралка победа тако да су власти испуниле и први захтев рудара и укинуле омражене дозволе за копање.

Што се тиче Питера Лејлора, за њим је испрва била расписана потерница на огромну своту новца. Међутим, када је суђење завршило неочекиваним тријумфом рудара, власти су биле присиљене да повуку потерницу. Питер Лејлор касније је чак постао члан аустралијског Парламента, затим министар и најзад — председавајући Скупштине.

М. К.

МАГАРЕЋА ФОТОГРАФИЈА

— Па, немојте да сте неозбиљни, нећете ваљда да објавите ову фотографију? — каже шеф пропаганде ансамбла „Полис“ (POLICE).

— Што да не — одговарају чланови групе — ни ми нисмо много озбиљни. Наша је жеља да расположимо људе, што смо већ постигли својом музиком!

P. S. Последња вест је да „Полис“ снима нови албум, а певач је опет у преговорима да наступи у једном филму.

БРЗА ПЛОЧА

Продајем касете: »Whatever you want« (STATUS QUO) »London Calling I i II« (CLASH), „Градске приче“ (ПАРНИ ВАЉАК). „Филм и Идоли заједно“.

Предраг Маровић
Љубошина 31
47321 Гомирје

Продајем добро очуване плоче: »Storm watch« (JETHRO TULL), »III« и »In through the out door« (LED ZEPPELIN), »20 hotest hits« (HOT CHOCOLATE) »Tusk« — дупли (FLETWOOD MAC), »Out line (GINO SOCCIO), »Live shots« (JOE ELY BAND), »I am a photogrepher« (AMANDA LEAR), Галија, Бијело дугме, Парни ваљак и др. Могућа је и размена.

Рахте Абдула
Немањина 14
38400 Призрен

Купујем добро очуване плоче Бијелог дугмета „Шта би дао да си на мом мјесту“, „Кад био био бијело дугме“, „Концерт код Хајдучке чесме“ и „Битанга и принцеза“, такође и ЛП Жељка Бебека док је Горан био у војсци.

Силвија Сомек
Партизански пут 7
41290 Клањец

Продајем одлично очуване плоче »Jazz«, »Live« (URIAH HEEP), »Highway to hell« (AC-DC), „Градске приче“ (ПАРНИ ВАЉАК). Купујем: »Razamanaz« (NAZARETH), »Loud and proud« (NAZARETH) као и постере ове групе.

Милорад Васиљевић
Браће Јерковића 80
11000 Београд

Боб Дилан (Bob Dylan)

У готово свакој енциклопедији наћи ћете податак да је Роберт Цимерман рођен 21. маја 1941. у Минесоти и да је из дивљења према песнику Томасу Дилану одлучио да узме његово презиме за свој псеудоним. То ће постати композитор и песник чије ће изузетно оригинално деловање дати печат целом стваралаштву америчке поп и фолк музике.

Већ у десетој години побегао је од куће у Чикаго и тамо је од једног Црнаца, уличног певача, на поклон добио прву гитару. Као да је то определило његов касније животни пут! При следећем бекству у дванаестој години срео је великог блузмена Џоа Вилијамса, а у деветнаестој је ауто-стопом обишао целу Америку. Свој први албум је снимио децембра 1961. године и назвао га „Боб Дилан“, тираж је био 8.000 примерака!

Ређале су се друге плоче и велики успеси на свим пољима. Ипак, први велики успех је постигао песмом »Blowin' in the wind« коју је трио Питер, Пол и Мери учинио најпопуларнијом песмом тога доба. То је толико лепа песма да није изгубила ништа од своје актуелности до дана данашњег. Дивна мелодија и дирљив текст остају једно од најлепших остварења Боба Дилана. Зато вам данас ову песму дајемо у оригиналу и преводу:

ПРОХУЈАЛО С ВЕТРОМ (Blowin'in the wind)

Музика и текст: Боб Дилан
Пева: аутор

Haw many roads must a man walk down
before you call him a man?
Yes, 'n', how many seas must a white dove sail
before she sleeps in the sand?
Yes, 'n', how many times must the cannon balls fly
before they are forever banned?
The answer, my friend,
is blowin' in the wind ...

How many times must a man look up
before he can see the sky
Yes, 'n', how many ears must one man have
before he can hear people cry?
Yes, 'n', how many deaths will it take
till he knows that too many people have died?
The answer, my friend,
is blowin'in the wind ...

How many years can a mountain exist
before it's washed to the see?
Yes, 'n', how many years can some people exist
before they're real-lowed to be free?
Yes, 'n', how many times can a man turns his head
pretending he just does not see?
The answer my friend is blowing in the wind
the answer my friend is blowing in the wind

Колико ће друмова човек морати да прокрстари
пре него што га назову човеком?
Да, и колико ће мора бела голубица прелетети
пре него што заспи у песку?
Да, и колико ће пута топовска зрна да прелете
пре него што их сасвим забране?

Одговор, пријатељу, односи ветар ...
Колико пута ће човек морати да подигне главу
пре него што угледа небо?
Колико ушију неко мора да има
да би чуо народ како плаче?
Да, и колико пута мора смрт да дође
да би неко сазнао да је сувише много људи умрло?
Одговор, пријатељу, односи ветар ...

Колико година може планина да постоји
пре него што је збрише море?
И колико година може неки народ да живи
пре него што му дозволе да буде сасвим слободан?
Да, и колико пута може човек окренути главу
изговарајући се да није видео ветар!

Изабрали смо за вас

THE CLACH:

MAGNIFECENT SEVEN (CBS)

„Седам величанствених" групе Клеш нашло се на синглу. То је нова верзија исте песме са њиховог албума, поново је миксиран снимак да би се још више истакао диско ритам. На другој страни је „Величанствени плес" што унапред одређује круг купаца.

Alain Bashung:

VERTIGE DE L' AMOUR (PHILIPS)

„Занос љубави", типична тема за Французе. Башунт „кога из милоште зову Ба-баш, после великог хита „Габи" наставља да осваја срца лепшег пола. За њега кажу да је француски Брус Спрингстин, што може бити само комплимент.

СОЛИДАРНОСТ СА ПОЉСКИМ РОКОМ

Под овим називом позната француска издавачка кућа Barclay издала је две ЛП плоче са пољским вокално-инструменталним ансамблима KRYZYS и DEADLOCK. Наравно, велико је питање колико је само музика заинтересовала издаваче, а колико је умешана политика!? Јер снимци ових група далеко заостају за онима који се данас праве у студијима са 2 4 и више канала уз осетно миксовање тон-мајстора. Звук ових пољских група подсећа на период од пре неколико година када се снимало на лицу места било на неком концерту или подруму где се вежбало. У том погледу ове плоче имају више документарну вредност него што могу да конкуришу за разне топ-листе.

Група DEADLOCK је из Гдањска. Није ли и то разлог што су се определили за панк, жустру музику и тикове из 1977. године, за смеле текстове и снажне рифове. Печат даје двадесетогодишњи певач Мирек, који је спреман да „своје срце поклони целом свету"! Трекутно живи у Варшави, у некој врсти комуне, увек је без пара и концерти му омогућују само да преживи. Пошто нема завршену музичку школу нема ни статус уметника (јер то је правило у Пољској), али ужива подршку масе својих вршњака. Како ни остали чланови групе нису ништа имућнији, немају одговарајућу опрему за велике концерте и могу да наступају само као предгрупа другима. Можда је све то био разлог што се група DEADLOCK распала, а за њом је као успомена остала само једна ЛП плоча (издата у Француској!) „Амбиција". Амбиција је стварно била велика али могућности мале . . .

Друга група KRYZYS постављена је на много озбиљнију основу. Свирају чисти рок са примесама регеа, а понекад се осети и призвук Истока. Гитара и бубњеви играју главну улогу. Понекад одсвирају и неку обраду класичне музике, али наравно на свој начин.

После распада групе DEADLOCK њихов певач Мирек је прешао у KRYZYS и сада се очекује да ће он донети нов елеменат у њиховој музици,

шарм луталице дивног гласа, безбрижност веселог младића који уме да успостави контакт с публиком. Због албума који је изашао, а и због традиционалне наклоности Француза према Пољацима група KRYZYS ће ускоро направити турнеју по Француској и то ће бити пријемни испит за „високо друштво". Ако оставе добар утисак на публику (у првом реду квалитетом), пут ка успеху на европској сцени биће им отворен.

Читаоци јављају...

ВЕСТИ ИЗ СПЛИТА

Прије пола године у Сплиту је основана група ФОТОРЕПОРТЕРИ. У групи свирају: Марсел Папарело, вокални солиста и вођа групе, соло гитара, Жељко Чулина, бас гитара, Данко Гмитровић, клавијатуре, Ненад Мирковић, бубњеви. Свирају искључиво сопствене композиције од којих су најбоље „Никон", „Преекспонирани", „Соларизација". „Дјевојке мога града". Сви су осамнаестогодишњаци осим басисте који је годину дана млађи. Још се нису појавили у Сплиту, па очекују да ће им „Забавник" у томе помоћи.

Борис Черина
Нешковчинова 176
58000 Сплит

(хонорар 150 динара)

НАША КАРИКАТУРА

РАЈКО КОЈИЋ — РАЈЦА — („РИБЉА ЧОРБА")

МОЈ ИЗБОР

Зовем се РАДИВОЈ ЧОЛИЋ, имам 15 година, живим у Силбашу (21244), слушам рок и поп музику, а у слободно време читам стрипове. Највише волим „Бијело дугме", а од страних „Битлсе".

ДОМАЋЕ

1. **ДОЖИВЈЕТИ СТОТУ — Бијело дугме**
2. **МИ ПЛЕШЕМО — Прљаво казалиште**
3. **СПАКУЈ СЕ И ПОЖУРИ — Генерација 5**
4. **ЛУТКА СА НАСЛОВНЕ СТРАНЕ — Рибља чорба**
5. **ПАКЛЕНИ ВОЗАЧИ — Атомско склониште**

СТРАНЕ

1. **LOVE ME DO — Beatles**
2. **TRAGEDY — Bee Gees**
3. **HALLO TEXAS — John Travolta**
4. **SUPER TROUPER — Abba**
5. **I SAW HER STANDING THERE — Beatles**

УЛИЦА ЛУЦКАСТИХ БР. 13

ОВАЈ ЈЕ ЗАБОРАВИО ДА ЗАКЉУЧА ВРАТА? ОВОГ ПУТА ЈЕ ДОПИЈАО"

НАЈЗАД СТО ГА УЛОВИЛИ?

НЕКЕШ ТИ ВЕРОВАТИ! УСПЕО САМ ДА ОБИЈЕМ СЕФ, АЛ' У ЊЕМУ НИШТА НИСАМ НАШАО!

ЈЕДАН... ДВА... ТРИ... СКАЧИ!

ИПАК МИ СЕ ЧИНИ ДА ЈЕ БОЉЕ ИКИ СТЕПЕНИЦАМА НЕГО ПУЗАТИ СЕ УЗ ПУЗАВИЦУ!

КАКВА НЕСРЕКА! 'ТЕПА САМ ДА ОКУПАМ ЧИВАВУ И САД НЕ МОГУ ДА ГА НАЂЕМ!

ДУГАЧКЕ? ТАМАН ПОСЛА! КАД СТАВИТЕ РУКЕ У ЏЕПОВЕ, БИЋЕ К'О САПИВЕНЕ!

НИСАМ ТРАЖИО ДА МУ НАПРАВИТЕ НОВУ ТОРБУ ВЕЋ ДА ВИДИТЕ ШТА ЈЕ СА ЊЕГОВОМ!

ДА БИСТЕ МИ ДАЛИ ТЕ СПЛАЧИНЕ КОЈЕ ВИ НАЗИВАТЕ МОРНАРСКОМ СУПОМ, НЕ МОРАТЕ ДА ИЗВОДИТЕ ТОПИКЕ КЕРЕФЕКЕ!

ДОМАР

СТАНАРА ИЗ ШАХТА ЈЕ ОПЕТ УХВАТИЛА ШТУЦАВИЦА!

НИСМО НИШТА УКРАЛИ ЈЕР ЈЕ СВЕ КВАРНО И ТРУЛО. ЛОПОВИ

ХИК?

ХИК?

ХИК?

ХИК?

ХИК?

Фигура ПАЧЕ

Добили су чланови ПЕЗ клуба, чије чланске карте носе следеће бројеве:

81	127	898	1201	1406	1652	1947	2198
2329	2337	2774	3124	3253	3638	3944	4238
4649	4733	5416	5778	6280	6326	6361	7061
7164	7784	8080	8297	8527	8788	9087	9730
9764	9840	10115	11101	11623	12185	12175	12539
12687	12678	12682	64069	64074	64106	64136	64143
64155	64183	64187	64194	64202	64253	64243	64254

64261 64286 64276 64289 64280 64291 64292 64305
64318 64346 64351 64356 64369 64381 64390 64391
64416 64438 64444 64446 64447 64451 64463 64474
64490 64520 64523 64335 64538 64539 64550 64570
64575 64581 64582 64583 64585 64590 64597 64603
64607 64621 64672 64677 64678 64716 64727 64743
64743 64769 64771 64800 64825 64826 64851 64853
64862 64873 64906 64944 64948 64953 64957 64965
65008 65029 65031 65039 65041 65042 65055 65065
65081 65085 65088 65093 65099 65122 65132 65133
65137 65143 65156 65161 65167 65177 65179 65217
65223 65256 65266 65272 65283 65297 65036 65317
65324 65329 65374 65487 65405 65407 65445 65451
65461 65473 65478 65496 65506 65540 65548 65554
65581 65590 65591 65596 65597 65617 65635 65658
65667 65668 65681 65697 65699 65737 65762 65789
65795 65798 65799 65803 65943 65845 65854 65857
65864 65866 65904 65918 65926 65941 65952 65992

65994 66007 66025 66040 66044 66048 66062 66083
66085 66088 66115 66123 66127 66129 66140 66149
66161 66162 66184 66189 66201 66202 66206 66218
66234 66236 66243 66258 66259 66266 66271 66287
66289 66321 66328 66337 66366 66374 66375 66382
66428 66439 66450 66460 66471 66473 66487 66494
66502 66512 66531 66560 66577 66587 66592 66595
66602 66616 66626 66629 66638 66642 66652 66655
66666 66791 66805 66806 66809 66819 66825 66829
66838 66848 66863 66878 66881 66887 66889 66901
66921 66922 66923 66930 66942 66957 66964 66997
67015 67025 67028 67046 67050 67055 67075 67089
67091 67100 67010 67111 67123 67149 67151 67154
67159 67162 67169 67177 67187 67211 67220 67230
67235 67238 67248 67298 67344 67358 67378 67379
67419 67422 67442 67468 67472 67476 67488 67495
67517 67522 67530 67533 67587 67607 67608 67610
67625 67653 67689 67697 67720 67735 67742 67802
67810 67831 67844 67899 67941 67944 67987 67988
67992 67996 68003 68018 68021 68053 68056 68060
68074 68081 68085 68095 68115 68116 68125 68134
68137 68139 68160 68212 68213 68249 68251 68265
68266 68296 68299 68303 68321 68326 68362 68372
68381 68383 68397 68432 68445 68461 68481 68488
68514 68546 68651 68568 68588 68690 68600 68602
68621 68629 68640 68646 68652 68654 68662 68675
68685 68696 69704 68742 68754 68758 68767 68777
68778 68818 68824 68835 68947 68856 68866 68910
4348 68917 68920 68927 68931 68941 68942 68948
68951 68966 68967 69036 69052 69066 69071 69078
60103 69145 69148 69196 69238 69249 69254 69273
69293 69297 69316 69319 69336 69367 69379 69419
69449 69454 69460 69461 69484 69492 69519 69527
69538 69546 69595 69595 69602 69637 69651 69652
69671 69706 69757 69780 69781 69796 69812 69823
69827 69833 69834 69836 69862 69863 69882 69889
69928 69956 69987

70047 70069 70079 70101 70109 70110 70113 70120
70132 70136 70151 70156 70191 70152 70228 70241
70244 70254 70266 70279 70281 70287 70301 70335
70351 70371 70372 70379 70360 70383 70388 70387
70398 70401 70418 70447 70455 70454 70485 70487
70523 70525 70558 70373 75582 70595 70601 70606
70614 70666 70670 70672 70710 70711 70715 70789
70778 70779 70805 70814 70532 70638 70670 70874

70878 70919 70922 70927 70941 70954 70966 70994
71007 71024 71056 71078 71082 71101 71106 71132
71144 71158 71181 71197 71206 71207 71212 71226
71229 71233 71256 71280 71282 71311 71316 71338
71380 71382 71401 71421 71429 71458 71491 71502
71558 71571 71583 71596 71671 71678 71703 71724
71734 71740 71745 71754 71758 71780 71782 71784
71811 71822 71824 71829 71835 71842 71865 71876
71899 71902 71936 71938 71950 71957 71964 71977
71987 71992 72010 72011 72020 72030 72054 72066
72068 72078 72083 72087 72110 72111 72125 72133
72211 72221 72222 72254 72255 72259 72270 72271
72274 72303 72315 72320 72331 72342 72348 72378
72383 72389 72395 72398 72399 72422 72449 70974
72458 72464 72476 72512 72517 72554 72555 72565
72572 72573 72589 72603 72606 72608 72626 72632
72633 72640 72652 72702 72714 72720 77039 72729
72731 72765 72785 72792 72800 72809 72813 72813
72817 72825 72900 72901 72910 72912 72925 72931
72934 72948 72985 72998 73004 73008 73015 74020
73030 73034 73073 73107 73132 73136 73144 75147
73193 73290 73297 73310 73323 73330 73333 73336
73337 73345 73347 73351 75334 73394 73428 73431
73448 73456 73493 73494 73506 73522 73536 73539
73543 73553 73564 73578 73583 73585 73594 73615
73620 73637 73643 73646 75664 73872 73675 73677
73727 73732 73775 73780 73787 73809 73836 73837
73872 73875 73881 73883 73884 73885 73930 73931
73932 73943 73950 73964 73965 73985 73989 73911
74037 74046 74052 74098 74124 74142 74144 74159
74160 74189 74175 74217 74238 74265 74283 74286
74298 74300 74304 74305 74322 74328 74338 74350
74367 74368 74383 74388 74402 74407 74408 74412
74438 74455 74463 74494 74510 74545 74550 74565
74570 74591 74629 74633 74640 74649 74679 74696
74732 74733 74740 74744 74749 74767 74777 74810
74821 74823 74849 74863 74905 74934 74942 74959
74971 74975 74978 74983 74883 75015 75031 75037
75048 75061 75097 75099 75101 75107 75115 75123
75131 75139 75141 74146 75157 75160 75162 75165
75171 75174 75187 75230 75251 75264 75284 75295
75300 75315 75341 75374 75396 75410 75414 75422
75457 75474 75481 75482 75536 75577 75643 75659
75663 75668 75672 75677 75698 75714 75717 75724
75744 75746 75749 75759 75784 75796 75816 75819
75833 75891 75907 75962 76009 76034 76043 76051
76052 76081 76089 76091 76092 76175 76177 76191
76192 76195 76210 76220 76225 76254 76258 76292
76304 76307 76310 76328 76333 76850 76338 76386
76372 76374 76377 76379 76383 76405 76407 76408
76412 76425 76456 76467 76472 76507 76528 76531
76581 76609 76621 76624 76625 76628 76634 76637
76652 76658 76659 76732 76738 76812 76828 76835
76844 76845 76858 76872 76907 76909 76913 76923
76924 76934 76941 76945 77953 76956 76966 76982
76990 76993 76998 77011 77033

Фигуру ћемо испоручити поштом у току октобра.

И МИ КОЊА ЗА ТРКУ ИМАМО

Између српског и турског становништва стално су севале варнице. Због неког варошког силеџије умало није избио државни сукоб.

Тешка и необична била су времена у Београду шездесетих година прошлог века. На утврђеном Калемегдану, који се тада називао Град, налазили су се Турци, а у Вароши оивиченој шанцем од Дунава до савског пристаништа преко данашњег Трга Републике живели су и Срби и Турци. И једни и други имали су полицију, Срби и Управу вароши.

Није било струје ни водовода. Вода се узимала са јавних чесми или су је разносиле и продавале сакације.

Само веће улице имале су калдрму, наравно нагнуту према средини да би вода лакше отицала у друге улице. Тротоари нису постојали. Најзначајнија, садашња Улица седмог јула начичкана дућанима са ћепенцима пружала је живописну слику.

Строге поделе између српског и турског дела Вароши није било. Београдски паша сматрао је Србију турском провинцијом, па се тако и понашао, док се наша власт позивала на одредбе Париског мира и аутономију Србије уз присуство Турака.

Трвење између Срба и Турака у Вароши било је скоро свакодневно. Истина, кнез, политичари и конзули великих сила у Београду настојали су да се одржи мир, али никад се није знало.

Грдне муке задавао је неки зидар Аврам.

КАВГАЏИЈА БЕЗ ПРЕМЦА

Аврам је дунђерисао. Кажу, био је зидар над зидарима. Што замисли, то озида без икаквог цртежа. У снази није оскудевао: имало га је преко сто осамдесет центиметара у висину и подоста у плећима. У ходу се гегао. Говорио је промуклим гласом и сваку трећу реч зачињао псовком.

Ником није сметало што је дошао однекуд из Турске и што, иако српског порекла, живи по турски и са Турцима. Ни пијанством не би падао у очи мада се дешавало да се не трезни три дана и ноћи. На зао глас дошао је силеџијством. И пијан и трезан није остављао људе на миру. Турке није дирао, само Србе. Малтретирао их је кад и где стигне!

Аврам није био глуп. Знао је да иза њега стоји београдски паша, па је његову наклоност одржавао подстицањем турског становништва на кавгу са српским. Окупљао је групице Турака и предводио их у тучи.

Варнице су севале, а српске власти стрепеле од веће невоље коју је Аврам могао да изазове. Управник вароши неколико пута га је позивао у полицију. Хтео је да га замоли да се окане ћоравог посла, али узалуд: Аврам је дочекивао жандарма песницом и псовком, а затим га испраћао грохотним смехом.

— Реци ти том твом газди да је боље да се не видимо, избројаћу му ребра!

Управник вароши је трпео док се могло, а онда је одлучио да смири напасника.

— Ухапсите и доведите кабадахију! — наредио је десеторици жандарма.

Жандарми нису умели да ћуте. Тражећи Аврама уз пут су застајали и разговарали са људима. Вест је прострујала и стигла до Аврама пре жандарма. Зидар је побегао у Град.

ИЗВУЦИТЕ ГАДА

Управник вароши био је бесан. Ипак, дочекао је својих пет минута: није прошло ни недељу дана, а један трговац дојурио је у полицију.

— Људи, видео сам Аврама у кафани на Дорћолу!

Овога пута жандарми нису блебетали. Банули су у кафану баш кад је зидар шенлучио. Спетљали су га и повели. На несрећу, наишли су турски војници, отели Аврама и склонили у зграду полиције. Не желећи пуцњаву и мртве, жандарми су устукнули. Управник вароши се ражестио:

— Вратите се и извуците гада макар побили све живо у тој кући!

Жандарми нису оклевали и зидар се убрзо нашао у српској полицији иза решетака.

О догађају је обавештен београдски паша који је одмах у име Порте уложио званичан протест код српског попечитеља иностраних дела Стевана Марковића. Глас је допро и до кнеза Милоша Обреновића. Он је сместа позвао министра Марковића.

— Зар због неког тамо дунђера да ратујем са Турском! — издрао се исколачених очију.

Попечитељ иностраних дела извињавао се да није знао ама баш ништа о Аврамовом хапшењу и обећао да ће све довести у ред колико сутра. Изашао је блед као крпа, а када је стигао у министарство послао је курира по управника вароши. Док га је чекао, шетао је као лав по кавезу. Није тешко претпоставити шта је рекао управнику, али је одговор био изненађење:

— Ништа од Аврамовог пуштања! Мој претпостављени, господин попечитељ унутрашњих дела Николајевић одобрава хапшење, а као што знате само од њега примам наређења!

ДОСЕТИО СЕ

Министар је запрепашћено буљио у саговорника. Зар тај чиновничић њему тако. Заоштрио је. Није ишло — управник вароши остао је хладан. Ни убеђивање није помогло.

Умешао се и аустријски конзул који је, заступајући смутљиву политику своје земље, стао на страну београдског паше. Остали конзули великих сила ускомешали су се, углавном због опасности да се угрози мир.

Ствар се запетљала. Заказана је седница српских министара. У међувремену, београдски паша лично је протестовао код кнеза.

Управник вароши се изненадио, али се није предавао. Схватио је деликатност политичког тренутка и пашину намеру да изазове сукоб користећи Аврамово хапшење као разлог, а опет му се није дало да пусти силеџију некажњеног. Ко ће од њега после остати жив! Шепуриће се по Вароши, исмејаваће српску власт и дивљати више него пре! Размишљао је како да надмудри пашу и политичаре. Најзад се досетио. На брзину и кришом сазвао је седницу Управе и, користећи се тадашњом уредбом, формирао полицијски суд. Судије су заседале по хитном поступку. Аврам је осуђен на 30 батина по туру.

Разуме се, казна је одмах извршена. Батине су биле жестоке, толико жестоке да се Аврам једва држао на ногама.

— Е, сад иди паши и реци му да и ми коња за трку имамо! — испратио га је управник вароши.

Тек што је напасник отишао, у полицију је дошао пашин човек са писменом одлуком кнеза да се зидар пусти.

Кад је чуо да је надмудрен, паша је опет протестовао:

— То је дрска подвала!

Није му вредело. И кнез је био љутит као рис. Неколико дана није хтео да чује за управника вароши, али га није сменио. На крају се одобровољио. У ствари, и он је био задовољан што је Аврам добио своје, а паша остао кратких рукава.

Кажу да зидар никад више није правио проблеме.

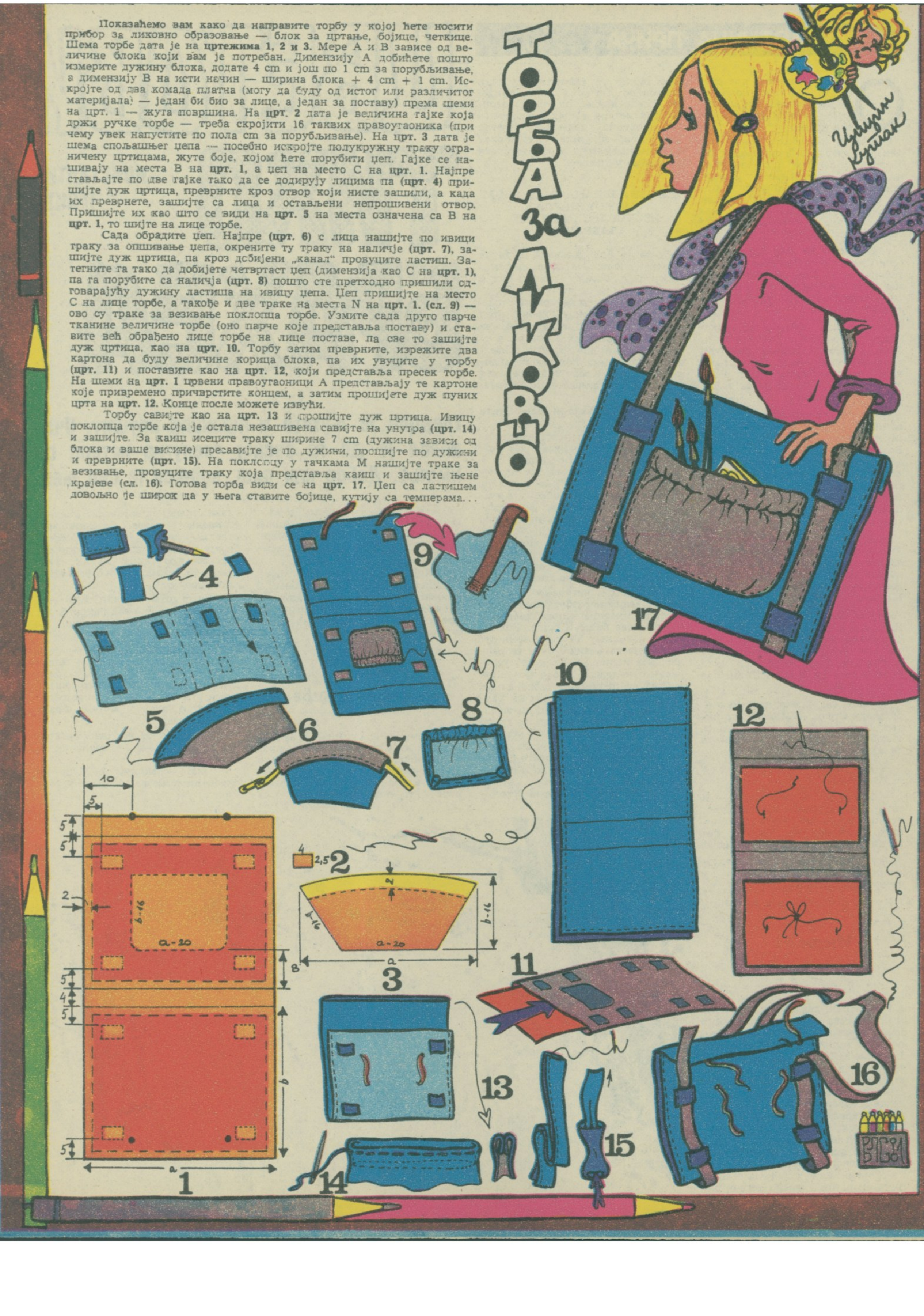
М. Тодоровић

ТОРБА ЗА ОЛОВКЕ

Показаћемо вам како да направите торбу у којој ћете носити прибор за ликовно образовање — блок за цртање, бојице, четкице. Шема торбе дата је на **цртежима 1, 2 и 3.** Мере А и В зависе од величине блока који вам је потребан. Димензију А добићете пошто измерите дужину блока, додате 4 cm и још по 1 cm за порубљивање, а димензију В на исти начин — ширина блока + 4 cm + 1 cm. Искројте од два комада платна (могу да буду од истог или различитог материјала) — један би био за лице, а један за поставу) према шеми на црт. 1 — жута површина. На **црт. 2** дата је величина гајке која држи ручке торбе — треба скројити 16 таквих правоугаоника (при чему увек напустите по пола cm за порубљивање). На **црт. 3** дата је шема спољашњег џепа — посебно искројте полукружну траку ограничену цртицама, жуте боје, којом ћете порубити џеп. Гајке се нашивају на места В на **црт. 1**, а џеп на место С на **црт. 1.** Најпре стављајте по две гајке тако да се додирују лицима па **(црт. 4)** пришијте дуж цртица, преврните кроз отвор који нисте зашили, а када их преврнете, зашијте са лица и остављени непрошивени отвор. Пришијте их као што се види на **црт. 5** на места означена са В на **црт. 1,** то шијте на лице торбе.

Сада обрадите џеп. Најпре **(црт. 6)** с лица нашијте по ивици траку за опшивање џепа, окрените ту траку на наличје **(црт. 7),** зашијте дуж цртица, па кроз добијени „канал" провуците ластиш. Затегните га тако да добијете четвртаст џеп (димензија као С на **црт. 1),** па га порубите са наличја **(црт. 8)** пошто сте претходно пришили одговарајућу дужину ластиша на ивицу џепа. Џеп пришијте на место С на лице торбе, а такође и две траке на места N на **црт. 1. (сл. 9)** — ово су траке за везивање поклопца торбе. Узмите сада друго парче тканине величине торбе (оно парче које представља поставу) и ставите већ обрађено лице торбе на лице поставе, па све то зашијте дуж цртица, као на **црт. 10.** Торбу затим преврните, изрежите два картона да буду величине корица блока, па их увуците у торбу **(црт. 11)** и поставите као на **црт. 12,** који представља пресек торбе. На шеми на **црт. 1** црвени правоугаоници А представљају те картоне које привремено причврстите концем, а затим прошијете дуж пуних црта на **црт. 12.** Конце после можете извући.

Торбу савијте као на **црт. 13** и прошијте дуж цртица. Ивицу поклопца торбе која је остала незашивена савијте на унутра **(црт. 14)** и зашијте. За каиш исеците траку ширине 7 cm (дужина зависи од блока и ваше висине) пресавијте је по дужини, прошијте по дужини и преврните **(црт. 15).** На поклопцу у тачкама М нашијте траке за везивање, провуците траку која представља каиш и зашијте њене крајеве **(сл. 16).** Готова торба види се на **црт. 17.** Џеп са ластишем довољно је широк да у њега ставите бојице, кутију са темперама...

ЦВЕТОВИ ТИХО БРАХЕА

КОНСТАНТИН ЈУНИУС

Гледала је љутито и жвакала крушку. Очекивао је да га сваког тренутка истера са имања. Добар или лош, воћњак је био њен.

Он да је паметан, пре свега, не би зидао воћњаке на тој географској ширини — рече Марк машући виљушком.

Седели су око стола, цела породица и вечерали. Марк, момак од 15 година, повисок и са наочарима, немарно обучен само у фармерке и неку стару шарену кошуљу са дугачким рукавима. Његова старија сестра Стела била је, међутим, у отменој вечерњој хаљини тамноплаве боје.

— Не дирај ми мог Адриана — рече Стела секући печење на свом тањиру. — Да није тог старог, пола мог факултета не би имало шта да ради, почев од мене. Мали, престани!

Ово је било упућено најмлађем члану породице, петогодишњој Лидији која се играла бацајући комадиће хлеба увис. Због Месечеве слабе гравитације хлеб је одлетео високо, а падао назад у Лидијине руке полако.

— Не кажем, можда је то добро за науку — рече Марк набадајући месо — али није за производњу. Воћњак који годишње не произведе најмање милион тона воћа — лош је. А још воћњак у коме се гаји помало од свега и свачега, где расту... то је више зоолошки врт. Питам се да ли производи и четвртину од тога..

— Остави то — рече Стела. — То ти кад будеш дипломирао, па ако се запослиш код старог, онда доведи његове воћњаке у ред. А дотле, то остаје најлепше место на Месецу, бар за мене.

— Кад опет идеш? — рече отац. Њихов је отац седео на свом уобичајеном месту на левом крају стола. Био је проћелав, не више од Марка али, могло би се рећи, мало пространији ту и тамо. Питање је упутио Стели.

— Идем сад преко празника — одговори Стела. — Можда, ако питам канцеларију старог Адриана, и добијем одобрење, може и Марк да пође.

— Идем и ја! — повика Лидија. — Идем и ја!

— Могао бих — рече Марк. — И то је неки допринос мојој будућој струци, могао бих после да напишем семинарски рад „Како не треба да изгледа воћњак на Месецу".

— Добро. Онда ћу ујутру телефонирати — рече Стела — и у четвртак полазимо.

И тиме је одлука била донета.

Имам заказано

У четвртак, двадесетог јула 2169. године, тачно на двестагодишњицу првог човековог слетања на Месец, почео је велики државни празник Републике Луналибере. У пет ујутро Марк и Стела кренули су пространим добро осветљеним ходницима према станици подземне железнице. Овог пута и Стела је била у фармеркама и кошуљи као и Марк. Само, фармерке су њој биле помало тесне. Носила је велики платнени ранац на леђима и сандуче са својим алатом. Марк је у левој руци имао торбу са њеним фото-апаратом а преко десног рамена носио је склопљен дугачак троножни статив. У пет и тридесет, после вожње од триста педесет километара и краћег пешачења степеништима подземне теретне железничке станице Тихо Брахе Б, доспели су пред невелика врата на којима је писало:

ИМАЊЕ АДРИАНА ИСАКОВИЧА
ПОМОЋНИ УЛАЗ
БЕСПОСЛЕНИМА УЛАЗ
ЗАБРАЊЕН

Стела је без оклевања гурнула кваку и ушла. Сад су се нашли у просторији чији су зидови, под и таваница били од челичних плоча. Просторија је била празна, гола. На супротном зиду, право пред њима, била су још једна врата, али челична. Изнад тих врата била су причвршћена два робота безбедности, налик на четвртасте оклопне сандуке. Кроз узане прорезе у њиховим оклопима нешто је светлуцало.

— Имам заказано — рече Стела гласно.

У вратима пред њима зачуло се нешто као откључавање две или три браве. Прошли су. Ушли су у нешто ужи ходник, где су их чекала ниска моторна колица са простором за стајање, држачима за руке и са четири мала гумена точка. Ходник прав као стрела настављао се у даљини и Марк му није могао видети крај. Докле год је поглед допирао по поду ходника протезали су се црни трагови точкова. Попели су се на колица.

— Воћњак четрнаест — рече Стела јасним и разборитим гласом. Колица кренуше испрва полако, а касније све брже и брже. Ходник испод површине Месеца био је дуг километрима и више пута се рачвао, али колица су увек без успоравања налазила свој пут. Дуж зидова су промицале разне слике, натписи и знаци, и Марк се трудио да их упркос брзини чита. Затим су пошли низбрдо, и после два-три минута колица су успорила и стала тачно пред једна велика стаклена врата. Са друге стране врата видело се зеленило и сунчево светло!

Стела је опет ушла прва. Крочила је на тле, на истинску земљу. Осетили су снажан мирис лишћа, земљишта, влаге. Ушао је и Марк и за собом затворио стаклена врата. Били су у воћњаку 14.

— Која дивљина — рече Марк. — Мислим, лепо је за гледање, и вероватно за брање цвећа, али као воћњак је без везе. Пази тамо: бресквe, а усред њих оно дрвиште све до самог стакла!

Робот бере шљиве

Одиста, једно огромно разгранато дрво, које су могли видети кроз гране воћака испред себе, дизало се у висину скоро до самог стакленог крова. На Месецу воћњак мора бити потпуно затворен са свих страна, па зато мора имати и стаклени кров. Свемирска огледала која круже око Месеца бацају и дању и ноћу јаку сунчеву светлост кроз кров. Одмах изнад стакленог крова почиње безваздушни простор.

— Знаш шта — рече Стела — ја идем лево где су неке папрати, дај ми сад фото-апарат и статив. Ти иди где волиш.

— Значи, слободан сам? — рече Марк. — Е, баш ти хвала. — Додао је Стели торбу са фото-апаратом и дугачки дрвени статив, окренуо се, набио руке у џепове и пошао обазриво кроз високо жбуње, испод зелених грана.

— Састајемо се код ових врата у четири по подне! — повикала је Стела за њим.

— Океј — викнуо је Марк не окрећући се и зашао дубље у воћњак.

Био је сам међу хиљадама стабала: нигде никога. Чинило му се као да је у шуми на Земљи. Али овде нису постојала годишња доба, па су у исто време нека стабла била тек у цвету, нека имала зелене плодове, а нека потпуно зреле. Свуда је видео бресквe, вишње, крушке, али и купине, и поносита стабла ораха. Терен је био углавном раван, и где није било жбуња, покривен травом, опалим лишћем и гранчицама. Право у стаклени кров се није могло гледати јер су очи сузиле од јаког светла, али је Марк с времена на време могао да види једну од челичних шина испод крова. Једном је видео и колица са два челична точка окачена о шину. Причвршћен дугачким кабловима као од дизалице, са тих колица је наглавце висио робот-берач са много дугих механичких руку. Робот је прилично изгубљено нешто чачкао по крошњи једне шљиве пуне зрелих плодова. Око тог места су летеле неке птице са црно-белим шарама и подугачким кљуновима. Некакве животиње су скакале кроз сеновитије и гушће делове воћњака. Марк се смешио. Зар је ово воћњак?

Шта ће шу зечеви?

Приметио је некога између дрвећа! И та је особа већ видела њега. Добро су се одмерили из даљине. Била је то нека девојка, врло млада. Марк је пошао ближе. Било му је мало незгодно што је то девојчица а опет, баш зато је и пришао.

— Хеј! Здраво! — рече Марк.

— Здраво. Шта ћеш ти у мом воћњаку?

Ово је било изненађење.

— Па колико знам, сви ови воћњаци у кратеру Тихо Брахе припадају старом Адриану Исаковичу — рече Марк. — Ко си онда ти?

Ова девојка имала је плаву косу, била је ситна и некако жгољава; била је обучена у неке чисте али дроњаве браон панталоне и белу блузу. У десној руци држала је крушку поједену допола.

— Ја сам Диана Исаковић, његова унука. Имам 14 година. Деда Адриан одредио је овај воћњак мени у наследство.

— А осталих двадесет или колико воћњака? — рече Марк чупкајући зелене листове једног жбуна. Бацао је погледе на један оближњи густиш у коме је расло високо цвеће.

— Сваки воћњак по једном унуку или унуци. Овај је мој. А ко си ти?

— А, ко сам. Е, па ја сам, видиш, познат под славним именом Марк Савит...

— Да, славно је, славно. Ево сад први пут чујем за њега...

— Познат као најјачи шахиста у колецу за луно-агро-механику.

— О-хо — рече плавокоса Диана. Одгризла је још мало од крушке. — Ти, значи, учиш како се изграђују овакви воћњаци?

— Како се изграђују и како се одржавају. Ej, одличан ти је воћњак деда оставио. Лудо добар воћњак...

Диана је дигла нос и подбочила се рукама.

— Шта му фали?

— Што и роди, поједу птице и зечеви. Зашто их је овде размножио? Колико производа добијеш овде годишње, газдарице?

— Сто седамдесет хиљада тона, господине Паметњаковићу!

Насмејао се гласно, намерно.

— Хаа-хаа. Знаш да добар бресквар даје годишње преко милион тона?

— Баш ме брига. Знаш где можеш да ставиш тих твојих милион тона?

Гледала га је љутито и жвакала крушку. Мислио је да ће сваког тренутка да га истера са имања. Добар или лош, воћњак је био њен.

Тај би се йрешао

— И шеташ се овако сама? Не бојиш се да ће неко да те дира?

— Мене? — Насмешила се и показала своје фине беле зубиће иза слатких румених усана. — Тај би се прешао.

Завладала је подужа тишина.

— Дошао сам у ствари да разгледам овај воћњак док моја сестра Стела, која студира биологију, снима неку папрат. Знаш оне њихове радове: „Утицај Месечеве гравитације на развој биљне врсте те-и-те".

— Знам — рече Диана. — Ја сам јој потписала дозволу за улазак. Зато су вас роботи безбедности и пустили.

— Зар те дозволе не издаје стари Адриан?

— Не дозволи да те то питање узнемирава... А што се тиче воћњака, ако хоћеш могу да те одведем деди па разговарај с њим стручно.

— Важи. А зато ћеш да добијеш нешто. — Сагао се и откинуо један цвет дугачке дршке и сасвим необичног изгледа и мириса, па други, трећи, и ускоро предао цео букет Диани. — Цвеће за цвеће! — рекао је. Диана је примила букет са осмехом.

Ништа ниси схйатио

Десет часова касније један измењени Марк враћао се на место где га је чекала сестра. Глава му је била пуна утисака. Ручак у шумској кући код деде Адриана био је максималан... Цео дан приче и забаве са Дианом... На крају се дуго, дуго опраштао од ње и држао је за руку. Сад је размишљао о оном што ће бити сутра у девет увече, а то је састанак пред улазом у диско „Транквилитатис". Испричао је понешто од овога Стели која рече:

— Добро си почео.

— Знаш, стари овде има и кућу, и башту — рече Марк. — На другом крају воћњака. Све је стварно супер. Сад знам зашто је баш овако зидао овај воћњак. За уживанцију! Тај уме да живи!

— То је сигурно један од разлога

— А други је воће које се овде ипак производи.

— Није — рече Стела забацујући ранац на леђа и заклањајући косу са чела. — Ипак ниси ништа схватио.

— Што?

— Не знам како то да ти кажем, али свих шест кћери Адриана Исаковича удале су се за момке које су среле у овом воћњаку.

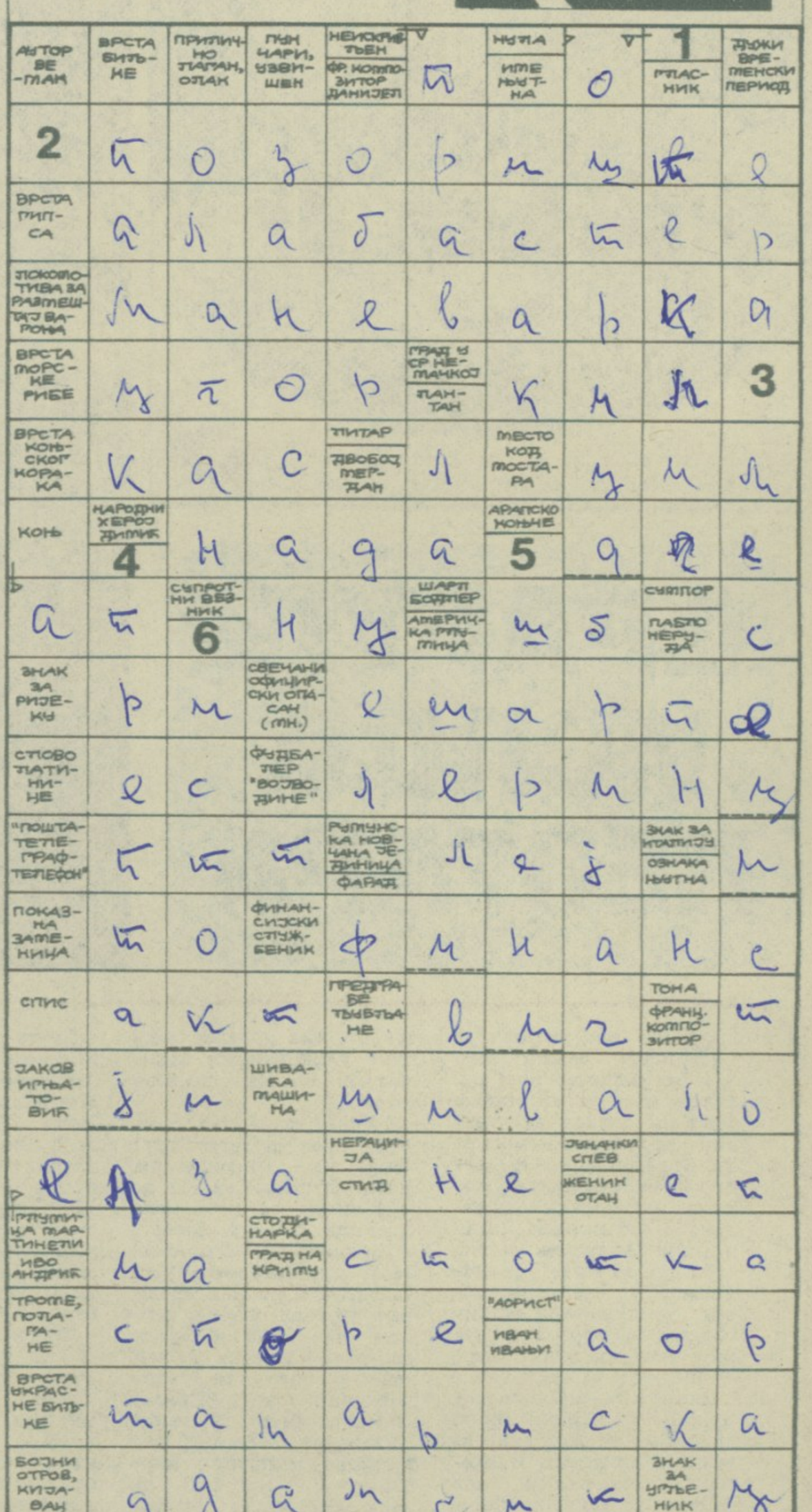

укрштене речи

Енглески књижевник Вилијем Сомерсет Мом (1874—1965) написао је велики број приповедака, романа и драма у којима, углавном, критикује енглеско грађанско друштво. Међутим, Мом је помно проучавао и нарави других, нарочито егзотичних земаља. Дела су му веома популарна јер је Мом мајстор ком поновања приче, мада је, како то каже књижевна критика, понешто површан. Наслове његова четири романа треба уписати испод **бројева 1, 2, 3 и 5,** а наслове две збирке приповедака испод **бројева 4 и 6.**

ВИЛИЈЕМ СОМЕРСЕТ МОМ

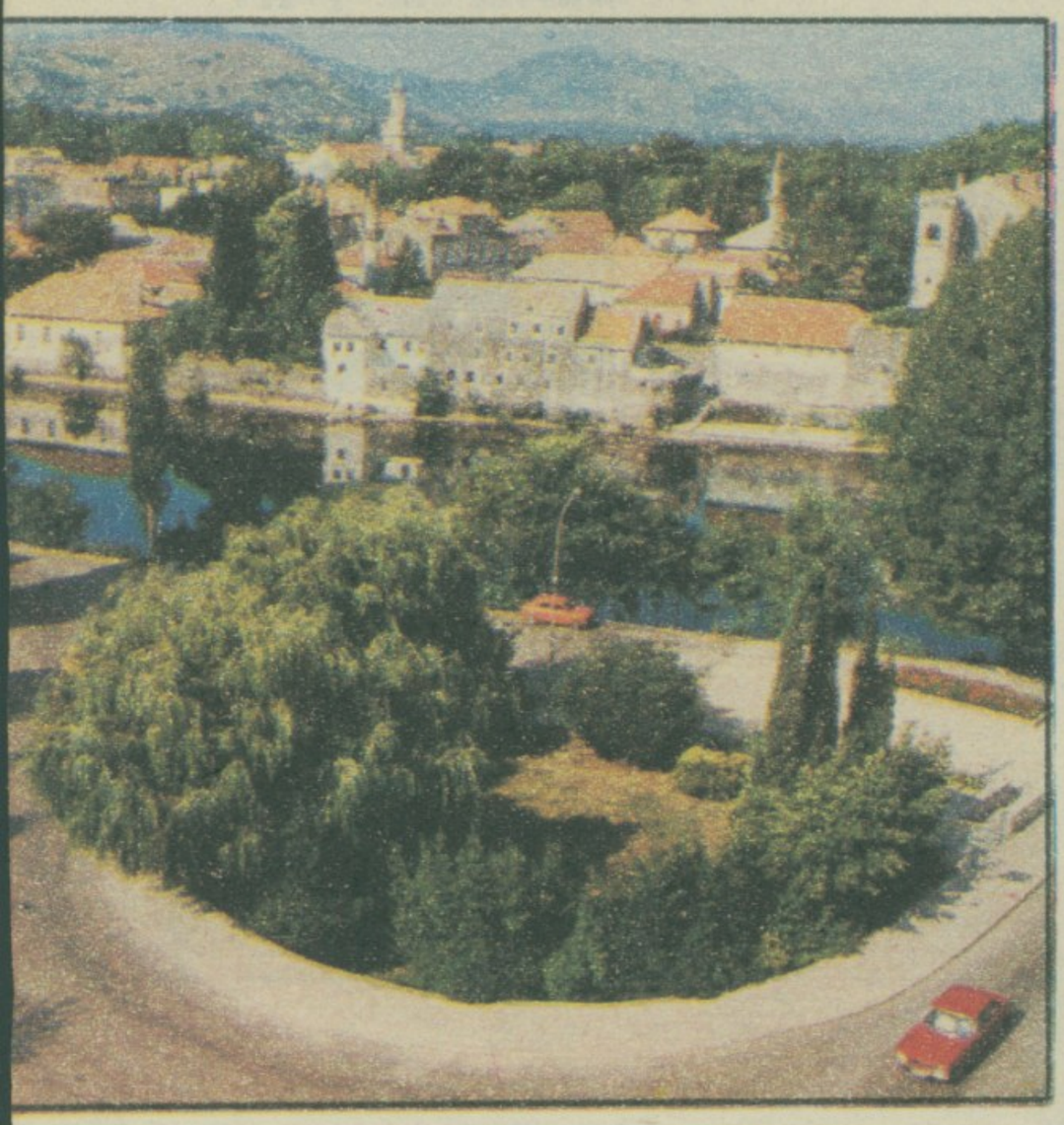

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: К, П, Парос, Аст, реума, ута, срчевина, токсин, БС (Борислав Станковић), Елеати, лр, ни, рљ, нож, ПТТ, Ида, р, одвртач, испловити, РИ, сокак, аскет, ара, стас, Ач, Темпел, Пб, амбари, Ре, иње, киљ, тајом, оми, Мекули, рок, р, метража.

ПРИЧЕ
О НАШИМ ГРАДОВИМА

ТРЕБИЊЕ

ДРАГУЉ ИСПОД ЛЕОТАРА

Мало је мостова у нашој земљи који се лепотом линија и складношћу и чврстином могу да упореде са чувеним Арсланагића мостом на Требишњици. Ово дело древног неимарства као да у потпуности оправдава и објашњава један познати Андрићев запис. „Песник мостова" је написао: „Од свега што човек у животном нагону подиже и гради, ништа није у мојим очима боље и вредније од мостова".

Знаменита вишеградска ћуприја на Дрини много је већа од Арсланагића моста, историјски и економски значајнија, али Мостар се вековима дичи смелом, попут дуге извијеном конструкцијом свог моста а стручњаци и путници намерници слажу се да је требињски чак складнији, богатији облицима, сликовитији. У историји градитељства на нашем тлу он има утледно место, а у балканској архитектури 16. века посебан значај.

Дуго се није знало ко је и када подигао овај мост на Требишњици. Једно предање казује да је ћуприју градила нека краљица која је живела у Зупцима, у Богојевић Селу, код Требиња. Ту се налазило и велико врело, чија је вода снажно отицала низ Граб и Драчу као река Сутјеска. Једног дана у врелу се утопи краљичин син. Ражалошћена и бесна, краљица се зарекне да ће затрпати то врело, те почне у њега бацати вуну и ћебад. Три дана се земља тресла, врела је нестало, али је вода избила на другој страни — на Оку, до села Арсланагића Мост, и у Конављима. Извор на Оку краљица је оградила и у близини саградила велик и леп мост.

Друга прича говори да је мост подигао неки Арслан-ага који се пред Млечанима повукао из Новог. Претпоставља се да су по њему своје име добили и мост и насеље поред њега. Легенда каже да је Арслан-ага од султана добио ферман да наплаћује пролаз преко моста јер се тим путем ишло у Нови у куповину соли.

Трећи, опет, приповедају да су средњи свод моста држали пропети лавови — арслани. Неки мухафиз, заповедник тврђаве, надене по њима свом сину име Арслан. Од њега су, наводно, и Арсланагићи, и име моста и села.

Једно од предања стиже чак до Цариграда. Наиме, Арсланагића мост саградио је неки Кустурица, који је, уместо султана, изишао на двобој неком силецији и победио га. Османлијски владар га је за то богато наградио. Кустурица затим крене на пут па преко Новог стигне надомак Требиња где подигне велик хан. Продужио је према Требишњици и одлучио да на њој сагради ћуприју. Позвао је одмах и неимаре, али му они не верују да има довољно новца за градњу. Обећају му да ће тесати камен само ако на месту где намерава градити мост разапне конопац и на њему наниже кесу до кесе новца, а затим их баспе у темеље. Богаташ то и уради, а просипање блага у темеље грађевине ипак спрече мајстори...

Према историјским документима, нарочито оним дубровачким мост је саградио славни Мехмед-паша Соколовић око 1570. године. Од тада га спомињу многи путници, нарочито они који су се задржавали у каравансарају поред њега, такође задужбини Мехмед-паше. Остало је записано да је „отаџбинска туга нагнала старог везира да изгради мост и коначиште поред њега".

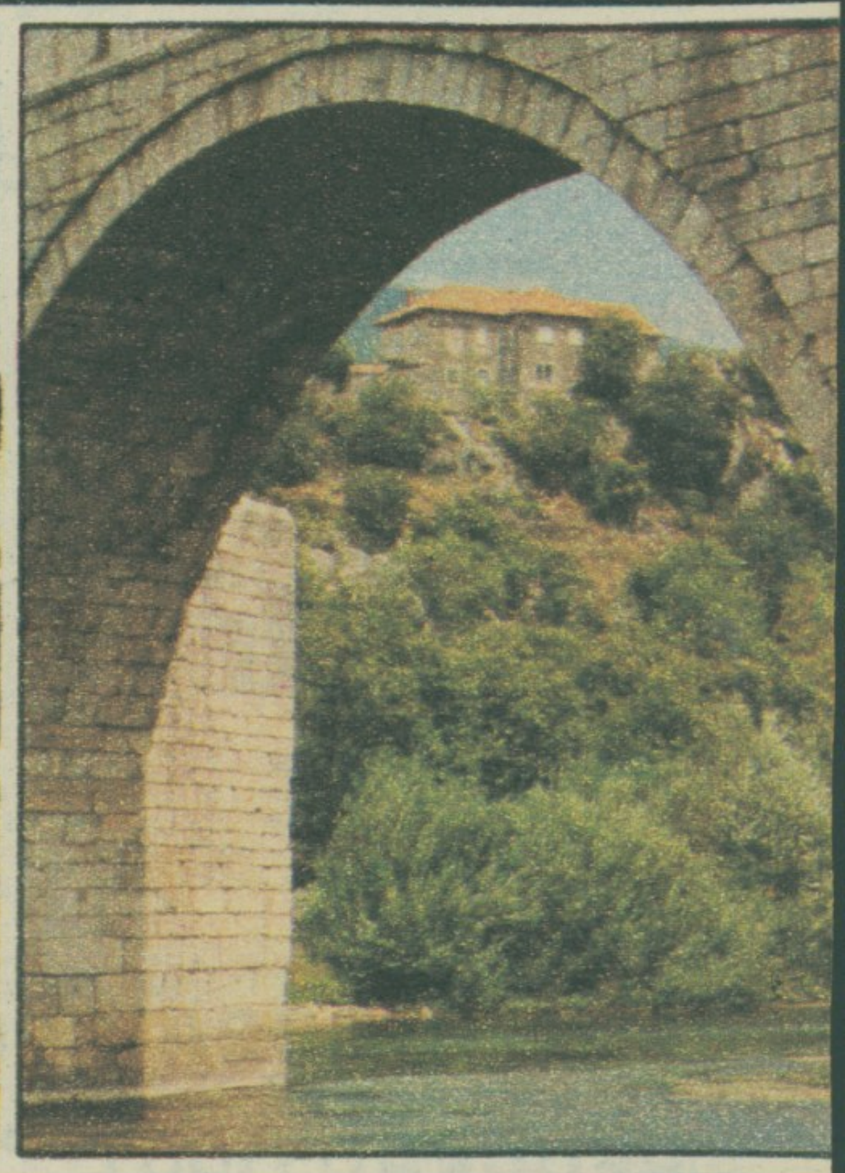
Пре неколико година, у току изградње система хидроцентрала на Требишњици, мост је растављен и, камен по камен, пренет неколико километара узводно. Ту је наставио да живи свој други живот, истоветан као пре неколико векова. Модерни грађевинари су се при растављању моста чудом чудили умећу старих мајстора: било је потребно готово килограм динамита да би се разбио такође само килограм малтера!

Арсланагића мост је једно од обележја древног града на Требишњици, некада највећој по-

норници у Европи. Хидроелектране на овој реци измениле су у потпуности режим њеног тока, али су заузврат даривале људима благодети драгоцене електричне струје.

Смештено у крашу, богатом сунцем, бурама, каменом, змијама, а данас занимљиво и по томе што рађа девојке и младиће највише у Југославији, Требиње је стари град, чији прапочетак досеже у давно доба Илира, Римљана, Византије, средњовековне Србије. Не зна се поуздано како је насеље, и касније покрајина Травунија, добило име. Једни претпостављају да је назив Травунија или Травуња од речи »tribunia«, а ова од латинског »tribunus« — војни заповедник. Други историчари тврде да име потиче од словенског глагола „требити“ у значењу крчити, или од, такође словенске речи, „треб“ што значи жртва.

Упамтило је Требиње босанске краљеве, турску најезду, хајдуке, робље, глади, кугу. У њему је 1934. године подигнут први споменик Његошу. На обалама Требишњице, у граду кроз који су одувек пролазили каравански путеви римски и дубровачки, и данас кажу да је код њих братство-јединство' давно изграђено! Требињска фабрика алата производи делове за познату фирму „Боинг“. Требињски момци су на гласу и готово сваки потенцијални кошаркашки центар. У Требињу се још заносно певају севдалинке, пишу песме и слика се. Надомак мора и моћног Дубровника, Требиње је увек било и остало своје.

Текст: **Иван Лончар**

Снимио:
Љубомир Патрногић

Мала пошта
11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавниче,

ГРЧКИ ИЗУМ

Када је настао новац и где се прво појавио?

Катарина Зорић,
Синђелићева 71
Бечеј

Први новац појавио се у 7. веку пре наше ере у грчким градовима у Малој Азији. Одатле се, време-

ном, његова употреба проширила на цео свет. Први новчани систем светских размера створио је Александар Македонски што и није чудо с обзиром да се његово царство протезало готово с краја на крај тада познатог света.

Употреба новца у нашим крајевима почела је у 3. веку пре наше ере и то доласком Келта који су у прапостојбини научили од Грка да се служе новцем.

ЗА РАЧУН ОКУПАТОРА

Желео бих да знам ко су били љотићевци и каква је била њихова улога у НОБ-у? Хтео бих још да ти честитам на истинитој детективској причи која се веома допала не само мени већ и мојим друговима и да ти предложим да она постане редовна рубрика.

Влада Грегус,
Булевар октобарске
револуције
бр. 10—II/17
Скопје

Љотићевци су били припадници фашистичке организације „Збор" коју је основао Димитрије Љотић, злогласни немачки сарадник пре почетка и током другог светског рата. Одмах после окупације Југославије док су вршене припреме за устанак, љотићевци су, добивши од Немаца униформе и оружје, основали „Српски добровољачки корпус" чији је задатак био да се, за рачун окупатора, бори против сопственог народа. Извршавајући слепо тај задатак, Љотићеви добровољци постали су познати по терору и злочинима које су вршили над недужним становништвом.

КАД СЕ ЗЕМЉА ЗАТРЕСЕ

Интересује ме шта значи реч гео динамика!

Ивана и Милена,
Радоја Домановића 5,
Панчево

Геодинамика је, позвали смо у помоћ енциклопедију, наука која проучава Земљу с динамичког гледишта, испитујући силе које делују у Земљи и на њеној површини, као и последице дејства тих сила. Даље, ендодинамика проучава силе (и њихове производе) које потичу из саме унутрашњости Земље, насупрот егзодинамици која проучава промене изазване силама ван Земље — унутрашња и спољна динамика Земље.

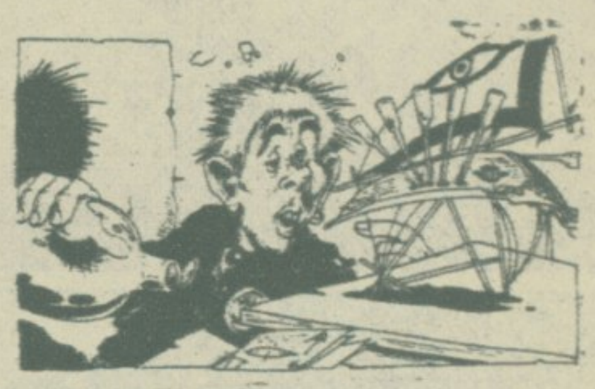
ТАЛИЈАН ИЗ ИТАЛИЈЕ

Редован сам читалац Забавника и користим неко своје право да затражим одговор на два питања. Прво, да ли се може умрети кад се откине младеж и, друго, да ли се правилно каже Талијан или Италијан.

Борис
из Београда

Невус, како то медицинари кажу, или обичније младеж, знаменка, мана је коже а појављује се код рођења, у детињству или касније животу. Уобичајено је да се они чешће појављују него нестају и да се за живота не мењају или расту пропорционално с делом тела где се налазе. Пошто се убрајају у бенигне, доброћудне туморе коже, веома је опасно ако човек сам „чепрка" по њима. У сваком случају невус потпада под искључиву власт лекара специјалиста па, према томе, ништа не ради сам.

Што се тиче твог другог питања, правилно је и једно и друго: и Талијан и Италијан. Само, први облик углавном се користи у западној варијанти српскохрватског књижевног језика док је други присутнији у такозваној источној.

КАКО СЕ ГРАДИ У БОЦИ?

Можеш ли да ми кажеш како се израђују бродови у боци или бар да ме упутиш где могу да се обратим за детаљна упутства и купим потребан материјал?

Николић Хаџи-Илић,
Маршала Толбухина 81
Београд

Потребна упутства, каталоге и материјал за бродове можеш да наручиш у Савезу организације за техничку културу, Првомајска 67, у Пули. Узгред, бродови се стављају у боце тек пошто се изграде.

ПРАЈА ФУДБАЛЕР

Молим те да ми одговориш на питање да ли је Дражен Далипагић док је играо у Партизану кошарку играо активно и фудбал у неком клубу. Ако ниси у могућности да то објавиш на својим страницама, молио бих те да ми напишеш његову адресу!

Милан Стојаковић

Дражен Далипагић, популарни Праја, није активно играо фудбал док је скакао под кошевима у Партизану (заправо, он је поново у редовима званичног кошаркашког првака Југославије!) Међутим, Далипагић је пре него што се одлучио за игру међу обручима у свом родном Мостару играо за омладинску екипу „Вележа". Стручњаци кажу да је и на зеленом пољу био врло талентован. А Прају можеш да пишеш на адресу: Кошаркашки клуб Партизан, Хумска 1, Београд

РАТ СА САМИМ СОБОМ

Молим те да ми кажеш нешто о једној мојој особини: не знам зашто али мене уопште нико не интересује. Ни другови ни другарице. Чак ни родитељи. Желела бих да живим сама у некој пу-

ĐAČKO DOBA-SPOMENAR
poštan. fah 38-157
BEOGRAD 11061

POKLON !
● nalepnica
● značka

● 64 stranice
● 32 ilustracije
● u boji
● postojan povez
● naslovna strana zlatotisak

to je:
đački ilustrovani
SPOMENAR
za samo 110 din.

NARUDŽBENICA
SPOMENAR u količini od ___ kom
ime i prezime
ulica i broj
broj pošte i mesto
plaćate poštaru

стиљи. Имам 16 година и због свега овога не знам шта да радим. Избегавам цео свет. Можеш ли ми помоћи?

Читатељка из Ниша

Твоја жеља да се осамиш, издвојиш од људи је потпуно природна појава када човек хоће да нађе решење за брojне проблеме који проистичу из његове личности. А њих у твојим годинама, такозваној адолесценцији има на претек. То, за младе обично проблематично доба, испуњено је противречностима. Неко те унутрашње сукобе, на самом прагу зрелости, доживљава теже, неко лакше. Адолесценција је и доба у којем је веома изражена потреба за сопственом идентификацијом, проналажењем самог себе. И не само себе. То је доба кад међу онима који те окружују вршиш селекцију: тражиш оне „праве", пријатеље на које ћеш моћи да се ослониш, поуздаш у њих. Управо ова потреба крије се иза твоје жеље за самоћом која заправо и није ништа друго до чист — привид. Ти заправо трагаш за онима у које ћеш моћи да имаш поверења.

„СУПЕР СИСТЕМ РАЗВОЈА ТЕЛА"

„Супер систем развоја тела" је брошура аутора Ненада Бркића (на слици) првака Југославије у BODY BUILDINGU, који вам препоручује: „Ако желите да развијете и обликујете тело, да добијете атлетску фигуру, ова брошура ће вам помоћи у томе. Она садржи основне тајне тренинга и исхране шампиона, које гарантују успех у развоју тела." Цена брошуре је 100 динара. Наручите, плаћате поузећем, на адресу: **„BODY BUILDING" P. P. 118, 54000 ОСИЈЕК**

ЦЕНЕ СУ РАЗЛИЧИТЕ

Желео бих да набавим радио-пријемник, па те молим да ми помогнеш и кажеш где се продаје и по којој цени?

С. Р.
Ниш

Пошто ништа не кажеш о томе какав пријемник желиш, онај који тек треба склопити или већ комплетиран, једино што можемо је да те упутимо на адресу „Ни[illegible] Гимочка 16, Београд. Цене су различите и крећу се од једне до неколико хиљада нових динара. Наруџбину можеш да извршиш поузећем.

КАШЊЕЊЕ ЗВУКА

Молимо те да нам одговорили на два питања. Прво, постоји ли неко средство за бржи раст косе и против њеног машћења. Друго, услед чега долази до одјека. Ова питања не интересују само нас и зато се надамо да ћеш нам помоћи својим одговором.

Читатељке из
Горњег Милановца

За раст и негу косе, кажу стручњаци, најкорисније су прање и масажа. Према томе, од средстава најкорисније су вода и прсти и, свакако, упорност.

Што се тиче другог питања, реч је о појави одбијања звука од неког предмета тако да посматрачу долази са закашњењем у односу на изворни звук. Да би се одбијени звук разликовао од изворног, кашњење мора да буде најмање 0,1 секунду, односно удаљење предмета са кога се одбија звук најмање 17 метара. Знамо да је брзина звука око 340 метара у секунду, а позовемо ли у помоћ мало математике, за 0,1 секунду звук пређе 34 метара, односно 2 пута 17 метара.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Дејан Грујичић, 19000 Зајечар, Светозара Марковића 1 — 13 година, бави се спортом и музиком, навијач Црвене звезде, воли све што воле млади

Каменко Пејчић, 18000 Ниш, Љуборима Николића 126/19 — 16 година, воли Битлсе

Амда Мулдић, 74000 Добој, Цељска 4 — 14 година, воли диско музику, сакупља значке, постере и фигурице

Ержика Урач, 21000 Нови Сад, Веселина Маслеше 54 — 16 година, воли музику, рукомет и пливање, сакупља значке

Снежана Милетић, 35000 Светозарево, ОШ „Милан Мијалковић" — 13 година, воли музику и спорт

Сузана Шундов, 58000 Сплит, IV сплитске ударне бригаде 61 — 14 година, воли спорт, добру музику и природу

Владимир Каравезић, 25220 Црвенка, Маршала Тита 57 — 13 година, сакупља хемијске оловке и значке, размењује разгледнице

МНОГО СКУПО

Редовно читам Политикин забавник и желим да ти поставим једно питање. Интересује ме колико кошта сто грама злата. Надам се да ћеш удовољити мојој знатижељи.

Милан Ивковић,
Нови Београд

У тренутку када закључујемо овај број светска вредност злата износила је 426 долара за 32,10 грама најдрагоценијег метала. Како су нас обавестили у Народној банци Југославије они не врше откуп злата, у нашој земљи од грађана злато откупљују Златарна Мајданпек и Златарна Цеље, па заинтересовани могу њима да се обрате.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА"
Вукоје Булатовић

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издавачки савет:
Ђорђе Радишић (председник), Драгослав Антић, Добривоје Арсић, Драгомир Вуксановић, Неда Живковић, Радомир Животић, Олга Јанковић, Живорад Љубичић, Војислав Марјановић, др Иван Николић, Петар Петровић, Снежана Стаменковић (потпредседник), Јелисавета Суруџић, Невзад Худаверди.

Редакција:
Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојовић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић, Даринка Тодоровић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА" — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК", Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 20 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 220,00 динара, полугодишња 440,00 динара и годишња 880,00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 440,00 динара, полугодишња 880,00 динара и годишња 1.760,00 динара.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика" ООУР „Продаја" — претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	$	65.—
СР НЕМАЧКА	DM	115.—
ШВАЈЦАРСКА	Šfr.	107.—
ФРАНЦУСКА	Ffr.	267.—
ШВЕДСКА	Škr.	271.—

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика" код [illegible] зну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

WALT DISNEY

МИКИ

